

ARTI 90

T.C. BAŞBAKANLIK YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKANLIĞI

Nisan-Mayıs-Haziran

2015 Sayı 10

TÜRKİYE İÇİN VAR MISIN?

2.8 Milyon Yurt Dışı Seçmen
54 Ülkede Sandığa Gidecek

Güzel Bir Gelecek İçin: EĞİTİM

Geleneksel Sanatlar
MİNYATÜR

Mehmetçik ile ailelerinin özlemi bitsin diye

Askercell Türkiye'nin hizmetinde!

Artık kahraman Mehmetçiklerimiz sevdikleriyle rahat rahat konuşacak,
doya doya mesajlaşacak. Sayılı günler daha da çabuk geçecek.

Birlikte, her gün daha iyiye...

TURKCELL

20 Nisan 2015 tarihinden itibaren Askercell servisine bireysel faturasız Turkcell aboneleri, Turkcell İletişim Merkezleri'nden/Yetkili Turkcell Satış Noktaları'ndan abone olabilirler. Abone/kullanıcı yalnızca seçtiği (5 mobil, 2 sabit olmak üzere en fazla 7) numaralarla konuşup mesajlaşabilir, hafta içi 08:00 - 18:00 arasında sesli görüşme yapamaz. Askercell aboneleri, satın aldıkları data içeren tarife, servis, paket, kampanyalara abone olsa dahi kullanamaz, bunların ücretlendirilmesi, otomatik yenilenmesi iptal edilmediği sürece devam eder, servisten ancak bayi kanalıyla çıkılabilir. Bilgilerde bir yanlışlık olması durumunda Turkcell bayilerinden servis iptal edilebilir. Turkcell, bu özelliklerde değişiklik yapma hakkını saklı tutar. Detaylar www.turkcell.com.tr'de.

ARTI90

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı'nın süreli yayınıdır.

İmtiyaz Sahibi

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı adına
Doç. Dr. Kudret Bülbül

Yayın Kurulu Başkanı

Ahmet Atabaş

Genel Yayın Yönetmeni

İsmail Yıldız

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Ahmet Alemdar

Yayın Koordinatörleri

Mehmet Cemal Çollak
Caner Süleyman

Yayın Danışmanı

Hulusi Üstün

Fotoğraf:

İlker Kırmızı

Yönetim Yeri:

T.C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı

Oğuzlar Mah. Mevlana Bulvarı No: 145
P.K. 06520 Balgat-Çankaya / ANKARA

Tasarım Uygulama

Rihtim Ajans
www.rihtimajans.com.tr

Yayın Türü

3 Aylık Süreli Yayın

ISSN

2146-9571

Basım Yeri

Özel Ofset, Tel: (0312) 395 06 08

Basım Tarihi

10.05.2015

İletişim:

Tel: +90 312 218 4000

Web: www.ytb.gov.tr

Mail: kidb@ytb.gov.tr

Dergide yer alan yazıların sorumluluğu yazarlara aittir. Dergide yer alan yazı ve fotoğraflar kaynak gösterilerek kullanılabilir.

KÜNYE

EDİTÖRDEN

Değerli okurlarımız,

2012 yılında Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı'nın yayın organı olarak yayın hayatına başlayan ARTI 90 Dergisi'nin bugüne kadar 9 sayısı yayınlanmıştı. Bir süredir yayınlarına ara verdiğimiz dergimizi tekrar sizlerle buluşturmuş olmanın heyecanını ve sevincini yaşıyoruz.

ARTI 90 Dergisi 10. sayısı ile birlikte yeni bir yüze, yeni bir kimliğe büründü. Umuyoruz ki yaptığımız bu yenilikler değerli okurlarımız tarafından da beğenilecektir.

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, unutulmuşluğu, ihmal edilmişliği ortadan kaldıran ve nerede olursa olsun vatandaşlarına sahip çıkan, onların derdleriyle hemhal olan, soydaş ve akraba topluluklarla olan kadim dostluğumuzu ve kardeşliğimizi yeniden yeşerten bir düşüncenin tezahürü olarak kuruldu. 5. yılını geride bırakan Başkanlığımız kurulduğu günden bugüne dünyanın dört bir yanında yürüttüğü çalışmalarla tarihin kendisine yüklediği görev ve sorumlulukları yerine getirmenin çabası içerisinde yer alıyor.

Bizler de ARTI 90 Dergisi olarak sadece bilgilendirme işlevi gören salt bir kamu yayıncılığı yapmak amacıyla değil, yukarıda bahsetmiş olduğumuz bir öze dönüş, yeniden varoluşun ruhuna uygun olarak gerek yurt dışında yaşayan vatandaşlarımıza gerekse ortak tarih ve kültürü paylaştığımız soydaşlarımıza ve dostlarımıza gönül diliyle hitap edebilmenin derdini taşıyoruz. Bu amaç doğrultusunda yüzyıllar boyunca barış, huzur ve güven ortamı içerisinde sevgi, saygı, adalet ve hoşgörüyü tesis etmiş bir medeniyetin taşıyıcısı olan Türkiye'den Berlin'e, Paris'e, New York'a, Viyana'ya, Mogadişu'ya, Kahire'ye, Akmesic'e, Kudüs'e, Şam'a, Bağdat'a, Açe'ye, Semerkand'a, Gazze'ye, Saraybosna'ya kısacası gönül coğrafyamızın ulaştığı her yere kardeşliğimizin, birlik ve beraberliğimizin en samimi, en sıcak mesajlarını iletmenin gayretinde olacağız.

ARTI 90'nın sayfaları bugüne tanıklık ettiği gibi, geçmişi hatırlatacak, yarınlara ışık tutacak.

10. sayımızı büyük bir keyif ve ilgiyle okuyacağınızı düşünüyor, yeni sayımızda yeni konularla sizlerle tekrar buluşmayı umut ediyoruz.

Kapak Görseli: Matrakçı Nasuh

Eskişehir: *Beyân-ı Menâzil-i Sefer-i Irakeyn* (İÜK, T5964).

Osmanlı tarihçisi ve minyatür sanatı öncülerinden Matrakçı Nasuh ya da Nasuh bin Karagöz bin Abdullah el-Bosnavî, Kanuni Sultan Süleyman döneminin en ünlü isimlerinden biridir. Matrakçı Nasuh aynı zamanda tarihçi ve matematikçidir. Osmanlı coğrafyasını minyatür sanatıyla harita üzerinde resimlemiş, İstanbul'dan Tebriz'e, İran'a, Akdeniz'e ve Mısır'a uzanan yolların haritalarını ve bu yollardaki dağları, ovaları, kasaba ve şehirleri resmetmiştir.

“Biz asırlar boyunca farklı dinlere, farklı milletlere mensup insanların beraberce, dostça, huzur içinde yaşadıkları bir medeniyetin çocuklarıyız”

◀◀
6

Türkiye'nin Suriyeli Sığınmacılara Bakışı ve Yapılan Çalışmalar...**36**

Yeni Avusturya İslam Yasası...**40**

Portre / Erkan Zengin...**45**

Tarih Atlası...**50**

İslam Kültüründe Tasvir Adabı:

Minyatür Sanatı...**52**

Ermeni Meselesi...**58**

Yemek Kültürü / Pilav...**70**

Şehir Panorama / Berlin'deyiz...**74**

STK / Sivil Toplum Rehberi...**82**

Proje / Veli Akademisi...**85**

Hukuk / Almanya Federal Anayasa

Mahkemesinin Başörtüsü

Kararı...**90**

ANADOLU: Elde Dut,

Dilde Yunus...**92**

Çanakkale Zaferi 100. Yılı...**94**

Kitaplık...**96**

20 Türk Halkları Serisi
BAŞKURLAR

**GİRİTLİ
TÜRKLER**

◀◀

76

**GÜZEL BİR
GELECEK İÇİN:
EĞİTİM**

◀◀
10

**TÜRKİYE İÇİN
VAR MISIN?**

30

**O Konya'nın içinden, o
bizim içimizden...
ENDONEZYALI AGUSTA:
TÜRKİYE, BENİM EVİM**

◀◀
16

25

**KONUK
AĞIRLAMA
KÜLTÜRÜMÜZ**

62

**Bir Gökyüzü Ülkesi
Endülüs'ün Karşı Yakası:**

Fas

➤ 2015 Yılı Mali Destek Programları

YTB Sivil Toplum Destekleri başlığı altında sunulan mali destek programlarına başvurular başladı. 2015 yılında, Başkanlığımızın görev alanlarına yönelik faaliyetlerde bulunan, yurt içinde ve yurt dışında kurulmuş Sivil Toplum Kuruluşları, üniversiteler, uluslararası kuruluşlar, düşünce kuruluşları ve araştırma merkezleri ile kamu kurum ve kuruluşlarının başvuru yapabilecekleri mali destek programları belirlendi.

Bilgi ve başvuru için: proje.ytb.gov.tr

YTB, Seçimlere Yönelik Siyasal Katılımı Güçlendirme Kampanyası Yürütüyor

Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımız tarihte ilk defa bir genel seçimlerde yaşadıkları ülkelerde oy kullanma imkânına kavuşuyor. Yurt dışında yaşayan seçmenler, 54 ülke 112 temsilcilikte sandık başına gidecek. Başkanlığımız da seçimlere katılımın en üst düzeyde gerçekleşmesi için yürüttüğü seçim kampanyası kapsamında hazırlanan web site, tanıtım filmleri, ilan, afiş ve broşürlerle merak edilen hususlar hakkında vatandaşlarımızı bilgilendiriyor.

Bilgi için: secim.ytb.gov.tr

2015 Yılında Türkiye Burslarına Rekor Başvuru

YTB Sivil Toplum Destekleri başlığı altında sunulan mali destek programlarına başvurular başladı. 2015 yılında, Başkanlığımızın görev alanlarına yönelik faaliyetlerde bulunan, yurt içinde ve yurt dışında kurulmuş Sivil Toplum Kuruluşları, üniversiteler, uluslararası kuruluşlar, düşünce kuruluşları ve araştırma merkezleri ile kamu kurum ve kuruluşlarının başvuru yapabilecekleri mali destek programları belirlendi.

Bilgi ve başvuru için: turkiyeburslari.gov.tr

➤ Bürokrasi Akademisi Tamamlandı

Başkanlığımız tarafından düzenlenen Akademi Programlarının ilki olan Bürokrasi Akademisi, Nisan ayı içerisinde gerçekleştirildi. 36 ülkenin bürokratlarının yanı sıra büyükelçi, STK temsilcileri ve kamu görevlisi düzeyinde katılımların gerçekleştiği program kapsamında yaklaşık 2 hafta boyunca "Göç ve Diaspora" konuları tartışıldı. Program Türkiye'nin tarihi ve kültürel yakınlığı bulunan ülkelerle siyasal, kültürel ve sosyal bağların güçlendirilmesini amaçlıyor.

BAŞKANIN MESAJI

Sevgili Okurlar,

Bin yıllık güçlü bir devlet geleneğine sahip olan Türkiye, son 15 yılda tarihiyle, toplumuyla ve coğrafyasıyla daha barışık bir hale geldi. Toplumuyla barışık olma halinin ortaya koyduğu normalleşmeyle birlikte **Yeni Türkiye, 50 yıl önce yurt dışına giden vatandaşlarını hatırlayan, onların ekonomik, sosyal ve kültürel refahını düşünen ve bu refahın yükselmesi için çalışan bir konuma geldi.**

1960'lı yıllarda yurt dışına işçi olarak gönderdiğimiz ve kısa bir süre sonra geri döneceğini sandığımız vatandaşlarımız yaşadıkları ülkelerde kalıcı oldular. Bunun neticesinde insanlarımız kendi camilerini, okullarını, derneklerini kurdular. Babalarının alın teri dökerek okuttuğu çocukları, doktor, mühendis, öğretmen, avukat, işadamaı, sanatçı, siyasetçi oldu. Bugün bizlerin gurur kaynağı olan yurt dışındaki insanlarımız hem bulundukları ülkeye hem de anavatanlarına her alanda katkı sundular ve sunmaya devam ediyorlar.

Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımız geçtiğimiz yıl Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde olduğu gibi 7 Haziran 2015 tarihinde yapılacak Milletvekili Seçimlerinde de bulundukları ülkelerde her ülke için belirlenen tarih aralıklarında 31 Mayıs'a kadar oy kullanabilecekler. Bunun için Yüksek Seçim Kurulu'nun çalışmalarına ek olarak vatandaşlarımızın bu konuda bilgilendirilmesi için afiş, broşür ve tanıtım filmleri hazırladık. Biz, YTB olarak vatandaşlarımızın Türkiye'deki demokrasi bayramına katkı sunmalarını ve anavatanlarında söz sahibi olmalarını istiyoruz.

Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın anavatanları Türkiye'nin her alanda gelişmesini büyük bir gururla izlediklerini biliyoruz. Yakın zamana kadar insan hakları ve özgürlüklerin gelişimi için Türkiye'deki STK'lar dışarıdan mali destek alırken, bugün Türkiye yurt dışında yaşayan vatandaşlarına yönelik mali destekler sağlamaktadır. Bu bağlamda vatandaşlarımız

DOÇ. DR. KUDRET BÜLBÜL

YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA
TOPLULUKLAR BAŞKANI

açısından önem arz eden "Ayrımcılıkla Mücadele", "Herkes için Adalet", "Aktif Yurttaşlık ve Eşit Katılım", "Aile ve Sosyal Çalışmalar" olmak üzere 4 ana başlık altında mali destek programlarımızı ilan ettik.

YTB olarak sadece yurt dışındaki vatandaşlarımıza yönelik değil, aynı şekilde soydaş ve akraba topluluklarımıza yönelik olarak da kültürel işbirliği programları düzenliyoruz. Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın pasaportunu taşımaktan gurur duyduğu anavatanları Türkiye, Afrika'dan, Ortadoğu'ya, Uzakdoğu'dan Orta Asya'ya, Kafkasya'dan ve Latin Amerika'ya kadar dünyanın dost ve kardeş halklarının da umudu olmuştur.

Ülkemizin uluslararası alanda gösterdiği başarıya bir diğer örnek ise YTB'nin bünyesinde olan uluslararası öğrenci burslarıdır. Türkiye Bursları adıyla markalaşan ve uluslararası öğrencilere yönelik yükseköğrenim bursu niteliği taşıyan burslara bu yıl neredeyse dünyanın tamamından, 182 ülkesinden, 155 bin kişi başvuru yaptı. Sadece 5 bin kişinin burslandırılacağı dikkate alındığında, dünyanın her tarafından on binlerce insanın geleceğini Türkiye'de ve Türkçe'de aramaları ülkemizin geldiği noktayı göstermesi açısından dikkat çekmektedir.

Bu çalışmalarımızı sizlerle paylaşmaktan duyduğum memnuniyeti ifade ederken, sizlerin gururlanacağı daha fazla çalışmalara hep birlikte imza atmak temennisiyle hepinize selam, saygı ve sevgilerimi sunarım.

GÜZEL BİR GELECEK İÇİN EĞİTİM

✍️ Yazı: Editoryal

Türkiye, yurt dışında yaşayan vatandaşlarına, soydaş ve akraba topluluklara ve uluslararası öğrencilere gerçekleştirdiği eğitim çalışmalarıyla başarılı bir geleceğin inşası yönünde adımlar atıyor. 2000'li yılların ardından tarihi ve toplumuyla barışan, yurt dışındaki vatandaşlarına sahip çıkan, tarihin ve medeniyetin yüklediği bir sorumluluğun gereği olarak soydaş ve akraba topluluklarla ilişkilerini yeniden tesis eden, işbirlikleri geliştiren, eğitim imkânlarını seferber eden **Türkiye, umut dolu güzel bir gelecek için çalışmalar yürütüyor.**

Bu noktadan hareketle Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı desteklediği çalışmalar arasında en büyük alanı eğitim temalı projelere ayırmıştır. Sivil toplum kuruluşları aracılığıyla yürütülen bu çalışmalarla gençlerimizin kendi dil ve kültürlerinden kopmamaları bunun yanı sıra bu-
lundukları ülkenin dilini ve kültürünü de en iyi şekilde öğrenmeleri amaçlanmaktadır.

Mali Desteklerde En Büyük Pay Eğitime

Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımıza, soydaş ve akraba topluluklara yönelik gerçekleştirilen eğitim faaliyetleri Avrupa'dan Amerika'ya, Asya'dan Afrika ve Avustralya'ya kadar uzanan geniş bir coğrafyayı kapsamaktadır. Bugüne kadar toplamda 545 projeye 55 Milyon TL mali destek sağlanırken, bu miktarın 29 Milyon TL'lik kısmını eğitim içerikli projeler oluşturmaktadır.

Türkiye yurt dışındaki vatandaşlarına sahip çıkıyor, sivil toplum kuruluşları aracılığıyla proje ve etkinliklere destek sağlıyor.

Bugün yurt dışında 6 milyondan fazla vatandaşımız yaşıyor. 1960'lı yıllarda başlayan göç hareketliliğiyle birlikte dünyanın dört bir yanına çalışmak için giden insanlarımız, yaşadıkları ülkelerin sosyal, ekonomik ve kültürel hayatına önemli değer katıyorlar.

Türkiye, yurt dışında yaşayan vatandaşlarının eğitim ve akademik çalışmalarını desteklemek amacıyla çeşitli programlar geliştiriyor, sivil toplum kuruluşları aracılığıyla da proje ve etkinliklere destek sağlıyor.

Başarılı ve istikrarlı bir şekilde yürütülen eğitim çalışmalarıyla dilini, kültürünü bilen, vizyon sahibi ve donanımlı bireyler yetiştiriliyor.

"Son yıllarda dünyada giderek artan ayrımcılık, asimilasyon ve yabancı düşmanlığının önlenmesinin başlıca yollarından biri yurt dışında yaşayan vatandaşların topluma eşit katılımı, kültür ve eğitim düzeylerinin arttırılması, toplumsal bilinç ve birlikte hareket edebilme kabiliyetinin geliştirilmesiyle mümkün olacaktır."

Gençlik Köprüleri ile Gençler Tarihini, Kültürünü Görerek ve Tanıyarak Öğreniyor

Yurt dışında yaşayan gençlerimizin Türkiye ile olan bağlarını güçlendirmek amacıyla başlatılan "Gençlik Köprüleri" projesi kapsamında Almanya'dan 13, Avusturya'dan 6, İsviçre'den 1, Fransa'dan 2, Hollanda'dan 3, Belçika'dan 2, İsveç'ten 1, ABD'den 1 ve Avustralya'dan 2 Türk sivil toplum kuruluşu olmak üzere toplam 31 proje başvurusu uygun bulunmuştur. Bu 31 proje kapsamında 1.200 öğrencinin Türkiye'ye gelmesi, kendi öz değerlerini, tarihini, kültürünü görerek ve tanıyarak öğrenmeleri sağlanıyor.

Genç Liderler Projesi

Uzun vadeli bir çalışma olarak hayata geçirilen "Yurtdışı Genç Liderler Projesi", yurt dışında yaşayan gençlerimizin eğitim ve sosyal başarılarını desteklemek, kişisel gelişimlerine katkıda bulunmak ve toplumumuz için bir rol model olarak yetişmelerini sağlamak amacıyla geliştirilmiş bir çalışma. İlk olarak 2013 yılında hayata geçirilen proje, farklı ülkelerde eğitim ve sosyal hayatta başarı gösteren gençlerin ülkemizde iki ayrı programla bir araya gelmesini sağlıyor. Bu programlar, farklı kültür coğrafyalarından gençlerimizi bir araya getirdiği gibi siyaset, sanat, kültür ve kişisel gelişim alanlarından seminerlerin yanı sıra kültür gezilerini de kapsıyor.

Bu yıl üçüncüsü gerçekleştirilen programa Amerika, Almanya, Avusturya, Avustralya, Danimarka, Fransa, Hollanda ve İngiltere'den olmak üzere dokuz ülkeden 54 başarılı genç katılıyor.

Gençlerimize kitap setleri hediye ediliyor

Vatandaşlarımıza sunulmak üzere kitap setleri ve kitap listeleri hazırlanıyor. Ayrıca Türk edebiyatının temel eserleri gençlerimize hediye ediliyor.

Diaspora Bursları

Nerede olursa olsun vatandaşına sahip çıkmak, nitelikli, donanımlı ve özgüven sahibi bireyler yetiştirmek amacıyla bütüncül bir yaklaşımla ele alınan çalışmaların bir ürünüdür Diaspora Bursları.

Bugün farklı ülkelerde farklı alanlarda çalışan akademisyenlerimiz bulundukları toplumlara önemli katkılar sağladıkları gibi, Türk toplumu için de örnek teşkil ediyorlar. Bilhassa sosyal ve insani bilimler merkezli, Türkiye kökenli göçmenlerin toplumsal katılımdan sağlık sorunlarına kadar farklı alanlarda gerçekleştirilen araştırmalarla, bilim dünyasına da önemli veriler sunuyorlar.

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı bu bağlamda önemli bir çalışmaya imza atarak yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın eğitim ve akademik çalışmalarını desteklemek amacıyla "Diaspora Bursları" programını başlattı. Program temel olarak yurt dışında yaşayan Türkiye kökenli göçmenler üzerine yapılan akademik araştırmaları desteklemek, niteliğini arttırmak, Türk toplumunun bulundukları ülkelerdeki akademik ve entelektüel hayata katılımlarını teşvik etmek ve muhatap ülkelerle akademik ilişkileri geliştirmek ve araştırmaları paylaşmak hedefinde.

Tarihi ve Kültürel Coğrafyayla Eğitim Alanında İşbirlikler Geliştiriliyor, Etkileşim Arttırılıyor

Türkiye, ortak tarih ve kültürü paylaştığı soydaş ve akraba toplumlarla olan ilişkilerini de her geçen gün daha da geliştiriyor, bu noktada yürütülen eğitim faaliyetlerine büyük önem veriyor. Soydaşlarımızın yaşadıkları ülkelerde kendi dil, kültür ve kimliklerini korumalarını teşvik edici çalışmalar destekleniyor, Türkiye ile olan etkileşimleri güçlendiriliyor.

Tematik buluşmalarla bilgi ve tecrübe paylaşımı hedefleniyor

Bu çalışmalardan biri de Ortadoğu, Orta Asya, Kafkasya, Balkanlar ve Afrika ile çok yönlü ilişkilerin kurulması ve geliştirilmesi amacıyla Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı’nın koordinasyonunda STK’lar, üniversiteler ve kamu kurumlarıyla işbirliği içerisinde gerçekleştirilecek olan tematik buluşmalar.

2015 yılı itibarıyla uygulamaya konulan Uluslararası Akademiler Programı kapsamında yer alan Liderlik Akademisi, Bürokrasi Akademisi, Yerel Yönetimler Akademisi, Sivil Toplum Akademisi ve Medya Akademisi gibi çalışmalarla bilgi ve tecrübe paylaşımının, birlikte hareket etme kültürünün oluşturulması ve işbirliklerinin tesis edilmesi düşünülmekte.

Düşünce Kuruluşları İşbirliği Programı

Balkanlar, Ortadoğu, Orta Asya ülkelerinde faaliyet gösteren düşünce kuruluşları ile Türkiye’deki düşünce kuruluşları arasında iletişim ve işbirliğinin arttırılması, bu düşünce kuruluşlarının ülkemizin ilgili kurum ve kuruluşlarını yakından tanımaları amacıyla Düşünce Kuruluşları İşbirliği Programı gerçekleştirilmesi planlanıyor.

“Bürokrasi Akademileri ile tarihsel ve kültürel bağlar geliştiriliyor”

Bürokrasi Akademisi, Göç ve Diaspora konularını işleyen 36 ülkenin bürokratlarının yanı sıra büyükelçiler, STK temsilcileri ve kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcilerinin geniş katılımıyla gerçekleştirildi. Programın açılışında bir konuşma yapan YTB Başkanı Doç. Dr. Kudret Bülbül, Türkiye’nin tarihte sürekli göç eden ve göç alan bir coğrafyada olduğunu söyleyerek, göç konusunda ülke olarak tecrübeli olduklarını belirtti. Gerçekleştirilen akademi ile farklı ülkelerin birbirleri arasında tecrübe paylaşımında bulunacağına dikkat çeken Bülbül, “Akademi sayesinde katılımcı ülkelerin diasporaları birbirlerini tanıma fırsatı bulacak. Bununla birlikte programın Türkiye’de yapılıyor olması da yabancı katılımcıların Türkiye’yi tanımasına imkan tanımış olacak. Tarihsel ve kültürel bağlarımızı geliştirmek için bu çalışmalarımızı sürdürmeye devam edeceğiz.” ifadelerini kullandı.

Sınır Tanımayan Eğitimin Çekim Merkezi: Türkiye Bursları

Yazı: Atılğan Ulutaş

Ülkemizin dış politikasını güçlendiren ve üniversitelerimizin uluslararasılaşması yolunda onlara bir yol açan Türkiye Bursları, sağduyu ve özlemle yüklü hedeflere ulaşma yolunda atılan uzun bir adımdır.

İlk faaliyetlerine başladığı 2012 yılından bu yana Türkiye Bursları uygulamasının kat ettiği mesafe, benzerine az rastlanır türden hızlı, görünür ve yaygın bir yetkinleşmeye işaret etmektedir. Tüm dünyadan aracısız başvuru imkânı sağlayan online sistem sayesinde, 2012 yılında 8.000 kişi Türkiye Bursları'ndan yararlanmayı talep etmişken, bu rakamın 2014 yılında 82.000'e çıkması bu iddianın en önemli göstergelerindendir. 176 ülkeden gelen bu büyük ilgi; 2014 yılında Türkiye Bursları sistemi dâhilindeki burs imkânlarının artırılması, çeşitlendirilmesi, bursluluk işlemlerinin rasyonelleştirilmesi ve ilgili mevzuatın yenilenmesi gibi ülkemizi bu alanda daha ileriye taşıyacak birçok dinamik düzenlemeye vesile olmuştur.

Türkiye Burslarına 2015 yılında 182 ülkeden 155 bin başvuru

Türkiye'nin dış politikasında Türkiye Bursları

Türkiye'nin son yıllarda değişen dış politika anlayışı, uluslararası öğrenci hareketliliği alanında 20 yılı aşkın bir süredir sahip olduğu tecrübenin güncel şartlara uyum sağlayacak şekilde revize edilmesini bir ihtiyaç hâline getirmiştir. Dünya çapında, yükseköğretim seviyesindeki uluslararası öğrenci hareketliliğine konu olan yaklaşık 4,5 milyon öğrenci bulunmaktadır. Bu, on sene önceki rakamın %50 fazlasıdır. Dahası, 2025 yılında bu hareketliliğe konu olacak öğrenci sayısının 7 milyona ulaşacağı öngörülmektedir. Bu potansiyel doğrultusunda bölgesel ve küresel bir çekim merkezi olmak için birikim ve avantajlara sahip ülkemiz, Türkiye Burslarını dış politika vizyonu ile uyumlu bir şekilde sürdürmektedir. Ülkelerin geleceklerine yön verecek nesilleri bir araya getiren Türkiye Bursları, ülkemiz ile diğer ülkeler arasındaki ilişkileri çeşitlendirip kuvvetlendirmekte ve küresel bir fırsat eşitliği sağlayarak daha iyi bir dünya projesi sunmaktadır.

Türkiye Bursları, ülkemiz üniversitelerinin uluslararasılaşma faaliyetlerini kolaylaştırmış ve konu hakkında önemli bir farkındalık meydana getirmiştir. Türkiye Bursları kapsamında yer alan farklı burs programlarından yararlanan uluslararası öğrencilerle birlikte, ülkemiz akademisyenleri uluslararası araştırmacılarla ortak bilimsel araştırmalara imza atmaktadırlar. Doğa bilimleri ile sosyal ve insanî bilim alanlarında uluslararası bilimsel etkileşim geliştirilmekte, ülkelerin karşılıklı ihtiyaçlarına yönelik insan kaynağı üniversitelerimizde yetiştirilmektedir. Üniversitelerimizin akademik ve idari işleyişlerinde uluslararası öğrencilerin mevcudiyetleri dikkate alınmakta, bu kurumlarımız uluslararası eğitim fuarlarına katılmaya teşvik edilerek bilhassa bölge ülkelerinde daha fazla tanınmaları sağlanmaktadır. Dahası, farklı dil seçeneklerine sahip ders programları artış göstermekle birlikte, Türkçe'nin etkin bir dünya dili olması da sağlanmaktadır. Ülkemizde 2011 yılında uluslararası öğrencilere Türkçe öğreten, tek bir üniversitemize bağlı yalnızca 7 adet merkez varken, Türkiye Bursları faaliyetlerinin etkisiyle bu sayı, her biri farklı bir üniversitemizin kendine mahsus kurmuş olduğu bir merkez olarak 50'ye ulaşmıştır.

Ülkemizin dış politikasını güçlendiren ve üniversitelerimizin uluslararasılaşması yolunda onlara bir yol açan **Türkiye Bursları**, sağduyu ve özlemle yüklü hedeflere ulaşma yolunda atılan uzun bir adımdır.

Tüm bu gelişmeler, Türkiye Bursları vasıtasıyla yapılan uluslararası öğrenci hareketliliğinin, ülkemiz bilimine katkı sağladığını ve üniversitelerimizin uluslararasılaşmasını kolaylaştırdığını göstermektedir.

Uluslararası Öğrenciler Akademisi ile sosyal ve kültürel faaliyetler gerçekleştiriliyor

Türkiye Burslarını benzer burs programlarından ayıran en önemli noktalardan biri, bu uygulamanın bursiyerlerine sunduğu okul dışı sosyal eğitim imkânlarıdır. Uluslararası eğitimi, bireylere seçim yapma özgürlüğü sunmanın yanı sıra, onları evrensel ortak iyiye ulaşma doğrultusunda teşvik etmenin bir aracı olarak da ele alan Türkiye Bursları, hayatlarının en verimli çağlarını ülkemizde geçirmeyi tercih eden uluslararası öğrencilerin eğitim süreçlerini, çeşitli sosyal ve kültürel faaliyetlerle taçlandırmaktadır. Bu amaçla düzenlenen faaliyetlerden birisi olan Uluslararası Öğrenciler Akademisi, uluslararası öğrencileri 18 ilde ülkemizin önde gelen sanatçı, akademisyen ve düşünce insanlarıyla bir araya getirmektedir. Katılım amacıyla yapılan başvuruların 2014 yılında iki kat artarak 5.000 ki-

şiyeye ulaştığı Akademi, başlı başına bir eğitim merkezi olmakla birlikte, dünya bilgi kapasitesinin farklı veçhelerinin bulunduğu nadir bir platform vazifesi de görmektedir.

Türkiye mezunlarıyla güçlü bağlar kuruluyor

Ülkemizin seçkin üniversitelerinde öğrenim gören uluslararası öğrencilerin mezun olduktan sonra kendi ülkelerinde istihdam edilebilme olanaklarının artmasının yanı sıra, bu öğrencilerin ülkemizle ve diğer Türkiye mezunlarıyla olan bağlarının güçlü bir şekilde devam etmesi, Türkiye Burslarının önde gelen amaçlarından biridir. Bu doğrultuda, Türkiye mezunu uluslararası öğrencilerle ilgili bir kayıt sistemi oluşturulmuş, çok eski tarihli Türkiye mezunlarının dahi kayıtlarına ulaşılarak kendileriyle iletişime geçilmiştir. Ayrıca, bilhassa 2014 yılında birçok ülkede Türkiye mezunlarıyla buluşmalar gerçekleştirilmiş olup ülkemiz üniversitelerinde yükseköğrenim görmüş öğrencilerin mezun olduktan sonraki yaşamlarında biriktirdikleri başarı hikâyelerini ilk elden dinlemek ve bu hikâyelerde Türkiye Burslarının da katkısının olduğunu bilmek gurur verici olmuştur. ■

O Konya'nın içinden, o bizim içimizden...
ENDONEZYALI AGUSTA:

“TÜRKİYE,
BENİM EVİM,”

✍ Röportaj: Bertuğ Kayhan

📷 Fotoğraf: İlker Kırmızı

O hayalleri için, hedefleri için on binlerce kilometre uzaktan Konya'ya gelen cesur bir öğrenci. Adı Agusta Wicaksono. **Endonezya'da başlayan başarı yolculuğu onu doktora eğitimi için Türkiye'ye kadar getirmiş.**

Lisansını Endonezya'da yaptıktan sonra yüksek lisans bursu kazanarak Tayvan'a gitmiş. Tayvan'daki yüksek lisans eğitimini de başarıyla tamamladıktan sonra doktora eğitimine devam etmeye karar veren Agusta, bu konuda tercihini ise Türkiye'den yana kullandı. Ne kadar doğru bir tercih yaptığını her geçen gün daha iyi anladığını ifade eden Agusta, Türkiye'ye geldiği günden beri hiç yabancılık çekmemiş. Bunda benzer bir kültüre sahip olmanın da etkisinin büyük olduğunu düşünüyor. Şu anda Konya Selçuk Üniversitesi Bilgisayar Mühendisliği Bölümü'nde doktora eğitimine devam eden Agusta Wicaksono burayı vatani olarak görüyor ve özellikle Konya'da yaşıyor olmaktan dolayı mutluluk duyuyor.

Hayallerinin peşinden giden **Agusta Wicaksono** ile eğitim ve sosyal hayatı, projeleri ve Endonezya-Türkiye üzerine konuştuk...

“Babam eğitim sürecimde Türkiye’ye gidip **İslam medeniyetini** öğrenmemi istedi.”

Türkiye’de okuma fikrinin hikâyesini sizden dinleyebilir miyiz? Neden Türkiye’yi tercih ettiniz?

Ben Tayvan’dan Endonezya’ya geldikten sonra İngiltere’den Yeni Zelanda’ya kadar yaklaşık 25 farklı ülkeye burs başvuruları yaptım. Ancak Singapur, Yeni Zelanda ve Türkiye’den kabul aldım. Sonra ailemle birlikte oturup hep beraber karar verdik. Ülkeleri değerlendirdik. Babam benim Türkiye’ye gidip İslam medeniyetini ve tarihini yerinde görmemi ve öğrenmemi istedi. Ailem de destekledi. Ayrıca Türkiye’nin kültürü bizim kültürümüze çok yakındır. Sosyal hayatı da güzel. O yüzden Türkiye’yi tercih ettim.

Aileniz çok sevinmiş olmalı. Kazandığınızı öğrendiklerinde nasıl karşıladılar?

Tayvan’da yaşadığım dönemde ailemi çok özlemiştim ve onlar da beni özlemişlerdi. Kazandığının haberi tam Endonezya’ya yeni döndüğüm sıralarda geldi. Yeniden ayrılacak olmama üzdüler. Ama geleceğim için onlar da bunu istiyorlar. Ayrıldığıma üzülmüşlerdi ama Türkiye’ye gitmemi gönülden desteklediler.

“Türkiye benim evim oldu ve ayrıldıktan sonra da sık sık geleceğim”

Türkiye’ye gelmeden önce nelerle karşılaşacağınızı umuyordunuz? Türkiye sizin için ne ifade ediyordu?

Ben ilk başta hiçbir şey bilmiyordum. Türkiye’yi Arabistan gibi zannediyordum ve burada Arapça konuşuluyor diye düşünüyordum. Türk Hava Yolları uçağına bindiğimde elime bir katalog aldım. Bir de baktım ki harfler Arapça değil. O yüzden her şeyi burada yeniden öğrendim. Zaten Türkiye’de başka bir tarih var. Ben bunları okumadığım için bilmiyordum. Geldiğimde her şeyi yerinde görerek öğrendim ve burada olmaktan dolayı çok memnunum.

Bartın’ın bir köyünde fındık toplamak beni çok etkiledi

“Bartınlı olan ve artık ailem kadar yakın bir arkadaşım var. Onun Bartın’daki köyüne gitmiştim. Orada fındık topluyorlardı. Buradaki ortam beni çok etkilemişti. Orada çok sıcak bir aile ortamları var ve ben de bunu gerçekten çok özleyeceğim.”

Doktoraya başlamadan önceki yıl Türkçe eğitimi aldınız? Bu süreç nasıl geçti? Dili kolay öğrenebildiniz mi?

Aslına bakarsanız zor öğrendim. Buraya geldiğimde bende ‘merhaba’dan başka bir kelime yoktu. Ama Türkleri seviyorum. Zaten Türkçeyi öğrenmek kolay ama Türkleri anlamak zor. İlk isteğim arkadaşlarımı anlamak ve onlarla şakalaşmaktı. Tabi ki buradaki yakın arkadaşlarımla diyaloglarımda da biraz problem oldu. Çünkü arkadaşımınla konuşurken fark ettim ki o cümlede şaka mı yapıyor, yoksa dalga mı geçiyor ya da ciddi mi söylüyor? Bunu anlamak lazım. Şu anda okulumda dili iyi kullanabiliyorum. Çünkü dil kursu zamanında kendimi geliştirmiştim ve bu da bana çok yardım etti.

Eğitiminizi sürdürürken gerçekleştirdiğiniz projelerinizden biraz bahseder misiniz?

Şu anda “Bilgisayar ve İnsan” konusu üzerinde çalışıyoruz. Bilirsiniz, teknoloji çok ve çabuk gelişiyor ve biz ondan ka-

“İstanbul’a, Ankara’ya dahi gitsem Konya’ya dönünce aile evime gelmiş gibi oluyorum.”

çamıyoruz. Onun insanlar için getirisi oluyor tabii. Ama çok da zararı var. İnsanların bilgisayarlarla ilişkisini araştırıyoruz. Bu doğru veya zararlı bir şey mi? Mesela bir tablet var ve biz onda oyun oynuyoruz. Oynarken fiziksel olarak biz ondan nasıl etkileniyoruz? İyi bir durum varsa bu güzel bir şey. Ancak kötü bir sonuç çıkarsa biz bunu değiştirmek için çalışıyoruz. Mesela Counter-Strike oyununda bir takım kuruyoruz ve çatışmalara giriyoruz. Böyle bir şey bizim gerçek hayatımıza nasıl yansır? İnsanlar bilmeden bu davranışları alıyorlar ve hayatlarına yansıtabiliyorlar. Araştırmalar sonunda önermeler veriyoruz ve bu konular üzerinde çalışıyoruz.

Türkiye’de yaşıyorsunuz ve buradaki sosyal hayatın da içindediniz. Okul dışında neler yaparsınız?

Arkadaşlarımla zaman geçirmeyi çok seviyorum. Kendi aramızda birçok farklı etkinlikler yapıyoruz. Mesela gidip gezdiğim yerler hakkında videolar hazırlamayı ve fotoğraf çekmeyi severim. Ben yurttan kalırken hiç Türkçe bilmiyordum ve bazı arkadaşlarım bana yardım ettiler. Sonra o insanlarla yakın arkadaş oldum. Sonraki sene beraber eve çıktık. Birlikte yemek yiyoruz, işlerimizi birlikte hallediyoruz. En çok da gezmeyi seviyorum.

Uluslararası öğrenciler eğitim hayatlarının yanı sıra iki ülke arasında bir kültür elçisi oluyorlar. Sizin bu konuda yaptığınız çalışmalar oldu mu?

İki sene önce TÖMER’de okurken Endonezya’yı tanıtan bir şeyler yapmak istedim. Endonezyalı arkadaşlarım da vardı ve Kültür Park’ta dans gösterisi yaptık. Çok beğendiler. Şu an için bir proje yok. Ama bu konular üzerinde çalışıyoruz ve kısa sürede

de çeşitli projeler yapacağız inşallah. Gelecekte de umut ediyorum ki Endonezya-Türkiye ilişkileri çok daha güçlü olacak ve ben de buna daha fazla katkı sunmak ve iki ülke arasında bir köprü olmak istiyorum.

Türkiye’nin sanat ve spor kültürü ile ilgilenir misiniz?

Ben Türk müziklerini çok seviyorum. Çünkü sizin müziklerinizin farklı bir tarzı var. Mesela Manga’yı, Şebnem Ferah’ın şarkılarını sık sık dinliyorum. Ayrıca halk müziğini de çok severim. Horon diye bir halk dansınız var ve çok güzel. Mesela biz Bartın’da iken TV izliyorduk ve kemeçe çalan bir adam çıktı. Hemen onun ne olduğunu sordum ve uzunca anlattılar. Çok güzel bir sesi var.

Futbol ile ilgilenmiyorum ama arkadaşlarımdan çoğu Galatasaraylı. Fanatik değilim. Ama illaki bir takım tutmam gerekirse Galatasaraylıyım.

Türk yemeklerini nasıl buldunuz? Endonezya mutfakları ile ne gibi farkları var?

Doğrusu Endonezya yemeklerini özleyorum. Ama Türkiye yemek kültürü açısından çok çeşitli. Etli ekmek var. Çorbalar var. Türkiye’ye geldiğimde beni en çok şaşırtan şeylerden biri ayran oldu. Çünkü Endonezya’da yoğurt yiyoruz ama ayranı daha önce hiç içmemiştim. İlk gördüğümde şaşırdım ama tadını çok sevdim. Birçok ülkeye giderim ama Türk mutfakları farklı. Mesela baklavayı çok seviyorum.” ■

Zengin sözlü gelenekleri, renkli
folklorları doğal yaşam tarzları ile
uzaktaki yakınlarımız...

BAŞKURTLAR

✍️ Yazı: Hulusi Üstün

Asya ve Avrupa'nın doğu sınırını oluşturan **Ural Dağlarına sırtını dayamış** uçsuz bucaksız düzlüklerin iki bin yıllık sakini olan **Başkurlar**, zengin sözlü gelenekleri, renkli folklorları, doğal yaşam tarzları ile bizim uzaktaki **yakınlarımızdır**.

Tarih, din, kültür ve dil bakımından komşuları olan Kazaklardan, Tatarlardan kesin çizgilerle ayırmanın kolay olmadığı Başkurl halkı çoğunluğu Rusya Federasyonuna bağlı Başkurdistan Cumhuriyetinde olmak üzere toplam iki milyon civarında nüfusa sahiptir. Onlara ilişkin yazılı ilk bilgiler M.S. II. yüzyıla dayanır. Yunan ve İran kaynaklarında adı geçen Vaşkird halkının Başkurların atası olduğu düşünülmektedir.⁽¹⁾ Daha sonraki dönemlerde X. yüzyıl seyyahlarından İbn-i Fadlan ve Ebu Zahid el Belhi, Başkurl halkının yaşadığı coğrafya ve halkın inanışları hakkında ayrıntılı bilgiler kaydederken⁽²⁾ Başkurl adını da ilk kez kullanmaktadır.⁽³⁾ Türk dilinin ilk sözlüğü olarak bilinen Divanü Lügati't Türk adlı eserde Başkurl ismi Türk boyları arasında sayılmaktadır.

Başkurl ismi nereden geliyor?

Başkurl adının etimolojik anlamı üzerinde duran dil bilginlerine göre bu isim Baş ve Kurl adlarının birleşiminden oluşmuştur. Nitekim onların yerel inanç ve mitolojilerinde kurl motifi önemli bir yer tutmaktadır. Kurl, İslam öncesi döneme ait bir totem olmanın yanında halk inanışlarında da önemli bir motiftir. Başkurlar tüberküloz tedavisinde kurl ödü kullanır, hasta çocukları kurl postuna sararak tedavi ederlerdi. Bir başka etimolojik açıklamaya göre 'kurl' sözcüğü kabile, soy anlamına gelmekte olduğundan Başkurl adı 'öncü halk' anlamını taşır.⁽⁴⁾ Zeki Velidi Togan'a göre ise Başkurl adı 'beş oğurl' adıyla açıklayan bir başka görüşe göre Başkurl adı 'Beş klana' işaret etmektedir.

Genetik ve linguistik veriler bu halkı komşuları olan Tatarlardan başlayarak uzak coğrafyalardaki Karaçaylarla, Nogaylarla, Türkiye Türkleriyle ilintilemektedir. Bu ilişkinin en canlı delili olan Başkurl dili Türkiye Türkçesiyle anlaşmayı sağlayacak ölçüde yakındır.

Başkurl halkının etnolojisini oluşturan unsurlar esasen Kazak, Tatar, Nogay, Kalmuk, Kumuk, Karaçay, Balkar halklarını oluşturan unsurlardan ayrılamaz. Ural Altay Dil Grubundan olan Başkurlça Fin Oğurl, Moğol, İran, Arap ve Rus dillerinden etkilenmiştir.⁽⁵⁾ İslam öncesi dönemlerde Başkurl dilinin Uygur alfabesiyle yazıldı-

► Genetik ve linguistik veriler bu halkı komşuları olan Tatarlardan başlayarak uzak coğrafyalardaki Karaçaylarla, Nogaylarla, Türkiye Türkleriyle ilintilemektedir. Bu ilişkinin en canlı delili olan **Başkurl dili Türkiye Türkçesiyle anlaşmayı sağlayacak ölçüde yakındır**.

Fotoğraf: Flür Gazin
Avrasya'nın İncisi
Başkurdistan, Sayfa 101

Başkurt reisi onun yorgunluktan ölmüş bedeninin başucunda durup der ki, 'İşte aslında bir insana gereken toprak sadece iki ayak uzunluğundadır.'

ğı düşünülmektedir. Daha sonraki çağlarda Tatarlarla birlikte Başkurtlar da Arap Alfabesi kullanmıştır.⁽⁶⁾

XII. yüzyıla kadar yerel inançlarını koruyan Başkurtlar daha sonraki süreçte İslam'ı kabul etmiş, yeni dinlerinin etkisi ile yerleşik hayat kabul görmüş, ticaret ve sanat işlerlik kazanmıştır. Asya ve Avrupa arasında önemli bir merkez konumundaki Kazan'da çevre halklarla ticari ilişkiler kuran Başkurtlar arasında İslam'ın yayılması zor olmadı. Arapların bölgedeki etkinliğinin sona ermesinden sonra Başkurtlar, Buhara, Semerkand, Kazan medreseleriyle ilişkilerini sürdürdüler. Bununla birlikte halk kültürü içinde önemli yeri olan şaman geleneği kalıntıları günümüze dek yaşatıldı.

Altınordu Devletinin parçalanmasından sonra bütün halinde örgütlenemeyen Başkurtlar, Şıban Hanları, Nogay Hanları ve Kazan Türklerinin yönetimine geçmekle birlikte gerçek anlamda tanıdıkları tek otorite kabile büyüklerinden oluşan Aksakallar oldu. 1556 – 1598 yılları arasında Başkurt ülkesi Moskova kontrolüne girmiştir. Başkent Ufa'nın bir Rus kontrol noktası görevi görmek üzere kurulması da bu tarih aralığına denk gelmektedir. Ufa'nın kurulması ile Başkurt ülkesi tek merkezden idare edilmeye, bölgeye Rus idareciler ve bu uçsuz bucaksız topraklarda tarım yapmak üzere Rus yerleşimciler akmaya başlamıştır.

Fotoğraf: İsmail Haykır
Avrasya'nın incisi Başkurdistan
Sayfa, 109

Resim: William Allan,
1814, Hermitage

Başkurtların ulusal kahramanı **Salavat Yulayev**, isyan dönemlerinde despot feodallere ve Rus yönetimine karşı mücadele etmiş özgürlük aşığı bir savaşçıdır. 1941 yılında Sovyet yönetmen Yakov Protazanov tarafından filmi yapılmıştır.

Büyük Rus edebiyatçısı Tolstoy, 'Bir insana ne kadar toprak lazım' adlı öyküsünde toprak mülkiyetini tanımayan Başkurtların ülkelerinin kolonize edildiği dönemleri anlatırken Pahom adlı Rus çiftçinin şahsında sahip olma hırslarının anlamsızlığını sorgulamaktadır. Başkurt reisi güneş batıncaya kadar ulaşabildiği her yeri Rus çiftçiye vermeyi vaad eder. Pahom güneş batıncaya kadar koşup çiftliğinin sınırlarını belirlerken onu yüksek bir tepeden izleyen Başkurtlar, çiftçinin bu kadar geniş toprağı ne yapacağını konuşmaktadır. Pahom yorgunluğu hissetmeden koşar koşar ve düşüverir. Başkurt Reisi onun yorgunluktan ölmüş bedeninin başucunda durup der ki, 'İşte aslında bir insana gereken toprak sadece iki ayak uzunluğundadır.'⁽⁷⁾

Bölgede Rus egemenliğinin yerleşmesi kolay olmamıştır. Toprak mülkiyetine geçilmesi ile yaşam alanı kısıtlanan, ormanlarından ve çayırlarından yararlanmaları zorlaşan, vergi sorumluluğuyla tanışan Başkurtlar, Rus yönetimine karşı sık sık silahlı

ayaklanmalar gerçekleştirmiştir. 1661 ve 1765 yıllarında büyük başkaldırlara sahne olan Başkurt ileri gelenleri 1708 yılında İstanbul'a yolladıkları bir heyetle yardım talebinde bulundularsa da gerek coğrafi uzaklık, gerek siyasi sebeplerle resmi bir yardım alamamışlardır. Kendi imkânlarıyla verdikleri savaşta büyük kayıplara uğrayan Başkurtların ülkesi yeni göçmen dalgalarına maruz kalmıştır.

Başkurtların ulusal kahramanı Salavat Yulayev, bu isyan dönemlerinde despot feodallere ve Rus yönetimine karşı mücadele etmiş özgürlük aşığı bir savaşçıdır. 1773'te bir Rus subayı olarak isyancı Pugaçev üzerine gönderilen Salavat, isyancılara katılarak isyanı bağımsızlık savaşına dönüştürmüştür. Babasıyla birlikte savaşarak ele geçirilen Salavat, Baltık sahilinde yer alan Rogervik Kalesinde ölmüştür. Sufi ve halk şairi kişiliği ile Başkurt halkının hafızasında aziz bir yeri olan bu kahramanın hatırası Başkurdistan'da hala yaşatılmaktadır.

Ticari, Dini ve Kültürel Anlamda Bir Merkez: Ufa

At sürülerinden ibaret zenginlikleriyle bozkırda dolaşıp duran Başkurt halkı Rus yönetimine geçtikten sonra oluşturulan Bırsık, Menzelinsk, Çelyabinsk, Tabınsık, Sterlitamak, Orenburg gibi şehirlerde şehir hayatı oluşturmuş; özellikle Ufa ticari, dini ve kültürel bir merkez haline gelmiştir. Geniş pazarlar, onlarca camii, 1864 yılında kurulan büyük müze, medrese ve okullarıyla Ufa şehri Çarlığın yıkılmasına kadar Orta Asya'dan Avrupa'ya kadar geniş bir alana dağılmış olan Rusya Müslümanlarının merkezi olma vasfını korumuştur. XX. yüzyılın başında Ufa'da açılan Galiye Medresesi modern eğitim metodunu benimseyerek tüm Türk halklarına mensup birçok öğrenci yetiştirmiş ve ülkelerinin aydınlanmasını sağlamıştır.

Türkiye, Başkurt halkını büyük bilim adamı Zeki Velidi Togan'la birlikte anmaktadır. 1890'da Sterlitamak'da doğmuş, iyi bir eğitim almış, Rusça, Farsça, Arapça, Türkçe öğrenmiş olan Togan, Başkurdistan'ın bağımsızlığına ömrünü adanmış, Çarlık döneminde Duma'da Müslümanları temsil etmiş, Bolşevik ihtilal sonrasında Başkurdistan Harbiye nazırlığı yapmıştır. Türkistan Milli Birliğini kuran ve Basmacı Harekatına katılan Togan 1925'te davet üzerine Türkiye'ye gelmiş, Viyana'da akademik çalışmalarda bulunmuş, İstanbul Üniversitesinde Umumi Türk Tarih Kürsüsünü kurmuştur. Başkurtların Türk entelektüelitesi tarafından tanınması büyük ölçüde Togan'ın çabalarıyla gerçekleşmiştir.

Bolşevik ihtilal sonrası Başkurdistan milli bir özerk devlet olarak ortaya çıkmış, Sovyet idaresinde Başkurt dili halk destanlarının ve zengin sözlü kültürün yazıya geçirilmesiyle edebi dil özelliği kazanmıştır. 1928'de Latin alfabesi, 1939 yılında da Kiril alfabesi kullanılmaya başlandı. Petrokimya ve makine sanayinin gelişmesiyle Cumhuriyet, Sovyetler Birliği'nin muhtelif yerlerinden yeni göçler alarak kalabalıklaştı. Sanayinin yanında tarım ve hayvancılığın sistemli hale gelmesiyle Başkurdistan istikrarlı bir bölge konumuna yükseldi.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından 1991 yılından beri Rusya Federasyonuna bağlı bir özerk cum-

Lala Tulpan Camii, Ufa, Rusya

Camii 1990-1998 yılları arasında inşaa edildi. Modernist tasarımcı Mimar Wakil Davlyatshin tarafından yapıldı.

huriyet kimliğindeki Başkurdistan'ın dört milyonun üzerindeki nüfusu irili ufaklı yüze yakın etnik gruptan oluşmakla birlikte nüfusun %30'unu oluşturan Başkurtlar kurucu unsur sayılır. Ruslar, Tatarlar, Çuvaşlar başta olmak üzere birçok etnik grubun yaşadığı Başkurdistan'da resmi dil Başkurtça ve Rusçadır. Nüfusun dörtte biri başkent Ufa'da yaşar.

Ufa günümüzde Rusya Federasyonunun merkezi şehirleri arasında özel bir konuma sahiptir. Tarihi camisi, arkeoloji müzesi, botanik bahçesiyle modern bir şehir olan Ufa aynı zamanda canlı bir ticaret merkezidir. ■

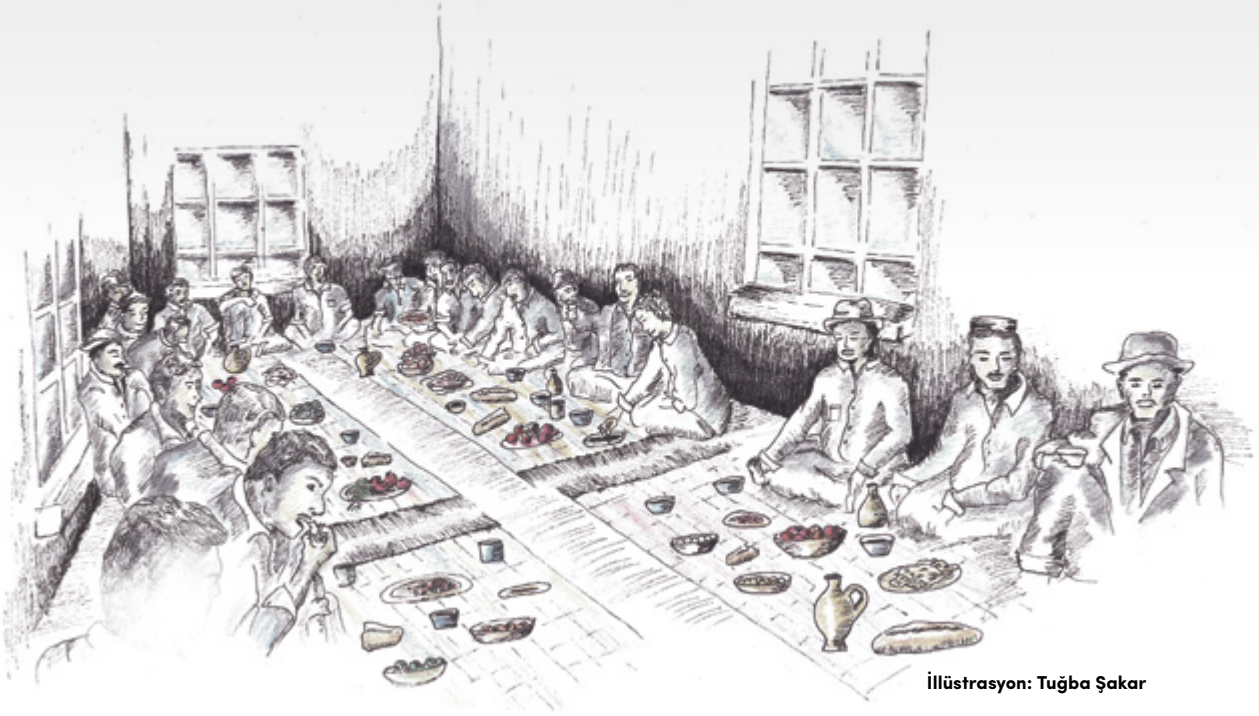
- (1) Z. V. Togan .
- (2) İbn-i Fadlan Seyahatnamesi Çev. Lutfi Doğan
- (3) S. İ. Rudenko Kömen Yay.2001 shf 25
- (4) Başkurt Dili Grameri. Doç. Dr. İsmet Biner. İst. Ün. Avrasya Enstitüsü Yay. 2014 shf 17
- (5) A.g.e
- (6) A.g.e
- (7) Tolstoy 1885 Mnogo li Çeloveku nujno

Orta Asya'dan Orta Doğu'ya, Anadolu'dan Balkanlara

KONUK AĞIRLAMA KÜLTÜRÜMÜZ

Sana İbrahim'in saygın
konuklarının haberi geldi mi?
Hani yanına geldiklerinde 'selam'
demişlerdi. O da selam vermişti.
(Kur'an, Zariyat Suresi, 24)

Yazı: Enis Dedebeý

İllüstrasyon: Tuğba Şakar

“İster Gobi Çölünde bir göçebe çadırı, ister Afganistan’da bir toprak damlı ev, Bosna’da bir malikane yahut İstanbul’da bir sahilhane... Neresi olursa olsun, haneye giren konuk, ev sahibinin koruması altındadır. Evin en mutena köşesi ona ayrılır, rahat etmesini sağlayacak tefrişat imkan ölçüsünde sağlanır. Konuğun şerefine ailenin günlük sofrasında bulunmayan zahmetli yemekler hazırlanıp ikram edilir. Dede Korkut Masallarında olduğu gibi **‘attan aygır, deveden buğra, koyundan koç’** kesilmese de misafir edenin yaşadığı coğrafyaya ve ait olduğu yerel kültüre göre at sütü, geyik eti, sebzeli börek yahut kahve aynı civanmertlikle, aynı geniş gönüllülük ve incelikle konuğa sunulur.”

Doğunun öyküsü Kenanlı bir çobanın sofrasında başlar... Gelip geçen herkesi güler yüzle ağırlayan, geniş gönüllü, cömert bir bilgedir bu çoban. Hakk’ı bir bilen, Rabbinden başkasına eğilmeyen, salih bir çocuk dileyen, peygamberlik şeceresinin gövdesi kutlu bir adamdır o. Bütün semavi kitaplar onun âlicenaplığını anlatır. Cömertlik ve konukseverliği semadan konuklar celbeder hanesine. Onu kutlu yapan, hali hazırda milyonlarca inanmış insana her gün ‘Nasıl bereketlendirdiysen İbrahim ve ailesini... İşte öyle bereketlendir... Muhammed, ailesi ve onun ümmetini’⁽¹⁾ duasını ettiren işte bu özelliğidir. Halil-ür Rahman İbrahim’dir o.

Binlerce yıldır yaratıcıya varmak için yol arayan insanlığın önünde yürüyen İbrahim’den bize kalan bir değerdir konuğa

saygın davranmak. Selamına mukabele etmek, ikram etmek, hoşnut kılmak...

Dünyanın her dilinde ‘konuk’ kelimesi vardır. Dünyanın her yerinde ‘konuk olmak’ aşağı yukarı aynı anlamı ifade eder. Fakat doğuda bu kavramın ilahi çağrışımları da bulunmaktadır. Doğuda hangi dinden olursa olsun konuk bir yanıyla semavidir, bir yanıyla kutsaldır. Beraberinde bereket getirir, ev sahibini muteber kılar.

İbrahim, gökten haber getiren melekleri nasıl karşıladıysa, insanlık binlerce yıldır konuklarını öyle karşılamaktadır. ‘Hoş geldiniz’ diyerek, Safalar dileyerek... Hem hanenin, hem gönlün kapılarını açarak... Çünkü göklerden haber taşıyan son elçinin

'Allah'a ve ahiret gününe inanan, misafirine ikram etsin'⁽²⁾ bu yurduğu rivayet olunur. Bu yüzden misafire izzet, ikram olunur. Duası makbul bilinir, incinmesinden korkulur. Bu yüzden kapıyı çalan herkes 'Tanrı misafiri' olarak görülüp kabul olunur. Bu sebeple misafirperverlik 'Mekarim'ül ahlak'tan sayılır.⁽³⁾

Doğuya yüksekte bakıp ayrıntılarını anlamak için yorulmayı göze alamayan batıya göre doğunun konuk severliğinin ardında yatan sebep yokluk ve ihtiyaçtır. Kendisi de ihtiyaçlı olan doğulu için paylaşmak, yolda kalmışa kapı açmak, yabancıya gülümseyip hoş karşılamak aynı zamanda kendisi için de başka diyarları güvenli kılmak, başkalarından emin olmak arzusunun bir tezahürüdür. Oysa doğu, farklılıkların ahenk arzettiği bir geleneğin üzerinde durmaktadır. Doğuda yabancı olmak merak uyandırır. Doğulu karşılaştığı insana barış dilemeyi, güven telkin etmeyi önemser. Bu tavırda İbrahim'in geleneği kadar, doğunun uçsuz bucaksız genişliği ve kültürel renklerin çeşitliliği de etkilidir.

İkramda ve hizmette kusur etmek hem ayıp hem de günahdır

Türkler, Tanrının vahyini duymadan önce de yaşadıkları uçsuz bucaksız bozkırda bu güven ihtiyacının bir sonucu olarak kendilerine düşmanca yaklaşmayan her yabancıyı içlerine almak ve gönlünü hoş etmek konusunda istekliyidiler. Tuz ve ekmekle karşılarıldı konuklarını. Tuz ağız tadını, ekmek karın tokluğunu simgelerdi. Kişi tuzunu tadıp ekmeğini yediği kimsenin dostu ve yakını oluverirdi. Dilimize yerleşmiş 'tuz ekmek hatırı' deyiminin kökü olan bu ritüel Asya içlerinden Ortadoğu'ya kadar çok geniş bir coğrafyada tanınıp uygulanır.

Doğunun görkemli çağlarını yad eden 'Bin bir Gece Masalları'nda değinilir tuz ekmek hatırına. 'Açıl susam açıl!' sırrını öğrenen Ali Baba'yı öldürmek üzere evine gelen Kırk Harami Baş'ının kendisine ikram edilen tuzu kabul etmeyişi, yemeğini tuzsuz istemesi üzerine şüphelenen cariyeye Mürğücühan, geleceğin konuk olmadığını anlayıverir. Develerin üzerine yüklenmiş küpler içindeki kırk haramiyi liderlerinin tuz çekincesi ele verir. Bin yıldır görkemli saraylarda, kibar konaklarında, çöl haymelerinde ve çadırlarda bu masallarla büyüyen doğulu çocuklar için tuz ve ekmek, insanca paylaşımın, güvende olmanın ve ikram görmenin ifadesidir.

Türk'ün atının erdiği, ayağının değdiği tüm coğrafyalarda tuz ve ekmek ritüeli sürdürülegelen bir gelenektir. Polonya Tatarlarından Gagavuzlara, Kırımlılardan Başkurtlara, Ural'dan Moğol çölleri kadar hâlâ her hatırlı yabancıyı tuz ve ekmek-

le karşılamak devlet protokolüne bile girmiş bir teamül olarak bugün de yaşatılmaktadır.

İster Gobi Çölünde bir göçebe çadırı, ister Afganistan'da bir toprak damlı ev, Bosna'da bir malikane yahut İstanbul'da bir sahilhane... Neresi olursa olsun, haneye giren konuk, ev sahibinin koruması altındadır. Evin en mutena köşesi ona ayrılır, rahat etmesini sağlayacak tefrişat imkan ölçüsünde sağlanır. Konuğun şerefine ailenin günlük sofrasında bulunmayan zahmetli yemekler hazırlanıp ikram edilir. Dede Korkut Masallarında olduğu gibi 'attan aygır, deveden buğra, koyundan koç' kesilme de misafir edenin yaşadığı coğrafyaya ve ait olduğu yerel kültüre göre at sütü, geyik eti, sebzeli börek yahut kahve aynı civanmertlikle, aynı geniş gönüllülük ve incelikle konuğa sunulur. Ev sahibi de konuk da binlerce yıldır süregelen uygulamaların kendilerine yüklediği sorumluluğun bilincindedir. Her konuk İbrahim'e gelen meleklerin müstağni ve vakur tavrını sergilerken her ev sahibi Tanrının Halil'i olmanın gereğini incelikle yerine getirir.

Türk dilinin ilk sözlüğü niteliğindeki Divanü Lügati't Türk adlı eserde yer alan, bir yiğidin ölümü üzerine söylenmiş ağıtta, ölünün en önemli vasfı olarak önce konuk severliği dile getirilir. Ağıt yakılan kişi konuğuna ikram eden, düşmanını püskürten, boyun kıran erdemli bir yiğittir. Fakat ölümden kurtulamamıştır.⁽⁴⁾

Yine aynı eserde zamanın kötülüğü ve insanlığın ifsadını ifade etmek üzere alıntılanan dizelerde Konuğu uğur sayan kimselerin ölüp gitmesinden, geriye kalanların gördükleri karartıyı konuk sanıp çadırlarını topladıklarından yakınılmaktadır.⁽⁵⁾

Her kırk misafirden birisi Hızır Aleyhisselam'dır

Zaman değişse de anlayış aynıdır. İnsanoğlu paylaşmayı bildiği, gönül yaptığı, ikram ettiği oranda erdemlidir. Hala konuk-sever olmak Tanrı buyruğu olarak kabul edilir. Her kırk misafirden birisi Hızır Aleyhisselam'dır. İkramda ve hizmette kusur etmek hem ayıp hem de günahdır.

Masaldır, söylencedir fakat her masal ve söylence halkların ruhunu yansıtır. Derler ki; o güne dek görülmemiş güzellikte bir ata sahip olan Tatar beyine atına karşılık onlarca at, onlarca silah, onlarca koşum teklif edilir, fakat yaşlı Tatar atı satmaya yanaşmaz. Her seferinde arttırılarak teklif yenilenir. Tatar ancak koşumlarıyla birlikte yüz atlık bir yılki ve yüz atlıyı kuşandıracak silah karşılığında atı vereceğini bildirir. Teklif karşısında

alıcı bir süre susar. Günün birinde yanında maiyetiyle, deri koşum takımlarıyla birlikte yüz at ve yeterli silahı alıp Tatar obasına gelir. Yaşlı Tatar misafirlerini güler yüzle karşılar. Yurdun içine alır, bir süre sonra siniler içinde haşlanmış etten oluşan sofraya davet eder. Bu basit ziyafetin ardından alıcı 'İsteğini kabul ettim. Sana istediklerini getirdim. Şimdi atı teslim et ve evime dönmeme izin ver!' der. Gülümser yaşlı Tatar. 'Almak istediğiniz atı biraz önce siz konuklarıma ikram ettim. Çünkü ikram edecek başka bir şey yoktu elimde!' der.

Konuk ağırlamak, yukarıdaki masalda olduğu gibi hâlâ Gobi'den Avrupa içlerine kadar Türkler ve Türk kültürü ile akraba olan bütün halklar arasında kutsal bir görev olarak görülür. Eskiden sadece evlerde değil, köy odalarında, tekke ve zaviyelerde yolda kalmış insanlar el birliğiyle ağırlanırdı. Bunun en uç örneği Azerbaycan'da dağ güzergâhları üzerine kurulmuş olan 'aman evleri'dir. Bu evler yolda kalmış, geceye, tipiye, yağmura yakalanmış yolcular için inşa edilip döşenmiş küçük yapılarıdır. Bölge sakinleri kimi zaman bu yapılara bozulmayacak türden yiyecekler bırakırlardı.

Kuzey Kafkasya'da konuk ağırlamak bir takım aristokrat ritüeller içerir. Adige ve Abhazlar'da her hanenin müstemlatı niteliğinde bir konuk odası sürekli olarak temiz tutulur, gelen konuklar Haçeş adı verilen bu odada ağırlanır, ailenin gençlerinden birisi hizmetine tahsis edilir ve mümkün oldukça serbest kalmaları sağlanırdı.⁽⁶⁾ Azerbaycan'da aynı amaca tahsis edilmiş odalara Balahane denirdi fakat bu odalar evin içerisinde, üst katında olurdu.⁽⁷⁾

Haçeş'te konuk varken ailede bir doğum gerçekleşirse ailenin yeni ferdine konunun adının verilmesi gerekirdi. Kırım Hanlığının şehzadelerinin Kafkasya'da konuk olarak kaldığı günlerde doğan çocuklara Fatih Giray, Said Giray, Şahin Giray, Han Giray adları verilmiş, bu adlar yerel dillerde Fetgeri, Sahatgeriy, Şhaceriy, Hançeri olarak kalmıştır. Aradan geçen bunca yüzyıla rağmen Adige ve Abhazlar bu isimleri taşıyan ataları dolayısıyla Kırım sarayından gelen konuklarını hatırlamaktadır.

Haçeş geleneği Anadolu, Balkanlar ve Ortadoğu'ya dağılmış Kuzey Kafkasyalılar arasında yakın zamana kadar yaşatılmıştır. Haçeş'te kalan konukları ziyarete gelen komşularla uzun sohbetlerin yapıldığı bu konuk ağırlama hatıraları hâlâ hafızalarda yer etmektedir.⁽⁸⁾

İç Asya bozkırlarının göçebeleri ve Kuzey Kafkasyalılar konuk ettikleri kişi için kesilen küçükbaş hayvanı bir bütün halinde ikram eder ve hayvanın başının konuk tarafından sofrada bulunan diğer kişilere sunulması beklenir. Baş, konuğa verilen önem ve itibarın göstergesidir. Bu uygulama Kazak, Kırgız topluluklarında da yaşatılmaktadır. Yakın zamana kadar Toroslar'daki Türkmen obalarında da benzeri adetlerin yaşatıldığı kayıtlıdır.⁽⁹⁾

Hâlihazırda bütün Kuzey Kafkasya'da ve Gürcistan'da konuk sofrası Thamade / Tamada adı verilen kişilerce idare edilir. Yemeğe konuk başlar, uzun övgüler, edebi cümlelerle sofrada bulunan herkesten bahsedilir, sofranın kurallarına adeta dinsel bir tören algısıyla riayet edilir. Kafkasya'da misafirlik bazen yıllarca sürer, konuk ve ev sahibi arasında akrabalık benzeri bir yakınlık tesis edilirdi. Çoğu

"İstanbul'da konuk ağırlama teşrifatının en önemli ritüellerinden birisi kahve ikramıydı. Konuğa misafirliğinin ilk saatlerinde safa geldin kahvesi ikram edilir, ardından mevsimine göre limonata, gül, gelincik, demirhindi şerbeti gibi soğuk içecekler sunulurdu."

zaman ayrılan misafir gideceği yere kadar götürülüp kendisi bir başkasına emanet edilmeden dönülmezdi. Eğer güzergâh tehlike arz ediyorsa ev sahibinin bizzat kendisi yahut çocukları tarafından eşlik edilirdi.

Balkanlarda etnik çeşitlilikle birlikte konuk ağırlamaya ilişkin kurallar da çeşitlilik arz etmektedir. Bu bölgede konukseverlik, Balkan taşrasının tamamında, farklı etnisite ve dine mensup halklar arasında canlı bir şekilde yaşamaktadır. Balkanların İslam toplumlarında konuk ağırlama âdeti Anadolu'daki âdetlerle benzeşmekle beraber Balkanlardaki kadim geleneklerin de etkisini taşımaktadır. Bu etki sebebiyle bazı bölgelerde misafirin evde yedirilip içirilmesi yerine dışarıda yedirilip içirilmesi daha özel bir davranış olarak kabul edilmektedir. Eskiden Arnavutluk ve Bosna gibi Bektaşî kültürünün yaşandığı bazı bölgelerde misafirlik derin anlamlar taşır. Misafirlik geleneği bir dizi hediyeleşme ritüelini de gerektirir. Öte yandan tekke misafirliğine de önem verilir. Misafirler bir süre sonra tekke içerisinde gönüllü görevler üstlenirlerdi.

Türk misafirperverliği Osmanlı İmparatorluğunun batı şehirlerinde bir aristokrat inceliğine de bürünmüştür. Osmanlı başkentinin sarayları, konakları sürekli misafir ağırlanan, teşrifat merkezli bir yaşantının sürdüğü yapılarıdır. Kişinin sosyal konumuna göre ağırladığı misafirler, ziyarete gelip kalan akraba ve tanıdıklar, sevabı için ihtiyaçları karşılanan miskinler ve kimse-sizlerin sayısı artardı. Öyle ki ev hizmetinde bulunan görevliler, kâhyalar, kalfalar da misafir kabul eder, gelip giden insanların her birinin doyurulup hediye ile gönderilmesi adetten kabul edilirdi. Hediye ayrılan misafirin eline verilmez, misafir uğurlandıktan sonra bir görevli tarafından dışarıda takdim edilirdi.

'Dilde gam var şimdilik lutfeyle gelme ey sürur.

Olamaz bir hanede çün, mihman mihman üstüne'⁽¹⁰⁾

demiş olsa da sosyal ihtiyaçlarını birbirlerine gidip gelerek, konuk olarak ve konuk ağırlayarak karşılayan İstanbullular için üst üste misafir ağırlamak mutattandı.

İmparatorluk İstanbul'unun bol konuklu konak hayatının renkliliği Türk edebiyatının birçok başyapıtına konu olmuş, bu eserlerin satır aralarında konak misafirliği ve konuk ağırlamanın incelikleri hakkında birçok ayrıntıya yer verilmiştir. Bu eserlerde tasvir edilen hayat konuk misafir merkezli bir hayattır demek çok da yanlış olmaz. Nitekim Hüseyin Rahmi Gürpınar, Reşat Nuri Güntekin, Halide Edip Adıvar, Mithat Cemal Kuntay, Samiha Ayverdi gibi yazarların eserlerinin tamamında Osmanlının son dönemini yaşayan İstanbul'un şaşaalı, eğlenceli konak hayatı ve konuk ağırlama geleneğinden izler vardır. Bu

eserlerde de görüleceği üzere konuk ağırlamak günlük hayatın öyle alışlagelmiş bir uygulamasıydı ki konak kapısının bir misafir yahut bir ihtiyaçlı tarafından çalınmadığı günlerde ev sahibi yaşlı kadınlar telaş eder, Tanrı'dan af diler, tövbe eder, işledikleri bir günah yüzünden terk edildiklerini düşünürlerdi.⁽¹¹⁾

İstanbul'da konuk ağırlama teşrifatının en önemli ritüellerinden birisi kahve ikramıydı. Konuğa misafirliğinin ilk saatlerinde safa geldin kahvesi ikram edilir, ardından mevsimine göre limonata, gül, gelincik, demirhindi şerbeti gibi soğuk içecekler sunulurdu. Misafir uğurlanırken ikinci kez kahve ikramı ise sadece resmi misafirlere yapılırdı. Kahve ikramı sarayda daha ayrıntılı ve incelikli bir tören niteliği taşırdı. Sadece kahve hizmeti ile uğraşan görevliler tarafından örtü, fincan, zarf ve cezve getirilir, kahvecibaşı tarafından bizzat takdim edilirdi. Bu ince seremoni Mısır sarayında ve ekabir konaklarında da gerçekleştirilirdi. Yine konak ve kibar evlerinde misafir için ayrılmış havlular üzerinde 'Hoş amedi!' 'Safa Geldiniz!' gibi ibareler ile 'Safa geldin gözüm nuru kusura hiç nazar etme, bu yaz burada ye iç eğlen, sakın kış gelmeden gitme' tarzında esprili beyitler yazılırdı. Bu havlular da misafire özel hazırlanan birçok tefrişat malzemesi gibi genç kız çeyizlerinin en önemli parçalarındandı.

Konukseverlik geleneği Anadolu'da tüm doğallığıyla günümüzde de yaşatılmaktadır. Modernizmin doğal sonucu olarak küçülen evlerde eskisi kadar özenli bir şekilde misafir olamasa da hala misafir ağırlanmakta, ev sahibi olmanın kıvançlı yaşanmaktadır. Yine aynı sevecenlik ve sıcaklıkla hem hane kapısı hem gönül kapısı sonuna kadar açılarak gelenlere 'Hoş geldiniz!' denmektedir. Hala her ev ağırladığı misafir ölçüsünce şendir, muteberdir.

Yanına banka kartı ve para almaksızın on bin kilometrelik bir bisiklet yolculuğuna çıkan fotoğrafçı Hasan Söylemez'in on bin kilometre boyunca uğradığı her yerde açık kapılar ve sınımsız yüreklerle karşılanmış olması bu geleneğin modern çağa da taşınıp korunacağına ilişkin ümidimizi güçlendirmiştir. ■

(1) Allahumme Barik duası

(2) Sahih-i Buhari "Edeb", 31, 85, "Rikâk", 23; Müslim, "İmân", 74, 75, 76, 77, "Lukata", 14)

(3) Mekarim'ül Ahlak M. İbn-i Arabi

(4) Divanü Lügat'it Türk I 46

(5) Divanü Lügat'it Türk 185 - 384

(6) Çerkesya'da Sosyal Yaşayış ve Âdetler Jebagi baj

(7) Prof. Dr. Hasan Guliyev <http://irs-az.com/new/pdf/201205/1338466972030793270.pdf>

(8) Yüz Elli Yıl Böyle Geçti H. Üstün Kitabevi Yayıncılık

(9) Yalman A. R. Cenupta Türkmen Oymakları

Kültür Bakanlığı Yay.Ankara 1977

(10) Divan Şairi Rasih

(11) Ahmet Yüksel Özemre: Hasretini Çektiğim Üsküdar

(12) www.hasansoylezmez.com

Görsel: Musa Kazım Ateş

TÜRKİYE İÇİN VAR MISIN?

✍ Yazı: **Editoryal**

Türkiye, 7 Haziran 2015’de Milletvekili Genel Seçimleri için sandık başına gidiyor. Türkiye’nin siyasi geleceğini belirleyecek olan seçimlerin heyecanı yurt dışında yaşayan vatandaşlarımız için çok daha erken tarihlerde başlayacak. Yurt dışında yaşayan seçmenler geçtiğimiz yıl Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde olduğu gibi Milletvekili Seçimlerinde de ilk defa bulundukları ülkelerde oy kullanabilecekler. Oy kullanma süreleri ülkelere göre farklılık göstermekle birlikte 8 Mayıs’ta başlayacak 31 Mayıs 2015 tarihinde sona ermiş olacak.

Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımız tarihte ilk kez geçtiğimiz yıl gerçekleştirilen Cumhurbaşkanlığı Seçimlerinde bulundukları ülkelerde sandık başına gittiler. Yıllardır büyük bir özlemle bekledikleri bir gelişmeydi bu. Seçimlerin izin dönemi olan yaz mevsiminde gerçekleştirilmiş olması, randevu sisteminin zorluğu gibi nedenler katılımı her ne kadar düşük seviyelerde tutsa da vatandaşlarımızın sevinci ve heyecanı görülmeye değerdi.

Bugün yurt dışında 6,5 milyon Türkiye kökenli vatandaşımız yaşıyor. Yurt dışındaki vatandaşlarımızın 1960'lı yıllarda başlayan göç süreciyle birlikte var olan ikametleri zamanla kalıcı bir hale dönüşmüş, gayretli çalışmaları ve fedakârlıklarıyla bugün yaşadıkları ülkelerin ayrılmaz bir parçası olmuşlardır. Bu vatandaşlarımız yarım asrı aşkın bir süredir bulundukları ülkelerin ekonomisine, sosyal ve kültürel hayatlarına olduğu kadar Türkiye'ye de önemli kazanımlar sağlamışlardır.

Belki ihmal edilmişlik, belki kendi haline bırakılmışlık ancak çeşitli nedenlerden dolayı Türkiye uzun yıllar yurt dışındaki vatandaşlarına gereken düzeyde ilgi gösterememiş, onların talep ve beklentilerini karşılama noktasında tatmin edici adımlar atamamıştı. Bunlardan biri de yurt dışında oy kullanma hakkının işlevsel bir şekilde yerine getirilememiş olmasıydı.

Siyasal hayata aktif katılım;
aidiyet, birlik ve beraberlik
kültürünün gelişimine büyük katkı
sağlıyor.

2010 yılında Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı'nın kurulmasıyla birlikte vatandaşlarımızın hakları, beklentileri ve talepleri daha sistemli ve koordineli bir şekilde ele alınmış, vatandaşlarımızın bulundukları ülkelerde oy kullanabilmeleri için çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Yerinde oy hakkı verilmesi ile demokrasilerin en temel unsuru olan oy kullanma hakkı kullanılabilir bir hale gelmiştir. Zira seçimler demokrasinin olmazsa olmazıdır. Bu yüzden her vatandaşın ülkesinin geleceği için gördüğü en uygun adayı, partiyi seçebilme özgürlüğüne ve imkânına sahip olması gerekir. Yurt dışında, öz vatanından uzakta yaşamak da buna bir engel teşkil etmemelidir. Aksine bu büyük bir fırsat olarak değerlendirilmelidir. Vatandaşın siyasal hayata aktif katılımı; aidiyet, birlik ve beraberlik kültürünün gelişimine büyük katkı sağlamaktadır.

Fotoğraf: Muhammet Sağlam

Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımız tarihte ilk defa geçtiğimiz yıl yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde yaşadıkları ülkelerde oy kullandılar.

Yurt dışı seçmenler **54 ülke 112 temsilcilikte sandık başına gidecek.** 3 milyon vatandaşımızın katılımıyla Uzak Doğu'dan Avrupa'ya, Orta Asya'dan Balkanlara, Avrupa'dan Amerika'ya kadar dünyanın dört bir yanında adeta bir demokrasi şenliği yaşanacak.

54 ülke 112 temsilcilikte oy kullanılacak

Bu yıl da yine bir ilk gerçekleştirilecek ve yurt dışında yaşayan vatandaşlarımız 25. Dönem Milletvekili Genel Seçimlerinde bulundukları ülkelerde oy kullanabilecekler. Yurt Dışı Seçmen Kütüğüne kayıtlı seçmenler 54 ülke 112 temsilcilikte sandık başına gidecek. 2,8 milyon vatandaşımızın katılımıyla Uzak Doğu'dan Avrupa'ya, Orta Asya'dan Balkanlar'a, Avrupa'dan Amerika'ya kadar dünyanın dört bir yanında adeta bir demokrasi şenliği yaşanacak.

Oy Verme Yöntemleri

Yurt dışı seçmenlerin 25. Dönem Milletvekili Genel Seçimlerinde oy kullanabilmeleri için iki seçenekleri bulunuyor. Ya kayıtlı bulundukları dış temsilciliklerde ya da gümrük kapılarında belirlenen tarihlerde oylarını kullanabilecekler.

Seçimlere Dair Bilinmesi Gerekenler

- 2015 Milletvekili Genel Seçimlerinde yaklaşık 2,8 milyon yurt dışı seçmen oy hakkına sahip.
- Yurt dışında oy kullanma tarihleri ülkelere göre farklılık göstermekle birlikte 08 Mayıs 2015 – 31 Mayıs 2015 tarihleri arasında gerçekleştirilecek.
- Yurt dışında yaşayan seçmenler 54 ülkede ve 112 temsilcilikte randevusuz oy kullanabilecekler.
- Oy verme saatleri hafta içi ve hafta sonu 10.00 – 19.00 olarak belirlenmiştir. Aynı ülke içinde oy kullanma gün ve saatleri de aynı olacaktır.
- Yurt dışında yaşayan seçmenler YSK sitesinde yaptıkları sorgulamada hangi seçim bölgesinde kayıtlı görünüyorsa ilan edilen süre içerisinde oylarını orada kullanabilirler.
- Yurt dışı temsilciliklerde sandık kurulması için gereken asgari seçmen sayısını ülke genelinde 500 olarak belirleyen YSK, bir sandıkta oy kullanılacak seçmen sayısını yaklaşık 1200 olarak tespit etti. ■

► Gümrük Kapılarında Oy Kullanma İşlemleri

Gümrük kapılarında oy verme işlemleri 8 Mayıs 2015 tarihinde başlayacak ve 07 Haziran 2015 tarihinde son bulacaktır.

► Temsilciliklerde ya da Kiralanacak Binalarda Oy Kullanılacak

Yüksek Seçim Kurulu (YSK) tarafından alınan kararla, 2015 Genel Seçimleri için 54 ülke 112 temsilcilikte oy kullanılabilmesi imkanı tanınırken, 4'ü Almanya'da olmak üzere 10 temsilcilikte bina kiralama yoluna gidilmesine izin verildi. Yurt dışında oy kullanma tarihleri ülkelere farklılık göstermekle birlikte 08 Mayıs 2015 – 31 Mayıs 2015 tarihleri arasında gerçekleştirilecek.

SEÇİM TAKVİMİ

8 Nisan:

Yurt içi ve yurt dışı seçmen kütükleri kesinleştirilecek.

15 Nisan:

Milletvekili geçici aday listeleri radyo, televizyon ve Resmi Gazete'de yayınlanacak. Geçici aday listelerine karşı il seçim kurullarına ve YSK'ya yapılacak itirazlar başlayacak ve incelenecek.

16 Nisan:

Geçici aday listelerine karşı ilgili il seçim kuruluna yapılacak itirazların son günü.

19 Nisan:

Milletvekili geçici aday listelerine karşı il seçim kurullarına yapılan itirazlar üzerine bu kurullarca verilen kararlara yönelik itirazların YSK tarafından karara bağlanmasının ve milletvekili geçici adaylığından istifa edenlerin YSK'ya bildirmesinin son günü.

21 Nisan:

Birleşik oy pusulasında yer alacak bağımsız aday sıralaması için tüm il seçim kurullarında aynı anda olmak üzere saat 11:00'de kura çekilecek.

24 Nisan:

Milletvekili geçici aday listeleri radyo, televizyon ve Resmi Gazete'de yayınlanacak. Geçici aday listelerine karşı il seçim kurullarına ve YSK'ya yapılacak itirazlar başlayacak ve incelenecek.

8 Mayıs:

Gümrük kapılarında ve yurt dışı temsilciliklerinde oy verme işlemi başlayacak.

23 Mayıs:

Radyo ve televizyonda yayın için başvuran siyasi partilerin radyo ve televizyonda yapacakları propaganda konuşmalarının yayın ve zaman sıralarının belirlenmesi için YSK tarafından kura çekilecek.

28 Mayıs:

Propaganda serbestliği ve bir kısım seçim yasakları başlayacak.

31 Mayıs:

Radyo ve televizyon propaganda konuşmaları start alacak. Yurt dışı temsilciliklerde oy verme işlemi sona erecek.

6 Haziran:

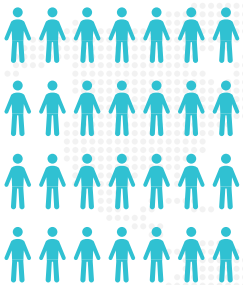
Saat 18.00'de seçim propagandası sona erecek.

7 Haziran

Türkiye'de oy verme günü.

Gümrük kapılarında oy verme işlemi sona erecek.

2014 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri Sonuçları

Kayıtlı Seçmen Sayısı
2.798.726

Yurt dışı Sandıklar

Geçerli Oy Sayısı
230.938
Geçersiz Oy Sayısı
1.857

Oy Kullanan Seçmen Sayısı

232.795

Katılım Oranı
%8,37

Gümrük Kapıları

Geçerli Oy Sayısı
295.621
Geçersiz Oy Sayısı
1.719

Oy Kullanan Seçmen Sayısı

297.340

Katılım Oranı
%10,62

Toplam Katılım Oranı

%18,94

Yurt Dışında Oy Kullanma Tarihleri

ALMANYA

8-31 Mayıs 2015

ABD

16-31 Mayıs 2015

AVUSTRALYA

8-31 Mayıs 2015

BİRLEŞİK KRALLIK

30-31 Mayıs 2015

DANİMARKA

8-31 Mayıs 2015

FRANSA

8-31 Mayıs 2015

İSVİÇRE

8-31 Mayıs 2015

KANADA

29-31 Mayıs 2015

SUUDİ ARABİSTAN

29-31 Mayıs 2015

AVUSTURYA

8-31 Mayıs 2015

BELÇİKA

8-31 Mayıs 2015

HOLLANDA

29-31 Mayıs 2015

İSVEÇ

29-31 Mayıs 2015

8-31 Mayıs 2015

Almanya, Avustralya,
Avusturya, Belçika,
Danimarka, Fransa, İsviçre,
KKTC

22-31 Mayıs 2015

Norveç

28-31 Mayıs 2015

Romanya

29-31 Mayıs 2015

Bulgaristan, İtalya,
Türkmenistan

30-31 Mayıs 2015

BAE, Bosna Hersek, Cezayir, İsrail,
Kazakistan, Kırgızistan, Makedonya,
Rusya, Yunanistan

31 Mayıs 2015

Arnavutluk, Azerbaycan, Bahreyn, Çek Cum.,
Çin Halk Cum., Finlandiya, G.Afrika Cum.,
Gürcistan, İran, İrlanda, İspanya, İsveç,
Japonya, Katar, Kosova, Kuveyt, Lübnan,
Macaristan, Mısır, Özbekistan, Polonya,
Sudan, Tayland, Ukrayna, Umman, Ürdün,
Yeni Zelanda

Türkiye'nin Suriyeli Sığınmacılara Bakışı ve Yapılan Çalışmalar

✍ Yazı: Oytun Orhan*

Yaşanan iç savaş
milyonlarca Suriyeliyi vatanlarını
terk etmek durumunda bıraktı.

Dört yılı aşkın bir süredir devam eden Suriye krizini önemli kılan unsurlardan biri insani boyuttur. Suriye'de **300.000'i aşkın kişi hayatını kaybetmiştir. 4 milyonun üzerinde Suriyeli ülke dışına göç etmek durumunda kalmış, 6 milyona yakını evlerini terk ederek ülke içinde güvenli bölgelere yerleşmiştir.** Ülke dışına göç eden Suriyeli nüfusun yarısından fazlasını kadınlar ve 18 yaşın altındaki çocuklar oluşturmakta ve büyük çoğunluğu zor koşullar altında yaşamlarını sürdürmektedir.

* ORSAM Araştırmacısı

Türkiye, Suriye'ye komşu ülkeler arasında en fazla Suriyeli ağırlayan ülkedir. Türkiye'de son resmi rakamlara göre 1 milyon 645 bin Suriyeli barınmaktadır. Resmi olmayan rakamlara göre ise Türkiye'deki Suriye vatandaşlarının gerçek sayısının 2 milyonu aştığı tahmin edilmektedir.

Savaşın başladığı ilk günden bu güne insan merkezli bir yaklaşımla hareket eden Türkiye, ülkesine sığınmış masum insanlara kapılarını sonuna kadar açmış, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), Kızılay ve Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı gibi kurumları aracılığıyla da Suriyeli misafirlerimizin ihtiyaçlarını karşılamak noktasında tüm imkânlarını seferber etmiştir.

Türkiye'de bulunan Suriyeliler gerçeği, kamplarda ve kamp dışında yaşayanlar olarak iki ayrı başlıkta ele alınmalıdır.

Kamplarda yaşayanların büyük kısmı, refah ve sosyal imkânlar açısından kamp dışındakilere göre iyi durumdadır. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) koordinasyonunda Türkiye'nin kampların kurulması ve idaresi açısından dünyaya örnek olacak bir çalışma gerçekleştirdiği söylenebilir. Buna karşın sığınmacıların yaklaşık %85'lik kısmı kamp dışında yaşamaktadır. Dolayısıyla Türkiye'deki Suriyelilerin karşı karşıya kaldığı sorunların esas boyutunu kamp dışında, şehir merkezlerinde yaşayanlar oluşturmaktadır.

Açık Kapı Politikası

Türkiye'ye Suriyeli sığınmacı akını ilk olarak Nisan 2011 tarihinde başlamıştır. Türkiye, bu tarihten itibaren Suriyelilere yönelik "Açık Kapı Politikası" uygulayacağını ilan etmiştir. Türkiye, Suriye'de iç savaşın uzaması ve sığınmacı sayısının dramatik şekilde artmasına rağmen Suriyelileri kabul etmeye devam etmektedir. Kasım 2014 tarihine kadar resmi rakamlara göre geçici koruma altına alınan Suriyeli sayısı 1.645.000'e ulaşmıştır. Türkiye'nin 10 farklı ilinde kurulan 24 adet çadırkent ve konteyner kentte 230.734 Suriye vatandaşı barınmaktadır. Geriye kalan ve Suriyeli misafirlerin büyük çoğunluğunu oluşturan kesim ise şehirlerde yerel halk ile iç içe yaşamını sürdürmeye çalışmaktadır.

Göç krizinin ekonomik boyutuna bakıldığında Türkiye, krizin başından 2015 yılı başına kadar 5 milyar Doların üzerinde harcama yapmıştır. Kamplardan hastanelere 500.000'in üzerinde hasta sevk edilmiş, Türkiye'de ameliyat edilen Suriyeli hasta sayısı 200.000'i aşmıştır. Sağlık Bakanlığı verilerine göre Türkiye'de toplam 35.000 civarında Suriyeli doğumu gerçekleşmiştir. Bu tablo içinde Birleşmiş Milletler ve Avrupa ülkelerinden gelen uluslararası yardım ise sadece 246 milyon dolar civarındadır.

Suriyelilere “geçici koruma statüsü” verilerek yardım ve koruma sağlandı

Ekim 2011’de İçişleri Bakanlığı’nın aldığı karar ile Türkiye’de kayıt olan Suriyeli sığınmacılara “geçici koruma statüsü” verilmektedir. Geçici koruma rejimi kapsamında, Suriyelilere sınırsız kalışı, zorla geri göndermeye karşı korumayı ve acil ihtiyaçlara yanıt veren kabul düzenlemelere erişimi içerecek şekilde koruma ve yardım sağlanmaktadır. Bunun dışında kamplarda yaşayanlara barınma, gıda, eğitim, sağlık, suya erişim gibi imkânlar sağlanmaktadır. Kamp dışında yaşayan ve çoğunluğu oluşturan gruba ise kayıt yaptırımları halinde sadece sağlık ve ilaçlara ücretsiz erişim hakkı tanınmaktadır.

Düşük orandaki dış yardımlar dikkate alınmaz ise kampların mali yükünü AFAD koordinasyonu ile Türkiye Cumhuriyeti karşılamaktadır. AFAD kampların sorumluluğunu tek başına üstlenmemektedir. Kendi sorumlulukları olmakla birlikte ilgili kamu kurumları arasında koordinasyon sağlamaktadır. AFAD kamplarla ilgili altyapıyı kurmakta ve tüm lojistik imkânları sağlamaktadır. Ancak sistemin kaliteli bir biçimde sürdürülmesi konusunda ilgili kuruluşlardan destek almaktadır. Örneğin kamplarda eğitim ile ilgili konularda Milli Eğitim Bakanlığı, sağlık hizmetleri konusunda Sağlık Bakanlığı, güvenlik konusunda İçişleri Bakanlığı sorumluluk üstlenmiştir. Türkiye’nin birçok alanda sahip olduğu tecrübe ve bilgi birikimi kampların idaresine yansıtılmaya çalışılmaktadır.

AFAD’ın yürüttüğü çalışmalar kapsamında Suriyeliler kayıt altına alınarak ihtiyaç listeleri belirlenmektedir. “Yardım Dağıtım Sistemi” olarak adlandırılan çalışma ile Türkiye’deki mültecilerin tamamı biyometrik kayıt altına alınmaktadır.

Sosyal Tesisler, Eğitim-Sağlık İmkânları, Spor Alanları

Türkiye’deki Suriyeli kampları düzen, sosyal alanlar, eğitim-sağlık imkânları, güvenlik, hijyen vb. gibi koşullar açısından diğer ülkelerdeki örneklerden çok daha iyi seviyededir. Kamplarda her yerleşim yerinde olabilecek kavga vb. olayların dışında ciddi bir güvenlik sorunu yaşanmamaktadır. Kamplarda sosyal alanlar ve faaliyetler açısından da imkânlar sunulmaktadır. Camiler, spor alanları gibi sosyal tesislere ek olarak 160’a yakın kurs açılmıştır. Kurslar, sosyalleşmenin yanı sıra Suriyelilerin ilerde meslek sahibi olmasına katkı sağlamaktadır.

Kurulan lojistik merkezlerde gıda ve giyecek malzemeleri bulundurulmakta ve Suriyelilere dağıtılmaktadır. Kamplarda inşa

edilmiş okul binaları şehir merkezlerinde bulunan herhangi bir okul kampüsü standartındadır. Her kampta sağlık ocağı ve ambulanslar bulunmakta ve gerekli durumlarda mülteciler en yakındaki hastanelere taşınmaktadır. Bu denli nizami tesislerin inşa edilmiş olmasının ana nedenlerinden birisi AFAD’ın bu kampları geçici değil kalıcı barınma merkezleri olarak planlamış olmasıdır. Kampların mülteciler ülkelerine geri döndükten sonra da Türkiye’de gerçekleşecek herhangi bir afet durumunda kullanılması planlanmaktadır. Bu şekilde hem mültecilere iyi imkanlar sunulmakta hem de ilerde yaşanabilecek olası afet durumlarına ilişkin hazırlık yapılmış olmaktadır.

Türkiye’deki Suriyeliler gerçeğinin büyük bölümünü, kamp dışında yaşayan sığınmacılar oluşturmaktadır. Kamp dışında yaşayan Suriyelilerin önemli bir kısmı sınır illerinde yaşamlarını sürdürmektedir. Bunun yanı sıra batıda Mersin, Konya ve doğuda Batman, Şırnak’a uzanan hat üzerinde Suriyeliler bulunmaktadır. Aradan geçen zaman ile başta İstanbul ve Ankara gibi büyük şehirler olmak üzere Suriyelilerin değişik oranlarda olsa da Türkiye geneline yayıldıkları söylenebilir.

Kamp dışında yaşayan Suriyelilerin Türkiye toplumuna entegrasyonunun tamamen sorunsuz olduğu söylenemez. Nihai tahlilde hukuki olarak nasıl tanımlanırsa tanımlansın, sosyolojik açıdan önemli sayıda bir insan nüfusunun bir yer değiştirme ya da göç olgusu söz konusudur. Bu nedenle öncelikle kısa süreli ve geçici bir durum olarak görülen bu göç olgusu, gün geçtikçe kalıcı bir hal almaktadır. Bu durum, göç eden ve göçü kabul eden insanların psikolojilerini ve tepkilerini etkilemektedir.

Türk Kızılayı Suriyeli Misafirlerimizin Yanında

Mülteci meselesine ilişkin Türkiye’yi doğrudan ilgilendiren bir başka konu sınırın sıfır noktasında Suriye tarafında yaşam mücadelesi veren, ülkesinde yerinden edilmiş insanlar gerçeğidir. 200 bine yakın Suriyeli Türkiye’ye geçmek üzere sınıra kurulmuş kamplarda beklemektedir. Son derece zor koşullar altındaki Suriyelilerin ihtiyaçları da Kızılay’ın sorumluluğunda sivil toplum kuruluşları ile birlikte Türkiye tarafından karşılanmaktadır. Sınırdaki oluşturulan yardım kabul merkezlerine gelen bağışlar sınırın diğer tarafındaki ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmaktadır. “Sınırın sıfır noktasından yardım” olarak adlandırılan bu faaliyet çerçevesinde barınma, beslenme, sağlık, eğitim vb. konularda yardımlar Suriyelilere ulaştırılmaktadır.

Türk Kızılay’ı bu çalışmalar çerçevesinde 2015 yılı başı itibarıyla 45.441 çadırın kurulumunu tamamlamış ve Suriyelilerin kullanımına sunmuştur. 12 Sınır Yardım Merkezi’nden sınıra yakın yerlerdeki kamplarda ve sınır bölgesine yakın Suriye köylerine

yardımlar yapılmaktadır. Psikolojik destek faaliyetleri kapsamında ise 1.000'e yakın Suriyeliye ulaşarak içinde bulundukları sürecin psiko-sosyal etkileriyle nasıl başa çıkabilecekleri konusunda bilgilendirme yapılmaktadır. Aynı çerçevede 5.000'e yakın etkinlik (tiyatro, çocuk şenliği vb.) gerçekleştirilmiştir. UNICEF ile ortak gerçekleştirilen çalışma ile de istihdam edilen gençlik çalışanları tarafından 21 kampta Suriyelilere psikososyal destek ve gönüllü eğitimleri sağlanmaktadır.

YTB'nin Gerçekleştirdiği Çalışmalar

Türkiye'de bulunan Suriye vatandaşlarının yükseköğrenime yönelik eğitim taleplerinin karşılanması, düzenleme yapılması gereken alanlardan biri olarak öne çıkmaktadır. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı 2012 yılından beri Suriyeli misafirlerimizin yükseköğrenime katılımına yönelik Burslandırma, Öğrenim Ücreti Desteği, Türkçe Kursları çalışmalarının koordinasyonunu sağlamaktadır.

Bu bağlamda 5 yılda 5.000 Suriyeli öğrencinin Türkiye Bursları kapsamında burslandırılması planlanmaktadır. Bu yıl ise yapılan değerlendirmeler ve Yüksek Öğretim Kurulu'nun belirlediği kontenjanlar dahilinde 1.026 Suriye uyruklu aday devlet üniversitelerine burslu olarak yerleştirilmiştir.

Türkiye Bursları kapsamında 2014 yılına kadar 500 Suriyeli öğrenci burslandırılmış ve halihazırda Türkiye'deki eğitimlerine devam etmektedir. 2014 yılında burslandırılan 1.026 öğrenci ile birlikte bu sayı toplam 1.526'ya çıkmıştır.

Bu çalışmaların yanı sıra 2013-2014 akademik yılında 806 Suriye uyruklu öğrenciye öğrenim ücreti desteği sağlanmış, 2014-2015 akademik yılında ise yaklaşık 1.500 Suriyeli öğrencinin eğitim ücretinin Başkanlık tarafından karşılanması öngörülmektedir. Diğer yandan Türkiye'de bulunan Suriyeli eğitim çağındaki misafirlerimizin Türkçe eğitim ihtiyacı da öncelik verilen çalışmalar arasındadır. Bu kapsamda UNICEF ve AFAD'ın desteğiyle Türkçe kursları düzenlenmektedir. Suriyeli misafirlerimizin ikamet ettiği merkezlerde Türkçe Kurslarının düzenli olarak gerçekleştirilmesi için hazırlık çalışmaları sürdürülmektedir. ■

Fotoğraf: Türk Kızılayı
Savaşın acı yüzü ve Suriyeli bir çocuğun geleceğe umut dolu gülümseyişi...

Suriyelilerin ihtiyaçları Kızılay'ın sorumluluğunda sivil toplum kuruluşları ile birlikte Türkiye tarafından karşılanmaktadır. Türkiye'deki Suriyelilerin kayıt yaptırımları şartı ile tüm devlet hastanelerinden ücretsiz hizmet alması sağlanmıştır.

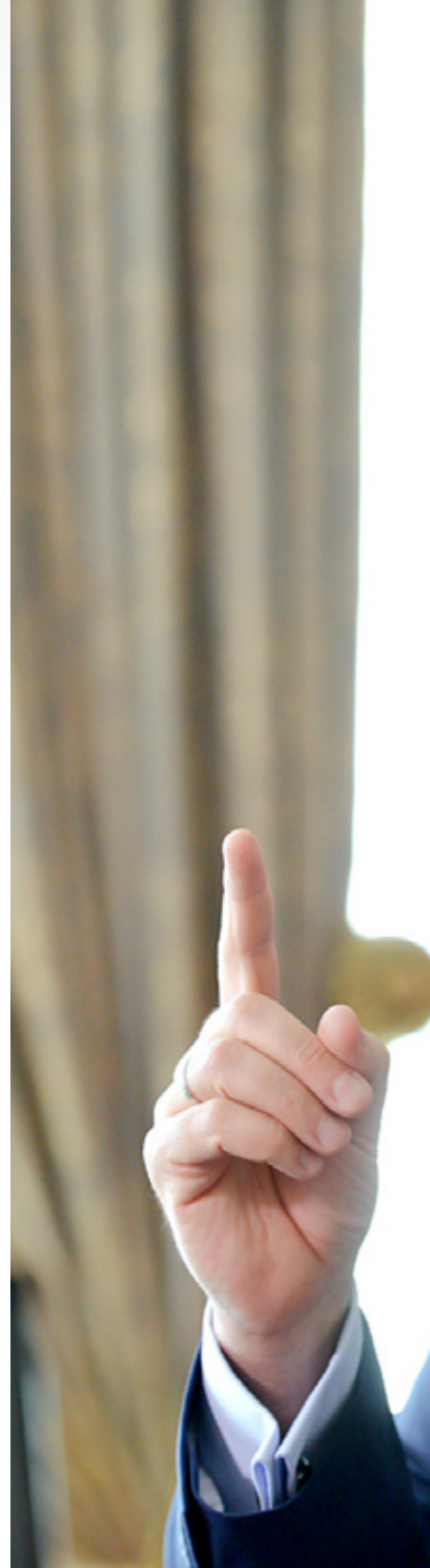

Fotoğraf: Thomas Koch
Türkiye-Suriye Sınırı

Prof. Dr. Numan Kurtulmuş:

TOLERANS DEĞİL SAYGI

İrkçiliğin korkunç boyutlara ulaştığı, insanların dininden, dilinden, etnik kökeninden dolayı aşağılandığı bir dönemde **Başbakan Yardımcısı Prof. Dr. Numan Kurtulmuş**'un bütün dünyaya yaptığı çağrı ayrı bir anlam taşıyor: "Bizde tolerans değil saygı vardır. Karşısındakinin dini, diyaneti ne olursa olsun, teninin rengi ne olursa olsun, konuştuğu ana dil ne olursa olsun, 'Hazreti insan' olarak kabul etmek vardır. Onun için bizde tolerans değil ondan çok daha yukarıda olan kavram var. Her insana yaratandan dolayı saygı duymak, her insanı yaratandan ötürü insan olarak kabul etmek vardır."

Başbakan Yardımcısı
Prof. Dr. Numan Kurtulmuş

“Biz entegrasyon
tabirini değil
birlikte yaşamayı
savunuyoruz.”

Numan Kurtulmuş
Avusturya

Başbakan Yardımcısı Prof. Dr. Numan Kurtulmuş, konuşmalarında sık sık Avrupa’da yükselen ırkçılığa ve İslam düşmanlığına dikkat çekiyor ve Türkiye olarak her türlü yabancı düşmanlığını, Türk düşmanlığını ve İslam düşmanlığını reddettiklerini ifade ediyor. Kurtulmuş, son dönemde yaşanan olaylarla da İslam’ın huzursuzlukla, terörle bağdaştırılmaya çalışılmasına tepki gösteriyor: “İslam dini barış ve huzur dinidir, biz asırlar boyunca farklı dinlere, farklı milletlere mensup insanların beraberce, dostça, huzur içinde yaşadıkları bir medeniyetin çocuklarıyız”.

“Her medeniyet kendi kavramlarını üretir. Bizim medeniyetimizde tolerans yoktur. Tolerans çünkü geri bir şeydir. Tolerans, ‘Ben varım, sana tahammül ediyorum’ demektir. Bizim medeniyetimizde saygı vardır. Karşısındakinin dini, diyaneti ne olursa olsun, teninin rengi ne olursa olsun, konuştuğu ana dil ne olursa olsun, ‘Hazreti insan’ olarak kabul etmek vardır. Onun için bizde tolerans değil ondan çok daha yukarıda olan kavram var. Her insana yaratandan dolayı saygı duymak, her insanı yaratandan ötürü insan olarak kabul etmek vardır.

Entegrasyon ne demek?

Ayrıca, mesela bugünkü medeniyette çok fazla kullandığımız kavramlardan bir tanesi entegrasyondur. Hani diyoruz ya Avrupa kıtasındaki oradaki Müslüman göçmenlerin entegre olmasını istiyoruz. Eyvallah da entegrasyon çok matah bir şey değil. Entegrasyon şu demektir: Bir ana gövde var, o ana gövdeye küçük parçalar entegre oluyor. Bizim lügatimizde ise entegrasyon değil ‘birlikte barış içinde yaşamak’ vardır. Bu çok daha ileri bir kavramdır, çok daha güçlü bir kavramdır. Her

kim ne olursa olsun, ister küçük bir azınlık olsun, ister büyük bir topluluk olsun bizim coğrafyamızda yaşayanların hepsi yaratılıştan eşit olan insanlardır, bu insanların hepsiyle biz birlikte barış içinde yaşamak diyoruz.”

Avusturya İslam Yasası, Müslümanları ‘devletle kavgalı’, ‘potansiyel olarak terör suçlusu’ gibi gösteriyor

Kurtulmuş, Avusturya’da “İslam Yasa Tasarısı”nın Meclis’te kabul edilmesine yönelik değerlendirmesinde ise önemli noktalara değindi:

“Dil bakımından yasaya baktığımız zaman Müslümanlar baştan sanki ‘devletle kavgalı’, sanki ‘Müslümanlar potansiyel olarak terör suçlusu’, ‘devletle iyi geçindikleri takdirde’ manasına gelecek bir takım ön koşullarla İslami cemaatlere bir takım imkânlar sağlanacağı ifade ediliyor. Ayrıca ikinci temel eksiklik burada İslami cemaatlerin Avusturya içinde tanınması ya da tanınmaması meselesi ya da bu tanıma haklarının iptali meselesinde doğrudan doğruya hiçbir şekilde mahkeme kararı beklemesizin hükümetin kararına tabi. Dolayısıyla bir hükümet, diyelim ki şu anda resmen tanınmış olan Avusturya İslam Cemaati ve Avusturya Alevi İslam Cemaati’ni dilediği anda tanımadığını ilan ederek bu kurumları yasa dışı hale getirebilir. Ayrıca herhangi bir cemiyetin bu İslam cemaatlerinden birisine mutlaka bağlı olması lazım. Bu, Avusturya’da çok sayıda var olan bağımsız camilerin, bunlar da camiler de dernek

şeklinde örgütlendiği için bunların birçoğunun bir anda illegal hale gelmesi tehlikesi var.”

Vatandaşlarımızın daha güçlü bir şekilde siyasete katılmalarını istiyoruz

25. Dönem Milletvekili Genel Seçimlerinde Türkiye kökenli vatandaşlarımızın daha güçlü bir şekilde siyasete katılmalarını istediklerini dile getiren Kurtulmuş, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığının (YTB) yurt dışında yaşayan Türklerin yaklaşan genel seçimlerde sorunsuz oy kullanabilmesi için çalışmalar yaptığını belirtti.

“Geçen sefer yaşanan eksikliklerin yaşanmaması için Yüksek Seçim Kurulu ve Dışişleri Bakanlığı her türlü tedbiri alıyor. Bu anlamda YTB oralardaki çalışmalara ciddi şekilde destek veriyor”.

“Yıllardır yurt dışına gittiğimizde bize hep ‘Biz ne zaman Türkiye’de oy kullanacağız?’ diyorlardı. Bunu Türkiye ile olan bağlarının devamının bir işareti olarak görüyorlardı. 10 Ağustos 2014’te ilk kez yurt dışında yaşayan Türkler nerede olursa olsunlar oy kullanma hakkına sahip oldular. Bu Türkiye demokrasisi ve yurt dışındaki yurttaşlarımızın Türkiye ile bağının kuvvetlendirilmesi anlamında da gerçekten önemliydi. Fakat maalesef sonuç beklediğimiz gibi olmadı, son derece düşük bir katılım oranı ortaya çıktı.”

Geçtiğimiz seçimlerde yaşanan sıkıntıların giderildiğine dikkat çeken Kurtulmuş, “Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın demokratik haklarına sahip çıkmak adına sandık başına giderek oy kullanmaları hem Türkiye’ye olan sorumluluklarıdır hem de Türkiye ile bağlarını göstermek bakımından bir fırsattır. Bu seçimde geçen seçimden daha fazla katılım bekliyoruz. YTB üzerine düşen sorumluluğu yerine getiriyor. Oy verin - seçime katılın kampanyasını sürdürüyor.” diye konuştu.

Hepimiz büyük medeniyetin şemsiyesi altında yaşayan farklı unsurlarız

İstanbul’da gerçekleştirilen 6. İslam Ülkeleri Kanaat Önderleri Forumu’nda bir konuşma yapan Numan Kurtulmuş, İslam dünyası temsilcilerine önemli mesajlar verdi:

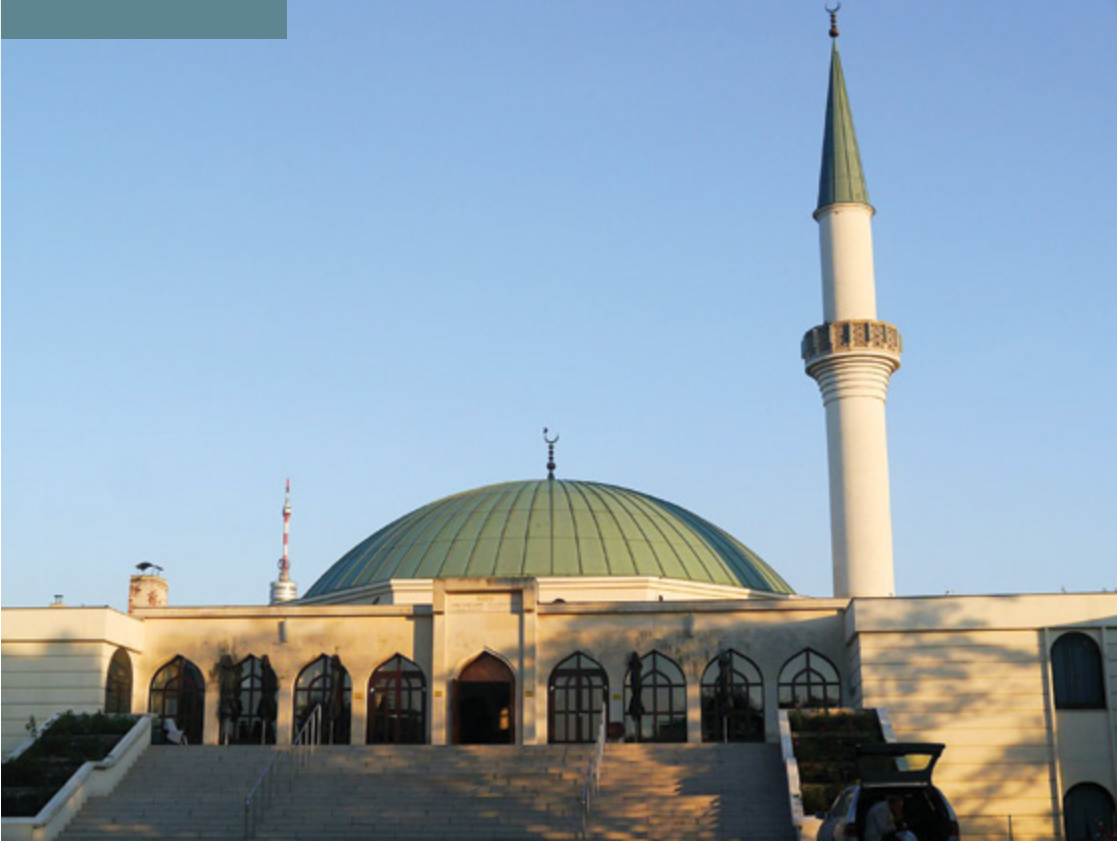

“Bütün İslam ülkelerinde ve bütün dünyada yeni bir dünyanın kurulabilmesi için önce kendi ülkelerimizde müzakere ve rızaya dayalı yeni toplumsal akitleri oluşturma mecburiyetimiz var. Müslüman ülkeler olarak kendi içimizde farklılığı, siyasi farklılık olabilir, sınıf farklılıkları olabilir, dini farklılıklar olabilir, mezhep farklılıkları olabilir, bütün bu farklılıkları bir arada yaşatabilme, yaşama iradesini bizlerin ortaya koyabilmesi lazım. Rızaya ve müzakereye dayalı işbirliğine dayalı toplumsal akitleri onun için önemsiyoruz. Bunun illa yazılı olmasına gerek yok. Her ülkede yaşayan bütün farklılıklara sahip toplum kesimleri görececek ki hepimiz o ülkenin paydaşız, o ülkenin vatandaşız, hepimiz büyük medeniyetin şemsiyesi altında yaşayan farklı unsurlarız”.

Türkiye, kurumları aracılığıyla dünyanın her yerinde

Türkiye’nin, dünyanın her yerinde AFAD, TİKA, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, Yunus Emre Enstitüsü, Diyanet İşleri Başkanlığı gibi kurumlarının bulunduğu dikkati çeken Kurtulmuş, Türkiye’nin yakın coğrafyasından başlayarak, dünyanın her yerinde artık eli kolu olduğunu, toplumsal gelişmeye katkı sağladığını, buralardaki kültürel mirasını ayağa kaldırdığını anlattı.

Kurtulmuş, “Hem dostluğumuzu, dayanışmamızı, Afrika, Asya, Latin Amerika ile gösteren çok güzel projeler gündeme geliyor hem de aynı zamanda varsa, oralardaki eski eserlerimizi ihya edecek çalışmalar yapılıyor. Bu artık büyüyen, güçlenen Türkiye’nin göstergesidir. Artık dünya devleti olma yolunda ilerleyen, her yere eli kolu giden, herkesle konuşabilen, herkesin derdine derman olmaya giden bir Türkiye” dedi. ■

İslam Merkezi
Viyana, Avusturya

İslamofobinin Kurumsallaşması: YENİ AVUSTURYA İSLAM YASASI

✍️ Yazı: **Ercüment Aytaç**

Avusturya'da 1912 yılından beri yürürlükte olan İslam Yasası'nın yeniden ele alınması hemen herkesin ortak fikriydi. Zira yasanın günümüzde Avusturya Müslümanları için pek çok konuda yeterli yasal zemin sağlayamadığı yıllardan beri dile getirilen bir meseleydi. 2012 yılında çalışmalar başlatıldı. Müslümanlar, bu çalışmaların sonunda çağa uygun bir İslam Yasası ortaya çıkacağını umuyordu. Ancak zaman geçtikçe gelişmeler memnuniyetsizliğe dönüştü. Müslümanlar, Müslüman olmayan uzman hukukçular arasında da şok etkisi oluşturan tartışmalı bir yasa tasarısıyla karşı karşıya kaldılar, çünkü kendini seküler olarak tanımlayan bir devletin din işlerine ve dinî kuruluşların tüzüklerine tarihte görülmemiş bir yoğunlukta karışması, kafalarda soru işaretlerine neden oluyordu.

Avusturya'da 1912 yılından beri İslâm yasası yürürlükte. Bu yasa Avusturya-Macaristan imparatorluğu sınırları içinde o yıllarda yaşayan Müslüman Bosnalıların ülke içindeki sosyal ve siyasi konumlarını düzenlemek için çıkarılmıştır. 70'li yılların sonunda bu yasal düzenlemeye dayandırılarak Avusturya İslam Cemaati (IGGiÖ – Alm. "Islamische Glaubensgemeinschaft in Österreich") kurulmuştur. Bu kurumun en belirgin görevi, Avusturya'da devlet okullarında resmi olarak verilen İslam din dersinin idarî ve içeriksel sorumluluğunu yüklenmektir.

Avusturya İslam Cemaati 100 yıl öncesine ait bir yasanın günümüzde Avusturya Müslümanları için pek çok konuda yeterli yasal zemin sağlayamadığını yıllardan beri dile getirmekteydi. 2012 yılında zamanın Uyumdan Sorumlu Bakanı (şimdiki Dışişleri ve Uyum Bakanı) Sebastian Kurz ve IGGiÖ Başkanı Fuat Sanaç ortak bir çabayla İslam Diyalog Formu'nu oluşturdular. Bu platformda yeni İslam Yasası'nın içeriği olabilecek çeşitli konular çalışma grupları tarafından ele alındı. Müslümanlar, bu çalışmaların sonunda çağa uygun bir İslam Yasası ortaya çıkacağını umuyordu. Ancak zaman geçtikçe gelişmeler memnuniyetsizliğe dönüştü. Süreç içinde pek çok Müslüman, Diyalog Formu'nda ele alınan konuların uygunsuzluğundan ve çalışma gruplarında yer alan tartışmalı isimlerden kaynaklanan endişelerini defalarca dile getirdiler. Ama başlayan süreci durdurmak mümkün olmadı ve sonunda bir yasa tasarısı ortaya çıktı.

Avusturya İslam Cemaati'nin etkileri azaltılıyor, Müslümanlar zan altında bırakılıyor

Müslümanlar, Müslüman olmayan uzman hukukçular arasında da şok etkisi oluşturan tartışmalı bir yasa tasarısıyla karşı karşıya kaldılar, çünkü kendini seküler olarak tanımlayan bir devletin din işlerine ve dinî kuruluşların tüzüklerine tarihte görülmemiş bir yoğunlukta karışması, kafalarda soru işaretlerine neden oluyordu. Bu hoşnutsuzluk nedeniyle devlet yetkilileri Başbakanlık Diyanet İşleri Başkanlığı ve Dışişleri Bakanlığı aracılığıyla Avusturya İslam Cemaati ile birkaç görüşme daha yaptı. Bu görüşmeler neticesinde taslaқта yeni düzenlemeler yapıldı. Müslüman kamuoyu bu sürecin sonunda kabul edilebilecek makul bir kanun taslağı beklerken, ortaya çıkan sonuç bir önceki taslağtan daha fazla hoşnutsuzluk oluşturdu. İslami organizasyonların yurt dışından gelen finansmanlarının engellenmesi, imamların Müslüman olmayan kişiler tarafından yetiştirilmesinin mümkün kılınması, İslami üniversite eğitiminde

Avusturya İslam Cemaati'nin yetkilerinin yok denecek düzeye indirilmesi, Müslümanları zan altında bırakan maddelerin daha da keskin hale getirilmesi, Müslümanlarda hayal kırıklığına neden oldu.

Sivil toplum örgütlerinin bütün protestolarına ve çeşitli resmî kurumlardan gelen eleştirilere rağmen yasa tasarısı önce Avusturya Bakanlar Kurulu'nun onayından geçti. Daha sonra 27 Şubat 2015 tarihinde Avusturya parlamentosunun onayına sunuldu. Parlamentoda bütün muhalefet partileri yasa tasarısına ret oyu verseler de koalisyon ortağı iki partinin oy çokluğundan dolayı yasa tasarısı kabul edildi ve kanunen geçerli hale geldi.

Avusturya İslam Yasası'nın tarihî arka planını ve prosedürel sürecini bu şekilde kısaca ele aldık. Her şey oldu bitti gibi görünüyor ama biz geçen bu süreci analiz ederek gelecekle alakalı pek çok şey öğreniyoruz. Şimdi ayrıntıları ele alalım ve şu soruları soralım:

1. Yeni yasa neden bu kadar tepki çekti, getirdikleri ve daha da önemlisi 'götürdükleri' neler?
2. Süreç esnasında Avusturyalı Müslümanlar nasıl temsil edildi, hangi bilinmeyen (veya görmezlikten gelinen) gerçekler ortaya çıktı?
3. Yasanın stratejik önemi nedir, böyle bir yasa Avrupa'daki politik ve sosyo-stratejik değişimde nasıl bir anlam taşıyor?
4. Bundan sonra ne olacak?

Yeni yasanın olumlu yanları

Önce yeni İslam Yasası'nın Müslümanlar için getirdiği olumlu noktalara bakalım. Yasa ile hastanelere, hapishanelere ve askeri garnizonlara din görevlisi atama hakkı veriliyor. Dinî bayramlar (her ne kadar çalışanlar için tatil olmasa da) Avusturya'nın resmî takviminde yer alıyor. Şimdiye kadar zaman zaman tartışma konusu olan erkek çocukların sünnet edilmesi ve helal et kesimi konuları kanunla güvence altına alınıyor. Kanunda başörtüsü hususunda olumlu veya olumsuz belirleyici kesin hükümler bulunmuyor. Kanun şimdiye kadar resmî okullarda var olan İslam dersi hususunda her hangi bir kısıtlama getirmiyor.

Yasaya dair endişeler neler?

Bütün bu olumlu denebilecek noktaların yanında ne yazık ki bir de yasanın getirdiği düşündürücü noktalar bulunuyor, bunlara da kısaca değinelim:

- Yalnızca üniversitede kurulacak olan İslam Teolojisi Bölümü'nden veya dengi bir üniversiteden mezun olanlar imam olabilecekler. Üniversitede görevlendirilecek öğretim görevlilerinin Müslüman olma zorunlulukları yok ve Avusturya İslam Cemaati'ne bu konuda belirleyici olma hakkı verilmiyor. Bundan dolayı her hükümet istediği eğitim görevlisini Müslüman imamların başına eğitim görevlisi olarak koyabilecek. Bu düzenleme, ortalıkta pek çok sahte 'İslam uzmanı'nın gezdiği ve fırsat kollayarak prim yaptığı bir coğrafyada, Müslümanları endişelendiren bir nokta.
- Din görevlilerinin maaşlarının ve dinî derneklerin bağış ve finansmanlarının yurt dışından temin edilmesi yasaklanıyor. Bu yasağa göre Türkiye'den gelen ve Avusturya'daki camilerde görev yapan 65 Türk Diyanet İşleri imamının görevi bir yıl içinde sona erecek.
- Yasa ile Avusturya Bakanlar Kurulu'na bir cemaati tanıma veya iptal etme yetkisi veriliyor. Toplumsal güvenliği, düzeni, sağlığı ya da millî güvenliği tehlikeye sokacağı düşünülen bütün etkinlikler iptal edilebilecek.
- Dernek statüsündeki camiler ve dinî içerikli dernekler ya kamu tüzel kişiliği kazanarak Avusturya İslam Cemaati'ne bağlanacak ya da kapanacak.
- Yeni kanunun anayasasındaki eşitlik ilkesine ters düşen, Müslümanları zan altında bırakan ve devlet-vatandaş ilişkisinde sınıfsallığa meydan veren pek çok maddesi bu-

lunuyor. Kanaat önderleri yeni kanun ile Avusturya'da islamofobinin kurumsallaştığını söylüyorlar. Yasanın birçok maddesinde Müslümanlara yönelik 'devlete ve topluma karşı olumlu tutum içinde olmaları', 'yasa dışı girişimde bulunmamaları' ve 'kanunlara uymaları' gibi önyargı dolu pek çok ifade bulunuyor. Bu yasal ibarelerin başka hiçbir dinî gruba yöneltilmemiş olması ve böylelikle Avusturya'da yaşayan Müslümanların topyekün zan altında kalmaları Müslümanları en çok üzen noktalar arasında.

Komisyonunda, Müslümanlar kimler tarafından ve nasıl temsil edildi?

Süreç esnasında Avusturyalı Müslümanların Avusturya Hükümeti karşısındaki temsil edililişinin utanılacak bir seviyesizlikte gerçekleştiğini görüyoruz. Avusturya Hükümeti'nin kanun tasarısı sürecini baştan beri Avusturya İslam Cemaati ile beraber geliştirdiklerini öne sürmesine ve cemaat başkanı Fuat Sanaç'ın bu çelişkilerle dolu kanunu desteklediğini söylemesine rağmen cemaat yönetim kurulu üyelerinin bir kısmı, yönetim kurulu olarak bu çalışmalardan yeterince haberdar edildiklerini belirtti. Hükümet yetkililerinin Müslümanlardan gelen eleştirilere kulak asmadıklarını ve kanun maddelerini kendi öngördükleri ifadelerle dikte ettiklerini kamuoyuna aktaran bazı yönetim kurulu üyeleri, defalarca yasa taslağını kabul etmediklerini beyan ettiler. Gelişim sürecinin taraflar için eşit şartlarda gerçekleşmediği, yönetim kurulunun baştan beri düzgün bir şekilde İslam Cemaati Başkanından yeterli bilgi alamadığı ve 'Dialog Forum İslam' adı altında kurulan çalışma grubunun içinde İslam karşıtı isimlerin bulunduğu kamuoyuna yansıyan bilgiler arasında. Kanunun parlamentodan geçmesinin bir öncesinde Avusturya İslam Cemaati Başkanı Fuat Sanaç'ın yeni yasayı yönetim kurulu kararıyla desteklediğini bildirmesi, ama karar prosedüründeki usulsüzlük iddialarının kamuoyuna yansması, Avusturya Müslümanlarını son derece üzen konular arasında.

Gelelim yasanın politik arenadaki stratejik önemine. Böyle bir yasa Avrupa'daki politik ve sosyo-stratejik değişimde nasıl bir anlam taşıyor? Avusturya Hükümeti'nin devlet ve cemaat arasındaki ilişkiyi formal olarak belirleyen bir kanun yerine entegrasyon veya güvenlik konularını ilgilendiren bir düzenleme yapması ve dinin içeriğine müdahale etme hakkını kendine saklaması, Müslümanları en fazla hayal kırıklığına uğratan noktalar. Bütün bu gerçekler, İslam dininin Avusturya'da dev-

let tekeline geçme projesinin, bir diğer ifadeyle Avro-İslam projesinin önünü açmak için yapılan ön çalışmalar olarak ortaya çıkıyor. Hükümet yetkilileri bu maksatlarını açıkça ifade ediyorlar ve kendilerini Müslüman olarak niteleyen birtakım şakşakçılar bu projeye alkış tutuyor.

Korkutucu tablo

Bu gelişmelere ve kamuoyunda yapılan tartışmalara paralel olarak Avusturya toplumunun nabzı ölçüldüğünde ortaya korkutucu bir tablo çıkıyor. OGM Kamuoyu Araştırma Kurulu'nun yaptığı araştırmaya göre toplumun yüzde 62'si Müslümanlarla beraber yaşamayı 'kötü' olarak niteliyorlar, 'iyi' diyenler yüzde 27. Müslümanların son zamanlarda radikalleştiğini söyleyenler yüzde 58. Müslümanlardan gelecek terör saldırısından korkanlar yüzde 41. Toplumun yüzde 58'i Müslümanların camilerinin gözetim altında tutulmasını istiyor. Bütün bu sayılar Müslümanlarla genel toplum arasında herhangi bir güven bağının kalmadığını ortaya koyuyor. Bunun en fazla zararını Müslüman çocuklar görüyor. Her gün Avusturya okullarında onlarca çocuk ve genç, 'radikalleşti' iddiasıyla öğretmenleri tarafından devlete şikâyet ediliyor. Oysa bu gençlerin tek yaptıkları şey normal dinî vecibeleri yerine getirmek. Konunun bir başka boyutu sokaklarda başörtülü hanımlara yapılan saldırıların artması ve polislin şikâyetlere kayıtsız kalması.

Bu kanunun ve bilhassa bunun arkasındaki anlayış ve tutumun neticesinde toplumda Müslümanlar ve Müslüman olmayanlar arasındaki uçurum giderek korkunç bir boyut alıyor. Daha önce seçimlerde listelerine koydukları Müslüman adaylar vasıtasıyla Müslümanlardan oy talebinde bulunan hükümet partilerinin şimdi Müslümanlara sırt dönmeleri, hükümetin bu tutumundan cesaret alan saldırganların Müslümanlara yaptıkları çirkin saldırılar ve Müslümanların güvenliğinin azalması ne yazık ki Avusturya'da son dönemde yaşanan üzücü gelişmeler. Seküler bir devletin dini içeriklere müdahale etmeye yeltenmesi, Müslümanları kanun yolu ile kendi anlayışına göre şekillendirmeye çalışması, onlar üzerinde kendi anayasasına aykırı bir kanun ile baskı uygulaması, bu dini azınlığın yurt dışı ile ilişkilerini kesmeye yönelik düzenlemeler yapması, Müslüman bireyler ve kurumlara karşı ırkçı saldırıları hasır altı etmesi, maalesef ikinci dünya savaşı öncesinde Avusturya tarihinde yaşanan insanlık dışı olayları hatırlatıyor.

Avusturya okullarında onlarca çocuk ve genç, 'radikalleşti' iddiasıyla öğretmenleri tarafından devlete şikâyet ediliyor. Oysa bu gençlerin tek yaptıkları şey normal dinî vecibeleri yerine getirmek. Konunun bir başka boyutu sokaklarda başörtülü hanımlara yapılan saldırıların artması ve polislin şikâyetlere kayıtsız kalması.

► Avusturya'da yaklaşık **300 bin** Türkiye kökenli **vatandaşımız** yaşamaktadır.

Türkiye'den Avusturya'ya ilk göç 1964 yılında Avusturya ile Türkiye arasında imzalanan anlaşmayla gerçekleşmiştir.

Müslümanlar için şartlar daha da zorlaşıyor

Taslak süreci esnasında hükümet yetkilileri ilginç bir açıklamada bulundular: Avusturyalı seçmenlerin son yıllarda aşırı sağcı parti FPÖ'ye kaymalarından dolayı, ortanın sağında bulunan ÖVP ve solunda bulunan SPÖ'nün hükümet partisi olarak Müslüman azınlığa karşı taviz vermeyeceğini belirttiler. Bu durum, Müslümanların içinde bulundukları sosyal şartların ne kadar zor olduğuna ve giderek daha da zorlaşacağına işaret etmektedir.

Yeni yasanın mimarlarından biri olan Dışişleri Bakanı Sebastian Kurz, diğer Avrupa ülkelerinin yeni kanunla yakından ilgilendiklerini ve kanunu pek çok ülkeye ihraç edebileceklerini söylüyor. Anlaşılan Avusturya'da çıkan bu ateş, önlem alınmazsa diğer Avrupa ülkelerini de kaplayacak ve olan Müslümanlara olacak.

Ortak paydaları vurgulayıcı, toplumsal ahenk üzerine kurulu ve Müslümanların onayını alabilecek yeni bir kanun tasarısına ihtiyaç var

Bundan sonraki süreç nedir? Müslümanlar henüz hukuk devletine duydukları güveni kaybetmiş değiller. Yeni kanunda yer alan, anayasaya ve insan haklarına aykırı birçok maddeden dolayı Müslümanlar önce Anayasa Mahkemesine, daha sonra İnsan Hakları Mahkemesine şikâyetle bulunmayı planlıyorlar. Umarız Avusturya'da bazı vicdan sahibi insanlar, artık bu tarihi sorumluluğun bilincine varırlar ve toplumu bölmek ve birbirine düşürmek yerine ortak paydaları vurgulayıcı, toplumsal ahenk üzerine kurulu ve Müslümanların onayını alabilecek yeni bir kanun tasarısını ortaya koyarlar. Eğer bu sağlanamazsa yakın bir gelecekte Avrupa Müslümanlar için yaşanabilecek bir mekân olmaktan çıkacak ve 'Hicret' konusu gündeme gelecek. ■

AVUSTURYA VE İSLAM

Atib Camii
Viyana, Avusturya

Avusturya, Batı Avrupa'daki ülkeler arasında İslam'ı resmen tanımış tek ülkedir. Avusturya, Müslümanların dinî hürriyetlerini 1912 yılındaki "Tanıma Yasası" (Anerkennungsgesetz) ile tespit etmiştir. Bu yasaya dayanılarak 1979'da Avusturya İslam Cemaati (Islamische Glaubensgemeinschaft in Österreich- IGGiÖ) kurulmuştur. Kurumun şu anki başkanlığını 2011 yılından bu yana itibaren Türkiye kökenli Dr. Fuat Sanaç yürütmektedir.

Avusturya İslam Cemaati tek yetkili kurum

Avusturya İslam Cemaati, Avrupa'da hukuken kabul edilmiş tek resmi kurum ve Avusturya'daki Müslümanların din dersleri, eğitim, cenaze, mezarlık ve din görevlilerin resmi işlemleri noktasında tek sorumlu ve yetkili makamdır.

Avusturya'da Müslümanların sayısı Avusturya İstatistik Kurumu'nun 2009 yılı verilerine göre 515,914'tür. Bu sayı Müslümanların Katoliklerden sonra Avusturya'da en büyük ikinci büyük dini grubu oluşturduğunu göstermektedir. (Yüzde 6,2) Avusturya'daki Müslümanların büyük çoğunluğunu Türkiyeli vatandaşlarımız ve Balkanlardan gelen Müslümanlar oluşturmaktadır.

60 bin Öğrenciye 400 Öğretmen

Avusturya'da yaklaşık 60 bin öğrenciye, devlet kontrolü altında Almanca olarak İslam din dersi veren, yaklaşık 400 öğretmen bulunmaktadır.

ERKAN ZENGİN

“Başarmak için hep daha fazla çalışmak zorundayız!”

✍ Röportaj: İsmail Yıldız, Ahmet Alemdar

📷 Röportaj Fotoğrafları: İlker Kırmızı

Vatandaşlarımız ilk olarak 1965 yılında göç etmişlerdi İsveç'e. Tam 50 yıl önce, geride bırakıp gitmişlerdi çok sevdikleri vatanlarını. Yıllarca çalıştılar, kazandılar, kazandırdılar. Dönerler oldu, kalanlar da.

Onlar 100 binin üzerinde vatandaşımızın yaşadığı İsveç'teki Türk toplumunun temelini attılar. Dernekler, vakıflar, birlikler kurdular, camiler, okullar inşa ettiler. Başarılı iş adamları, eğitmenler, sanatçılar, sporcular yetiştirdiler.

İşte onlardan biri de Erkan Zengin. Daha küçücük bir bebekken İsveç'e gitmiş. Doğma büyüme İsveçli sayılır bir yerde. **O bugün hayallerine çok çalışarak, gayret ederek ulaşmış bir futbolcu.** İsveç Milli Takımının formasını başarıyla taşıyor. İsveç'te yaşayan Türklerin gururu olmuş.

Türkiye'de de adından sıkça söz ettiren bir futbolcu Erkan. Önce Beşiktaş, sonra Eskişehirspor, şimdi de Trabzonspor formasıyla izliyoruz Erkan'ı. Futbolu yaşayarak, hissederek oynayan Erkan Zengin'le Trabzonspor Mehmet Ali Yılmaz Tesislerinde keyifli bir röportaj gerçekleştirdik. İsveç'i, İsveç'teki Türkleri, Türkiye'yi ve tabii ki futbolu konuştuk.

Erkan Zengin'le

Mehmet Ali Yılmaz Tesisleri'nde konuştuk.

Bir tahta bavulla gitmiş Erkan'ın dedesi Konya'nın Kulu ilçesinden. Öyle ki 7 arkadaşıyla İsveç niyetiyle çıkmışlar yola ama İsveç kabul etmemiş önce mecburen Finlandiya'ya gitmek durumunda kalmışlar. Bir süre burada çalıştıktan sonra İsveç'e girebilmişler. Erkan Zengin, dedesinin büyük zorluklar yaşadığını kendilerine anlattığını dile getiriyor.

Aslında bugün Avrupa'da yaşayan vatandaşlarımızın ortak göç hikâyesi bu. Bir mecburiyet sürüklüyor onları göçe. Hiç bilmedikleri bir coğrafyaya, binlerce kilometre uzaklara gidiyorlar. Yaşanan sıkıntılar, karşılaşılan muameleler, bir tarafta çekilen hasret ve büyük bir hayat mücadelesi. Bu yüzden bugün yazılan her bir başarı hikâyesinin anlamı çok daha büyük oluyor.

Dışı seni yakar içi beni misali Konya'ya memleketi ziyarete geldiklerinde belki Avrupa'dan gelmiş olmaktan dolayı ilgi gördüklerini ya da havalı tipler olarak dillendirildiklerini ama İsveç'te yaşadıkları zorlukları ancak kendilerinin bildiklerini söylüyor.

Öncelikle İsveç'i konuşalım. Ailenizden, çocukluğunuzdan bahseder misiniz bize?

İlk dedem gelmiş İsveç'e aileden. Daha sonra babamı ve amcalarımı da yanına almış. Dedem İsveç'e ilk göç edenlerden biri, çok zor günler geçirmişler. Babamlar da aynı şekilde.

Ben Ankara'da doğmuşum. Ama diğer kardeşlerim, kuzenlerimin hepsi İsveç'te doğdular.

Sanırım seni de etkiledi bu durum...

Gerçekten zor şartlar altında yaşıyorduk. Yani böyle bir normal bir yerde oturmuyorduk. İsveç'teki en yoksul ailelerden biriydik diyebilirim. Zamanla babam ve amcamlar çalışmaya başladıktan sonra durumumuz daha iyiye gitti.

İlk işleri neydi?

Dedem tren tamirciliği yaparak başlamış işe. Babam da sorunlu çocuklarla ilgileniyordu. Mesela hapiste yatan çocuklara çıkınca iş vermiyorlar ya. Babam bu çocukların iş bulmasına yardımcı oluyordu.

Peki, sen nasıl başladın futbola?

Ben 10 yaşında iken başladım futbola. O dönem yaşadığımız yerdeki Türk çocukların hepsi o bölgede Türklerin kurduğu bir futbol takımında oynuyorlardı. Ben de orada başlayacaktım. Babam ise benim o Türk takımına değil İsveçlilerin oluşturduğu Hammerby takımına gönderdi. Babam iyi bir futbolcu olacaksam ancak bu şekilde olabileceğimi söyledi.

Yarım saatlik bir yol gidiyordum babamla her gün antrenman yapmak için. Ve bu uzun yıllar böyle devam etti.

Neden böyle bir düşüncesi vardı babanın?

Daha disiplinli bir şekilde yetişebileceğimi düşünüyordu. Nitekim öyle de oldu. Uzun yıllar istikrarlı bir şekilde aynı kulüpte oynadım. Bugünlere gelmemdeki en büyük etkenlerden biri de bu kararı almamız oldu. Çünkü benimle aynı dönem futbol oynayan arkadaşlarımın çoğu futbolu bırakmak durumunda kaldı, başka işlere yöneldiler. Çok tehlikeli işlere girenler oldu, hapse girenler oldu, ölen arkadaşlarım oldu. Bizim yaşadığımız bölge İsveç'in en tehlikeli yerlerinden biriydi. Daha çok yabancıların yaşadığı bir bölgeydi burası. Burada bir tane İsveçli göremezsiniz. Olur da bir İsveçli gelse insanlar dönüp bakarlardı bu İsveçli mi diye.

Oradan futbolcu çıkan sadece ben oldum. Daha küçük yaşlarda A takıma yükseldim. Hammerby ile güzel başarılar elde ettik. Bu da babamın ne kadar doğru bir karar verdiğinin en önemli göstergesiydi.

Ve kariyerinde bir dönüm noktası. Beşiktaş'a geldin. Nasıl oldu bu transfer? Neler hissettin, bize o günleri anlatır mısın?

Evet, Beşiktaş'a geldim. Mustafa Denizli'nin telefonuyla. Beni takımında görmek istediğini söyledi. Ben de 'tamam abi' dedim. Hoca'ya abi diyen tek insan sanırım benim.

TÜRKÇE VE TÜRKİYE

Beşiktaş'a ilk geldiğinizde bir şey dikkatim çekmişti. İlk açıklamanızı yaparken Türkçe konuşmamış, tercüman aracılığıyla açıklama yapmıştınız? Türkçe bilmiyor muydunuz?

Çok az biliyordum, öz güvenim yoktu. Çünkü biz İsveç'teyken kendi aramızda da Türkçe konuşmuyorduk.

Türk arkadaşlar arasında da...

Aynen. Aslında ben onlara göre daha iyiydim. Bazıları Türkçeyi hiç bilmiyordu. Beşiktaş'a geldiğimde tabi biraz da utangaçlığım vardı. Türkçe bilmiyorum diye ayıplanırım diye düşünüyordum.

Daha önce geliyordum muydunuz Türkiye'ye?

Her sene gelirdik ailecek. Biz uçakla geliyorduk ama aracıyla gelenler de vardı. Hatta bazıları Konya Kulu'ya girmeden araçlarını yıkayıp öyle girerlerdi ilçeye. Aslında ne gerek var ama öyleydi. Çoğu da araç kiralayıp öyle gelirdi, kendilerinin de değildi yani.

Türkiye'yi gezebildin mi?

Geziyoruz, her yere gidiyoruz. Ama otellerdeyiz işte.

TÜRK FUTBOLU vs İSVEÇ FUTBOLU

Futbol coşkusu anlamında Türkiye mi İsveç mi?

İsveç'te futbola ilgi büyük, statlar tamamen dolar Almanya'da olduğu gibi. Burada ise tribünler dolmuyor. Ama burada da atmosfer kesinlikle daha farklı. Futbolun heyecanı her yerde. Böyle de olması gerekiyor bence.

Elmader, Linderoth, Holmen, Jimmy Durmaz Türkiye'de forma giyen aklıma gelen İsveçli futbolcular. Onlar ne söylüyorlardı Türk futbolu için?

Türkiye'de futbol oynamanın kesinlikle çok daha zor olduğunu söylüyorlardı. Gerçekten çok daha sert bir futbol oynanıyor burada.

Futbol hayatını tamamladıktan sonra ne yapacaksın, nerede yaşayacaksın?

Açıkçası hiç düşünmedim nerede yaşayacağımı ama İsveç'te bir takım alıp onu çalıştırmak isterim.

Aslında 18 yaşından itibaren Türkiye'den farklı takımlardan teklif almıştım. Ama açık söylemeliyim bu teklifler dört büyüklerden değildi. Ben de ancak bu takımların birinden teklif gelirse kabul ederim diye düşünüyordum. Beşiktaş'tan gelince de kabul ettim.

Nasıl başladı Türkiye günlerin? Nasıl bir futbol ortamı buldun?

Zaten Türk futbolunu İsveç'teyken yakından takip ediyordum. Elbette benim için çok zor oldu en başta. Çünkü yıldızlar topluluğuna gelmiştim. Ben İsveç'teyken sürekli ilk 11'de oynuyordum. Takımın kaptanıydım. Ama Beşiktaş'ta böyle olmadı, oynayamadığım için performansım da düştü her geçen gün. Sıkıntılı bir dönem başlamıştı benim için. Bir de Nihat Kahveci transfer olmuştu o dönem. Villarreal'den çok büyük paralara gelmişti. Benim için de yüksek bir para ödenmişti ama Nihat Kahveci Beşiktaş'ın yetiştirdiği bir futbolcuydu, aynı mevkide oynuyorduk, önceliği de ona veriyorlardı.

Ben futbol oynamak istiyordum, bu yüzden Eskişehirspor'dan gelen teklifi kabul edip Beşiktaş'tan ayrıldım.

Oldukça başarılı geçen bir Eskişehirspor dönemi. Ve her transfer sezonunda adı büyük kulüplerle anılan bir Erkan Zengin. Sen Trabzonspor'u tercih ettin. Trabzon'u ve Trabzonspor'u anlatır mısın bize?

Trabzon zaten taraftarıyla meşhur. Tam bir futbol şehri, herkes futbol konuşuyor burada. Kime sorarsanız sorun herkes size futbolla ilgili çok fazla şey söyleyebilir. Aile yaşantısına, mesleğine önem veren biri için Trabzon gerçekten çok güzel bir şehir. Ben de çok mutluyum burada olduğum için.

Bundan sonraki hedefin nedir?

Şu an büyük bir camianın içerisindeyim, büyük bir takımda oynuyorum. 29 yaşındayım artık buradan gidersem Avrupa'ya gitmek isterim.

Erkan Zengin

İsveç Milli Takımının formasını büyük bir başarıyla temsil ediyor.

Avrupa’da özellikle de İsveç’te doğup büyüyen gençler için bir örnek teşkil ediyorsun. Onlara ve ailelerine ne tavsiye edersin?

Öncelikçe çok çalışmayı tabii ki. İsveç’te yaşayan Türkler geçmişe nazaran çok daha iyi durumdalar. Birçoğu işveren konumuna yükseldi, ekonomik anlamda çok daha iyi seviyedeler. Eğitimlerini başarıyla tamamlamış, kariyer yapmış kişiler var. Gayret etmek, çalışmak gerekiyor. Mesela benim kuzenlerim de okuyup avukat oldular.

Bir yabancı olarak bizim bir İsveçliye göre 10 kat daha fazla çalışmamız gerekiyor. Onlardan çok daha iyi olmamız gerekiyor, tıpkı benim yaptığım gibi. İkincisi ailelerin yanında olmaları, onları desteklemeleri gerekiyor. Ben babamın desteğini sürekli yanımda hissettim. Her zaman benimle antrenmanlara geldi, her zaman destek oldu. Bu çok önemli, çünkü babam orada hocalarımla, diğer çocukların aileleriyle görüşüyor onlarla sohbet ediyor, onlara kahve, çay ısmarlıyordu. Aslında bu durum hem bana hem de onlara ne kadar değer verdiğinin göstergesiydi. Tabii bu da olumlu bir şekilde yansıyor bana.

Ben günde iki kere antrenman yapıyordum. Takımla yaptığım antrenmandan çıkıyordum babamla bir kez daha antrenman yapıyorduk. Hayatımın tamamı futbol olmuştu artık. 15 yaşıma geldiğimde okulu bıraktım. Belki okulu bırakmak kötü bir şey ama ben yolumu çizmiştim artık, futbolu seçmiştim. Yeteneklerime güveniyor ve başarılı olacağıma inanıyordum.

Futbolda başarılı olmak insanın kendisine bağlı, ailesine bağlı. Çünkü benden çok daha yetenekli arkadaşlarım vardı ama yanlış yolu seçtiler, aile desteği görmediler. Bu da onları başarısızlığa itti.

Bir şey dikkatimi çekti konuşmanızda. İsveçlilere göre 10 kat daha fazla çalışmamız gerekiyordu dediniz. Böyle bir ayrımcılık var mıydı?

Ben öyle bir olayla karşılaşmadım ama arkadaşlarımdan bu tür olaylarla karşı karşıya kaldıklarını gördüm, birebir şahit oldum. Açıkçası ben bulunduğumun ortamın en iyisiydim. Mesela 300 kişinin içinden biri seçilecekse ben seçiliyordum. Belki bu yüzden ben böyle bir olay yaşamadım. Ama dediğim gibi arkadaşlarımdan böyle şeyler yaşadıklarını fark ediyordum. Bir Türk’ün takıma girmesi daha zordu, bundan dolayı dedim 10 kat daha fazla çalışması gerekir diye.

Tabii bugün bu durum değişti artık. Mesela bugün İsveç Milli Takımında yabancı uyruklu oyuncuların sayısı çok arttı. Şu an 7-8 kişi oluyor kadroda. Buradaki en büyük pay İbrahimoviç’e ait. Onun futbolu, onun varlığı sayesinde bu gelişmeler oldu diyebilirim.

Senin İsveç Milli Takımının formasını giymenin oradaki Türk toplumuna olumlu katkıları oldu değil mi?

Tabii ki. Benim İsveç Milli Takımının formasını giymiş olmam oradaki Türkler için de büyük bir şans oldu bence. Bunun yansımalarını daha çok göreceğimizi düşünüyorum. Mesela bugün İsveç Futbol Ligi takımlarında forma giyen Türk futbolcuların sayısı arttı. Bu sayı daha da artacaktır. ■

Erkan, tam bir Sezen Aksu hayranı. Kemal Sunal filmlerinin tamamını defalarca izlediğini ve bundan büyük bir keyif aldığını söylüyor. Yemek konusuna gelince favorisi mantı, eşinin de çok iyi yaptığını eklemekten geçmiyor. En sevdiği futbolcu kim sorusuna verdiği cevap ise “Kesinlikle Zlatan İbrahimoviç” oluyor.

TARİH ATLASI

**8 Nisan 1965,
Fransa**

Türkiye-Fransa İşgücü Anlaşması 50. Yıldönümü

2015 yılı iki ülke arasında imzalanan işgücü anlaşmasının 50. yıldönümüdür. Yaklaşık 600 bin vatandaşımızın yaşadığı ülkede yıldönümü vesilesiyle Başkanlığımızın da katılımıyla etkinlikler gerçekleştirilecektir.

**Mayıs 2015,
New York**

Türk Günü Yürüyüşü

Her yıl Türk vatandaşlarımızın yoğun ilgi gösterdiği Türk Günü Yürüyüşü bu yıl Mayıs ayı içerisinde gerçekleştirilecek.

**29 Mayıs 1993,
Almanya**

Solingen Faciası

Tarihler 29 Mayıs 1993'ü gösterdiğinde Almanya'nın Solingen kentinde yaşanan olay yüreklerimizi dağlamıştı. Tarihe Solingen Faciası olarak geçen ve aşırı sağcılar tarafından kundaklanan evde hayatlarını kaybeden 5 Türk vatandaşımızın acısı aradan geçen 22 yıla rağmen halen belleklerdeki yerini koruyor.

**29 Mayıs 1453,
İstanbul**

İstanbul'un Fethi

Dünya tarihi açısından bir dönüm noktası. Büyük kumandan Fatih Sultan Mehmet'in ve şanlı askerlerinin İstanbul'u Fethinin 562. Yıldönümü.

01 1965-2015

İsveç'e Göçün 50. Yılı

Türkiye'den İsveç'e gerçekleştirilen ilk işgücü göçünün üzerinden tam 50 yıl geçti. Bu vesileyle İsveç'te çeşitli etkinlikler gerçekleştiriliyor.

03

04

05

**06 24 Mayıs 1989,
Ankara**

Bulgaristan'dan Zorunlu Türk Göçü

Tarihimizde derin izler bırakan olaylardan biri de Bulgaristan'da yaşayan soydaşlarımızın 1989 yılında topraklarını terk etmeye mecbur bırakılmalarıdır. Büyük bir baskı ve tehdit karşısında yüzyıllarca yaşadıkları toprakları bırakarak Türkiye'ye göç eden soydaşlarımızın sayısı 300 bini geçmiştir.

12

**10 Haziran 2008,
Stockholm**

Kırgız Yazar Cengiz Aytmatov'un vefâtı

Gün Olur Asra Bedel, Selvi Boylum Al Yazmalım, Cemile, Toprak Ana gibi başyapıtlara imza atan Cengiz Aytmatov 150'den fazla farklı dile çevrilen eserleriyle her dilde her coğrafyada insanı, aşkı, acıyı, sevdâyı anlatmayı en güzel şekilde başarabilmiş bir yazardı.

11

**1830,
Cezayir**

Cezayir'in Fransızlar Tarafından İşgali

1514 yılında Osmanlı hakimiyetine giren Cezayir'de yaklaşık 300 yıl boyunca barış ve huzur ortamı hüküm sürdü. Osmanlı Devleti'nin gücünün zayıflamasından ve yaşadığı iç karışıklıktan faydalanan Fransa, Cezayir'i işgal etti. Yaklaşık 130 yıl sürecek bu durum Cezayir'e sosyal, siyasal, kültürel ve ekonomik açıdan büyük yıkımlar getirdi.

10

**22 Haziran 1284,
Konya**

Nasreddin Hoca'nın vefâtı

Bugün pek çoğu tarafından sadece fıkraları ile anılan Nasreddin Hoca, efsanevi bir kişilik değil, bilakis 13. asrda Anadolu Selçukluları döneminde yaşamış bir âlim zattır. Bugün ona atfedilip anlatılan edep dışı olaylarla hiçbir ilgisi yoktur. Çünkü onun nükteleri, bir insanın başından geçen gülünç hadiselerin ifadesi değil, görünüşte güldürücü aslında ince hikmetleri dile getiren, düşündürücü latifelerdir.

09

**18 Haziran 2015,
Tüm Dünya**

Dünyanın Her Yerinde Ramazan İklimi

1,7 milyarlık İslam dünyası rahmet, bereket ve mağfiret ayı olan Ramazan ayının coşkusunu yaşayacak.

07

**31 Mayıs 2010,
Akdeniz**

Mavi Marmara Faciası

Gazze'deki insanlık dışı ambargonun kaldırılmasına yönelik girişimlere destek vermek amacıyla bir sivil hareket olarak ortaya çıkan ve insani yardım taşıyan Mavi Marmara Gemisi uluslararası sulara olmasına rağmen İsrail'in insanlık dışı, hukuk dışı saldırılarına maruz kalmış yaşanan olayda 9 vatandaşımız şehit olmuştur.

08

**1-7 Mayıs 2015,
Türkiye**

Yunus Emre Kültür ve Sanat Haftası

Yunus Emre Kültür ve Sanat Haftası vesilesiyle tarih, kültür ve medeniyetimizin yetiştirdiği en büyük tasavvuf erlerinden ve Türk dili ve edebiyatı tarihinin en büyük şairlerinden biri olan Yunus Emre'nin hayatı ve eserleri çeşitli etkinliklerle anlatılacak.

Minyatür: **Matrakci Nasuh**

“Klasik İslam minyatür geleneğindeki nakış gibi süslenmiş zemin üzerinde bir ahenk ve incelik içindeki renklerle verilmiş tasvir örnekleri bu resimlerin olayı görselleştirirken kitapları da birer sanat eserine dönüştürdüğünü bize göstermektedir.”

İSLAM KÜLTÜRÜNDE TASVİR ADABI: MİNYATÜR SANATI

✍ Yazı: **Pelin Bozcu**/Sanat Tarihçisi

Selçuklu, Memlük, Celayirli, Timurlu, Türkmen, Safevi, Özbek, Babürlü, Kaçar ve Osmanlı devletine ait geniş bir İslam coğrafyasında örnekleri görülen minyatür, kültürün sosyal ve tarihi koşullarının bir sonucu olarak, el yazması eserlerde ortaya çıkıp gelişmiştir. Minyatürlerin asıl amacı metinde geçen olayları kitaba resmederek okuyucunun kafasında olayla ilgili bir imaj yaratmak ve bununla birlikte kitabı zenginleştirmektir.

Minyatür: Ayfer Çimen Balaban

Ayfer Çimen Balaban'ın "Ellerin Birliği, Gönüllerin Birliği" adını verdiği bu eser Kültür Bakanlığı'nın 17. Devlet Türk Süsleme Sanatları Yarışmasında minyatür dalında birincilik ödülü aldı.

El yazması kitaplarda metinde geçen bir olayı veya bilgiyi görselleştirmek için yapılan resimlere minyatür adı verilmektedir. Minyatür kelimesi aslen Ortaçağ Avrupası'nda hazırlanan el yazmalarındaki bölüm başlarında yer alan ve miniatura denilen, kırmızı renkteki minium mürekkebiyle yapılmış süslemelerden gelmektedir. Osmanlı döneminde bu kelimenin yerine tasvir veya nakış kelimelerini kullanılıyordu.

İslam tasvir sanatı, kültürün sosyal ve tarihi koşullarının bir sonucu olarak, el yazması eserlerde ortaya çıkıp gelişmiştir. Minyatürlerin asıl amacı metinde geçen olayları kitaba resmederek okuyucunun kafasında olayla ilgili bir imaj yaratmak ve bununla birlikte

“Anadolu’da 12. ve 13.

yüzyıllara tarihlenen

ilk minyatürlü yazma

eserler Silvan, Diyarbakır,

Mardin’de Artuklu Sultanı

himayesinde; Aksaray,

Kayseri ve Konya’da

Anadolu Selçuklu Devleti

için hazırlanmıştır.”

Selçuklu Savaşçısı
13. yüzyıla ait bir minyatür

kitabı zenginleştirmektedir. Bu sebeple bu küçük resimler genel olarak perspektif, anatomi, boyut, ışık-gölge gibi bilinen resim sanatının kaidelerine ihtiyaç duymamış olan kendine özgü tasvirler şeklindedir. Figürlerin birbirine benzer ve biri diğerini kapatmayacak şekilde verilmesi, arka plandaki çizimlerin kâğıdın üst tarafına yerleştirilmesi, kimi zaman figür boyutlarının kişinin makam ve mevkiine göre belirlenmesi gibi özellikler minyatürleri birer şematik resim olarak görmemize yol açmaktadır. Bununla beraber klasik İslam minyatür geleneğindeki nakış gibi süslenmiş zemin üzerinde bir ahenk ve incelik içindeki renklerle verilmiş tasvir örnekleri bu resimlerin olayı görselleştirirken kitapları da birer sanat eserine dönüştürdüğünü bize göstermektedir.

Minyatür yapma teknikleri zaman ve coğrafya içinde değişiklik gösterse de bazı genel normlardan bahsetmek de mümkündür. Örneğin, yazma eserlerin her bir sayfasına ekseriya ahar adı verilen yumurta, nişasta gibi maddelerden elde edilen sertleştirici bir karışım sürülür; böylelikle kâğıt yüzeyi pürüzsüz, parlak bir yapıya kavuşarak kalemin rahat ilerlemesi, mürekkebin dağılmaması ve hataların kolaylıkla silinebilmesi sağlanmış olurdu. Minyatürde öncelikle desenin eskizi çizilir, sonra boyama işlemine geçilirdi. Kaynaklara göre boya malzemeleri altın, bitkiler, yarı değerli taşlar, maden oksitleri ve böcek kabukları gibi çeşitli maddelerden elde edilmekteydi. Fırça olarak ise genellikle hayvanlardan elde edilen tüyler kullanılıyordu. Osmanlı dönemi nakkaşlarının üç aylık kedi yavrusunun gıdı tüyünden elde edilen çok ince kılı fırçalar kullandıkları bilinmektedir.

Minyatürün Tarihi

Mısır’da Fayyum ve Fustat’ta bulunan ve Fatımi Hanedanlığına ait olduğu düşünülen resim parçaları İslam kitap resimlerinin 10. ve 11. yüzyıllarda var olduğunu göstermektedir. Ancak kitap hazırlama etkinliğinin düzenli bir şekle getirilmesi 9. yüzyılda Abbasi Halifesi Memun’un antik kitapları Arapçaya çevirtmesiyle başlamıştır. Geç antik döneme ait tıp, botanik, felsefe, astronomi konulu bu kitapların resimleriyle birlikte kopya edilmesiyle İslam ülkelerinde resimli kitap hazırlama geleneği de böylece başlamıştır. Bu çeviri faaliyeti 9. yüzyılda başlamış olsa da söz konusu eserlerin günümüze ulaşan en erken örnekleri 11. yüzyıla tarihlenmektedir. En erken tarihli minyatürleri içeren bu kitaplar Dioskorides’in şifalı otlar hakkında yazdığı *Materia Medica* adlı eserinin Arapça çevirisi olan *Kitab el-Haşayış* ve *Pseudo Gallenos’un* zehirlenmeler konulu eserinin Arapça çevirisi *Kitab el-Tiryak* adlı eserlerdir. Bu eserlerdeki minyatürler, çevirileri yapılan antik kitaplardaki resimlerin oldukça benzer kopyaları şeklindedir. Büyük Selçuklu döneminde hazırlandığı düşünülen bu eserlerde ve çok sayıda diğer çeviri eserde aynı izler takip edilebilmektedir. Anadolu’da 12. ve 13. yüzyıllara tarihlenen ilk minyatürlü yazma eserler Silvan, Diyarbakır, Mardin’de Artuklu Sultanı himayesinde; Aksaray, Kayseri ve Konya’da Anadolu Selçuklu Devleti için hazırlanmıştır.

Antik etkilerden arınmış klasik İslam minyatür üslubunun temelleri 14. yüzyılda, özellikle Irak'ta Celayirliler ile İran'da İncu ve Muzafferiler tarafından atılmış, İran coğrafyasında uzunca bir dönem hâkimiyetini sürdüren Timurlu Devleti tarafından geliştirilmiştir. Klasik İslam minyatürü manzara veya mimari detayların bir tezhip kompozisyonunu andıran incelikte, figürlerin belli kalıplarda ve birbirlerine benzer verilmesi, perspektif ve gölgelendirme gibi kaidelerin belli bir oranda uygulanmış olması gibi özelliklere sahiptir. İslam minyatürünün estetik yönden en gelişmiş örnekleri şüphesiz Timurlu döneminde verilmiştir. Herat ve Şiraz'da bu dönemde hızlanan minyatürlü yazma eser üretimi yüzyıllar boyunca devam etmiştir. Özellikle Herat'ta Timur'un torunu Baysungur ve daha sonra Sultan Hüseyin Baykara döneminde kurulan sarayın sanat atölyelerinde çok sayıda nakkaş, hattat ve mücellid himaye edilerek bir yazma eser üretim merkezi oluşturulmuştur. Timurlu sonrası İran – Irak coğrafyasında hüküm süren Akkoyunlu, Karakoyunlu ve Safevi döneminde de belli merkezlerde minyatürlü yazma üretimi kesintisiz bir şekilde devam etmiştir.

Osmanlı minyatürü klasik İslam minyatürünün kaidelerine bağlı olmakla beraber sahip olduğu geniş coğrafya sebebiyle zamanla kendine özgü bir resim dili de geliştirmiştir. Osmanlı döneminin günümüze ulaşan ilk minyatürlü yazma örnekleri Sultan II. Murad ve Fatih Sultan Mehmed dönemlerine tarihlenen, Amasya ve Edirne gibi önemli merkezlerde hazırlanan eserlerdir. Bu minyatürlerde İranlı gezgin sanatçıların Osmanlı coğrafyasına uğradıkları açıkça izlenebilmektedir. Ayrıca, Fatih Sultan Mehmed'in İstanbul'u fethinden sonra şehre davet ettiği İtalyan ressam Gentile Bellini'nin yağlıboya Fatih

Fatih Sultan Mehmed Han'ı
Ali Kuşçu ile birlikte gösteren bir minyatür

Osmanlı döneminin
günümüze ulaşan ilk
minyatürlü yazma
örnekleri **Sultan**
II. Murad ve Fatih
Sultan Mehmed
dönemlerine
tarihlenen, Amasya
ve Edirne gibi
önemli merkezlerde
hazırlanan eserlerdir.

Nakkaş Hasan
Şahnameci Talikizade Nakkaş Hasan ve
Katibin Meclisi

portresi dönemin nakkaşları üzerinde büyük tesir oluşturmuş, ancak bu etki sadece o dönemle sınırlı kalmıştır.

İran coğrafyasındaki devletlerde çoğunlukla edebi konulu yazma eserler hazırlanıp resimlenirken, Osmanlı dönemi minyatürlü yazma eserlerinin en önemli türünün tarihi konulu el yazmaları olduğunu görmekteyiz. Şehname adı verilen ve bir sultanın kendi veya kendinden önceki dönemin olaylarını anlatan bu yazma eserlerin neredeyse tümü resimlenmiştir. Kanuni Sultan Süleyman döneminden itibaren sistemli bir şekilde hazırlanmaya başlanan şehnamelerdeki minyatürlerde süslemeci bir anlayış yerine yalın bir anlatım göze çarpmaktadır. Sultanların tahta çıkışları, savaşlar, elçi kabulleri, divan toplantıları gibi önemli olaylar bu eserlerdeki resimlerle görselleşmekteydi. Surname adı verilen, sultanın çocuklarının sünnet düğünü şenliklerini konu alan eserler de belgesel değeri haiz bir diğer Osmanlı resimli yazma eser örnekleri arasındadır.

Osmanlı minyatür geleneğinin belgesel değer taşıyan diğer örnekleri ise kent tasvirleridir. Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman döneminde tarihi konulu eserleri yazıp kent tasvirleriyle donatan Matrakçı Nasuh bu tasvir geleneğinin de öncüsü olmuştur. Sultanın sefere çıktığı şehirleri her bir mimari eser ve doğa elemanını en iyi anlaşılabilir şekilde resme yerleştirmiş, bu anlamda kendine özgü bir üslup yaratmıştır. Osmanlı kent tasvirçiliği minyatürün okuyucuya görsel bir imaj yaratıp kitabı daha iyi açıklamak için yapıldığını göstermesi açısından önemlidir.

Osmanlı el yazmalarında tarihi konuların dışında edebi, bilim, peygamberler tarihi, cifr ve tasavvuf konulu eserler de resimlenmiştir. Ayrıca kitap ressamlığının dışında, albümlere yerleştirilmek üzere minyatür tarzında ve mürekkep resmi olarak, portre veya günlük yaşam konulu tek sayfa tasvirler de yapılmıştır. Bu albümler hem saray için hem de İstanbul'a gelen yabancılarla satılmak üzere çarşı sanatçıları tarafından hazırlanmaktaydı. 17.-19. yüzyıl arasında görülen bir diğer resimli yazma eser türü, içinde karşılıklı olarak Mekke'deki Mescid-i Haram ve Medine'deki Mescid-i Nebvî tasvirlerinin bulunduğu Delâ'ilü'l-Hayrât isimli salavat mecmualarıdır. Yüzlerce nüshası bulunan bu kitabın nüshalarının büyük bir kısmının resimli yapılmış olması, kitabın çevirisinde de geçen, Peygamber Efendimizin kabrinin resmini görünce salat u selamla tazim ve tekrim ederek bakanların affolunup bağışlanacağı inancından kaynaklanmaktadır.

18. yüzyılda Osmanlı sanatının her dalında kendini gösteren Batılı etkiler minyatür sanatında da görülmeye başlar. Bu dönemde daha çok tek kadın ve tek erkek figürlü kıyafet albümleri hazırlanmış, bu tasvirlerde geleneksel Osmanlı minyatürünün özellikleri terk edilmeye başlanmıştır. Tasvirler gölgeli boyanarak hacim kazandırılmaya, perspektif çalışmalarıyla derinlik verilmeye çalışılır. Klasik minyatür geleneğinden farklı boya malzemelelerinin kullanılması resimlere bambaşka bir görünüm kazandırmıştır. Yüzyıl sonlarına doğru yapılmaya başlanan yağlıboya sultan portreleri Osmanlı tasvir sanatının kitaptan tuvale geçtiğini bize göstermektedir. Bu anlam-

Nakkaş Osman
Şehinşahname I adlı eserden

Osmanlı el
yazmalarında tarihi
konuların dışında edebi,
bilim, peygamberler
tarihi, cifr ve tasavvuf
konulu eserler de
resimlenmiştir.

Sultan III. Selim
Bayram Töreni

Minyatür sanatının serüveni 11.-19. yüzyıllar arasında Selçuklu, Memlük, Celayirli, Timurlu, Türkmen, Safevi, Özbek, Babürlü, Kaçar ve Osmanlı devletine ait geniş bir İslam coğrafyasında devam etmiştir.

da Osmanlı'da klasik minyatür geleneğindeki tasvirlerin yapımı bitmiş, resim geleneği başka bir yöne doğru yol almıştır. Günümüzde ise, birçok geleneksel sanatın devam ettiği gibi minyatür sanatı da kendine özgü resim diliyle varlığını sürdürmekte, bu alanda halen önemli sanatçılar yetişmektedir.

Minyatür sanatının serüveni 11.-19. yüzyıllar arasında Selçuklu, Memlük, Celayirli, Timurlu, Türkmen, Safevi, Özbek, Babürlü, Kaçar ve Osmanlı devletine ait geniş bir İslam coğrafyasında devam etmiştir. Edebi, dini, tarihi, bilim konulu birçok yazma eserin yapraklarını süsleyen minyatürler üç boyutluluğu olmayan, perspektifin göreceli bir yaklaşımla verildiği şematik ancak estetik yönü yüksek resimlerdir. Olayı okuyucuya en yalın ve anlaşılır şekilde anlatmak üzere bir tasarım kurgulanması İslam kültüründe kitap resminin metnin daha iyi anlaşılmasına, zengin bir estetik anlayış gözeterek, hizmet ettiğini bize göstermektedir. İslam kültüründe tasvir adabı böyle bir anlayışın ürünü olarak ortaya çıkıp bugünlere ulaşmıştır. Günümüzde kullanılan teknikler ve malzemelerde bazı değişiklikler görülsede bu geleneksel sanatımız kendine has kuralları ve anlatım biçimiyle halen varlığını sürdürmekte, değerli nakkaşlar ve yetiştirdikleri öğrenciler sayesinde zenginliği bugüne taşınmaktadır. ■

Arifi
Kanuni Sultan Süleyman'ın
Barbaros Hayreddin Paşa'yı Kabulü

ASIRLAR BOYU SÜREN DOSTLUK...
YÜZ YILLIK MANİPÜLASYON...
Yeni başlayanlar ve hatırlamak isteyenler için

ERMENİ MESELESİ

Yazı: Adem Günaydin

Van Akdamar Ermeni Kilisesi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı öncülüğünde 1.5 milyon dolar harcanarak yürütülen restore çalışmalarının tamamlanmasının ardından tam 95 yıl sonra 19 Eylül 2010 tarihinde ilk defa bir dini ayin gerçekleştirilmiştir.

Yirminci yüzyılın ikinci on yılında yaşadığımız bütün travmalar, yüzüncü sene-i devriyeleri münasebetiyle peyder pey gündemimize girmekte. 2012 yılında Balkan Savaşlarını hüznle hatırladık, 2014 yılının girmesiyle de dört yıl boyunca sürecektir olan I. Dünya Savaşını yâd sezonu geniş bir coğrafyada açılmış oldu. 2015 yılını bir taraftan Çanakkale ruhu ve heyecanını yeniden hissedebilme anlamında heyecanla beklerken, uluslararası gündeme taşıyacağı çeşitli kronik sorunlar nedeniyle de bir tür kaygıyla karşıladık. Müteakip sekiz on yıl boyunca da Osmanlıyı sonlandırıp Cumhuriyeti ortaya çıkaran çeşitli önemli olayları hatırlayıp tartışacağız.

Ermeni meselesi bu dönemde karşımıza çıkacak olan en önemli konulardan birisi olacak. Gayet öngörülebilir bir şekilde bu yıl akademyamız, bürokrasimiz, aydınlarımız, medyamız yoğun bir şekilde Ermeni meselesi ile meşgul olacaklar.

Yüzyıllarca süren dostluk

Ermeni meselesi her yılın Nisan aylarında gündemimize düşüp sonrasında unutulduğu için, cami hocalarının bayram namazı tarifi sadeliğinde konuya değinmekte fayda var: Ermenilerle temasımız Selçuklularla başlar. Anadolu'da boy gösteren Selçuklu idaresi, Ortodoks Bizans zulmünden usanmış Gregoryen Ermeniler için bir kurtuluş olarak görülür ve hüsnü kabul görür. İslam hukukunun gayrimüslim tebaaya sağladığı imkânlarla ilk defa bu dönemde tanışır Ermeniler. Sonrasında gelen Osmanlıların Ermenilerin yoğunlukta olduğu Orta Doğu coğrafyasında hâkimiyetini inşa etmesi ile Ermeniler de tek çatı altında toplanırlar, refah seviyeleri giderek artar. Fatih'in İstanbul'u fethinin akabinde İstanbul'da Ermeni Patrikliği kurulur. Süryani, Nasturi, Yezidi, Kıpti gibi doğu kiliseleri Ermeni Patrikliğine

bağlanarak Ermeni Patrikliği ve Ermenilerin statüsü güçlendirilir. İstanbul'da sağlam bir yer edinen Ermeniler sanat, ticaret, bürokrasi gibi mahir oldukları alanlarda kendilerini gösterme ve devlet nezdinde güçlü bir pozisyon elde etme imkânı bulur, zamanla büyük sermayelere sahip olurlar. Dahası, 1800'lerin başından itibaren Osmanlıya karşı bağımsızlık mücadelesine giren Rumlar İmparatorluğun üst düzey makamlarından uzaklaştırılınca yerlerine Ermeniler getirilir. Bütün bunları, kendi dil ve kültürlerinden kopmadan, Osmanlı barış ve hoşgörüsü çerçevesinde elde eder Ermeniler. Modern tabirle, bir 'güzel uygulama' örneğidir Osmanlı Ermenilerinin tarihi, ta ki...

Fransız İhtilalinin ortaya çıkardığı fikirlerin Osmanlı topraklarına sızmaya başlamasıyla Osmanlı-Ermeni ilişkileri bozulmaya başlar. Özellikle Batıda veya İmparatorluktaki misyoner okullarında eğitim gören Ermenilerin öncülüğünde yeni bir Ermeni kimliği icad edilir. Bu kimlik, diğer gayrimüslim unsurların gibi, Osmanlı millet sistemi ve Osmanlılık düşüncesi-nin sunduğu evrenle yetinmeyecek kadar hırslı ve tatminsizdir. Ermenilerin tarihsel tekâmülünün bir parçası olmaksızın Ba-

tının vahşi serüveninden iktibas bir takım uyarlamalarla oluşturulan bu kimlik, Ermenilere bir şeyler fısıldamaya başlar. Bu fısıltıların hülyasıyla 'kendi kaderini tayin etme', 'muhtariyet', 'bağımsızlık' gibi sevdalara kapılan Ermeniler, zamanla Kilişenin de aynı fısıltılara kapılmasıyla, yeni bir tarihsel döneme girmişlerdir.

Bu dönemden öncesi ayrı bir hikâye, sonrası ayrı bir hikâyedir. Kabaca 1850'lerle başlayıp imparatorluğun dağılmasıyla son bulan dönemde Türk, Ermeni ve diğer araştırmacıların çok sayıda çalışmasına konu olmuş; nitelik bakımından olanca eksikliklerine rağmen binlerce eser bu dönemi çeşitli başlıklar altında irdemiştir. 1850'lerin öncesi ise Ermeni tarihinin karanlık çağıdır, çünkü Ermeni araştırmacılar bu döneme kördürler, görmek ve duymak istemezler, istisnaları varsa da araştırmaya çalışmazlar. Bir Ermeni tarihçiden Ermeni tarihini dinlerseniz 1450'lerden 1850'lere nasıl da kolaylıkla atlayabildiğini şaşkınlıkla görürsünüz. Türk araştırmacıların 1850 öncesi dönemi ihmal etmeleri ise Osmanlı Ermenilerine ilişkin tüm ilgimizin 1915 olaylarının biraz öncesine az da sonrasına sıkışıp kalmış olmasının bir sonucudur ki, tarihçiliğimizin önemli kurlarındadır, ayrı bir konudur...

Asırlar Boyu Bir Arada Yaşamışken

İcad edilen yeni Ermeni kimliği ve uyandırılan milli hisler romantiklikten çıkarak siyasi bir boyut kazanmaya başlayınca Ermeniler de İmparatorluğun bağımsızlığını kazanmış diğer unsurlarının yolunu izlemeye başlarlar. Yunan, Sırp ve Bulgarları bağımsızlığa götüren o standart süreci iyi bilir Ermeniler: Kitlesel taşkınlık, başkaldırı hareketleri ve terör olayları organize ederek devleti bu hareketleri bastırmaya zorlamak, sonra bu süreci manipüle ederek büyük güçlerin müdahalesini sağlamak. Abdulhamid Han'a suikast girişimi, Osmanlı Bankası baskını, çeşitli nümayişler, Adana olayları gibi hadiseler Sırp, Yunan ve Bulgarları bağımsızlığa götüren süreci taklit çabalarıdır ama hedeflenen nihai neticeyi vermezler. Yine de bu süreçte Taşnak, Hınçak ve Ramgavar gibi partiler ile Kilise etrafında örgütlenen Ermeniler, kendi lehlerine uluslararası bir kamuoyu oluşturmayı başarırlar ve İmparatorluk üzerinde bir İngiliz, Fransız ve Rus baskısı tesis ederler. Esasında desteklerini temin etmeye çalıştıkları büyük güçler en başından itibaren oyunun içindedirler ve Ermenilere nüfuzları kuvvetlidir. Yalnız başına Abdulhamid Han'a suikast girişimi hakkındaki dönemin Osmanlı istihbaratının raporları incelendiğinde, Ermeni komi-

tacıların eylemlerindeki dış etki ve irtibatlı oldukları uluslararası ağ alenen görülebilmektedir.

Ermeniler bu uğraşlar içerisindeyken Birinci Dünya Savaşı patlak verir. İngiltere, Fransa ve Rusya'ya karşı girilen savaşın Osmanlı İmparatorluğu için bir ölüm kalım savaşı olduğu açıktır. Özellikle Çanakkale'ye doğru yola çıkan İtilaf donanması, İmparatorluğun merkezine yönelik mutlak ve büyük bir tehdit olarak ortaya çıkar. Osmanlı coğrafyası tamamı bu tehdidi savurmak için mobilize edilir, İslam dünyasına cihad çağrısı yapılır ve eldeki bütün imkânlar yedi düvele karşı harekete geçirilir.

1915 olayları diye bilinen hadiseler zinciri, işte bu tehdit karşısında, İtilaf güçleriyle flörtü ve angajmanı bilinen ve savaş süresince takınacakları tavır genel hatlarıyla istihbar olunan Ermenilere karşı dönemin Osmanlı hükümetinin aldığı tedbirler ve geliştirdiği politikaların sonuçlarıdır.

24 Nisan 1915'te gerçekleşenler Osmanlı Hükümetinin aldığı tedbirlerin ilkidir. Söz konusu tarihte İstanbul Emniyet Teşkilatı, 235 Ermeni'yi komitacı sıfatıyla derdest ederek Ankara ve Çankırı hapishanelerine gönderir. Alınan bu kişilerin bir kısmı Ermeni ileri gelenleri, yabancı misyonlar veya mahkûm ailelerinin ricasıyla kısa bir süre sonra, kalanları da savaş sonunda serbest bırakılmışlardır. Zikredilen tarihin Ermenilerin iddia ettikleri sözde soykırımla özdeşleştirilmesi, söz konusu tutukluların manipüle edilerek sembolleştirilmesinin bir sonucudur.

Abdulhamid Han'a suikast girişimi hakkındaki dönemin Osmanlı istihbaratının raporları incelendiğinde, Ermeni komitacıların eylemlerindeki dış etki ve irtibatlı oldukları uluslararası ağ alenen görülebilmektedir.

Çanakkale'de yedi düvel, içeride Ermeniler...

Savaş ilerledikçe tehdit algısı artan Osmanlı Hükümeti, özellikle doğudan gelen Rus tehdidi ve ülke içinde asayişin sağlayan birliklerin Çanakkale'ye sevk edilmesi karşısında Ermenilerin Ruslarla işbirliği yapma, Anadolu içindeki düzeni bozma ve orduyu arkadan yıpratma riskini bertaraf etmek amacıyla, askeri ve mülki idarelere tehcir yetkisi veren 27 Mayıs 1915 tarihli kararı alır. Bu kararın alınmasında özellikle Rus hattında bulunan 4. Ordu'dan gelen teklifler ve Anadolu içindeki Ermeni silahlanması ve hareketliliğini gösteren istihbarat etkili olmuştur. Bu karara istinaden, Anadolu içindeki Ermeniler, bugünkü Suriye ve Irak topraklarına göç ettirilmiştir. Başlangıçta bazı bölge ahalisi ile Katolik ve Protestan Ermeniler dışarıda tutulmasına rağmen zamanla tehcirin kapsamı genişletilir. Güzergahın uzunluğu, iklim şartları, asayişin sağlamlaştırmakla görevli kuvvetlerin eksikliği, Ermenilere karşı Anadolu'nun bir kısım bölgelerinde oluşan öfke ve en önemlisi salgın hastalıklar tehciri Ermeniler açısından oldukça zahmetli bir hale getirmiş, binlerce Ermeni bu yolculuk esnasında hayatını kaybetmiştir.

Osmanlı Hükümetinin Ermenilerin yol boyunca güvenlik ve iaşelerini sağlamak için bir dizi tedbir aldığını da biliyoruz. Bu çerçevede, tehcir devam ederken görevlerini suiistimal eden memurlar ile Ermenilere zulmedenleri yargılamak için özel

mahkeme kurulduğunu ve yargılanan 1600 civarındaki kişiden dördünün idama, suçlu bulunan diğerlerinin de çeşitli cezalara çarptırıldığını biliyoruz.

Ermeni tehcirinin 1917 yılına kadar sürdüğü ve iki yıllık bu dönemde bir milyona yakın bir nüfusun göç ettirildiği anlaşılmaktadır. 1918 yılı Kasım ayında tehcir edilen Ermenilere geri dönüş izni verilir ve üç yüz bine yakın Ermeninin Anadolu'ya geri dönüşü gerçekleşir. Geri dönmeyenler zorunlu göç veya ikametleri esnasında hayatlarını kaybedenler, ABD ve Avrupa ülkelerine göç edenler ile göç ettirildikleri mekânlarda kalanlardır. Anadolu'ya geri dönenler de Anadolu'yu işgal eden İtilaf kuvvetlerinin çekilişlerine büyük oranda eşlik ederler. Kalanlar ise Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları olarak Anadolu'daki Ermeni varlığını sürdürmüşlerdir.

Uluslararası kamuoyunu etkilemek için abartılan rakamlar...

Yerlerinden zorla göç ettirilen Ermenilerle ilgili yukarıda verilen rakamlar uluslararası kamuoyunu etkilemek için büyük sayılara ihtiyaç duyan Ermeniler nezdinde hiçbir şekilde kabul edilebilir değildir. Ermeni araştırmacılar, göç ettirilenlerden bir kısmının Anadolu'ya döndüğü, kalanının Batıya göçtüğü veya bulunduğu yerde kaldıklarını göz ardı ederek, zorunlu göçe uğrayanların pek çoğunun hayatlarını bir şekilde kaybettiklerini iddia ederler. Kamuoyu tepkisini kazanabilmek için kayıp Ermeni rakamlarının zaman geçtikçe artarak Osmanlı sayımlarındaki Ermeni nüfusunu katlayan sayılara ulaştığı açıkça görülmektedir.

Yukarıda yazılanlar Ermeni meselesinin tarihsel bir boyuttan yorumlanmasıdır ve her tarih yorumu gibi alternatifleri pekâlâ mümkündür. Nitekim, Ermeni araştırmacılar tarafından, kasıtlı bir soykırımı standart bir başlangıç verisi olarak bunu farklı disiplinlerin araştırma yöntemlerini kullanmak marifetiyle çok çeşitli kurgu ve varyasyonlarla sunan alternatif yorumlar mevcuttur. Vahim olan ise Ermeni meselesi hakkındaki uluslararası gündemin, maalesef, Ermeniler tarafından tarihsel üst bakıştan yoksun, Osmanlı toplumu ve idaresinin genelde gayrimüslimlere özelde ise Ermenilere geleneksel yaklaşım tarzını ve Osmanlı toplumsal ilişkilerinin ruhunu hiçe sayan ve soykırım ön kabulüne dayanan bir yorumun güdümünde olmasıdır. ■

Bir Gökyüzü Ülkesi Endülüs'ün Karşı Yakası:

Fas

✍️ Yazı: Harun Kaban

“Gökyüzü, dörtbaşı bayındır bir ülkedir.”

Nuri Pakdil

Fas, aralarında Cezayir, Moritanya, Tunus ve Libya’nın da bulunduğu “Mağrip” bölgesinin en önemli ülkesi. Mağrip Arapça’da Batı demek. İslam coğrafyası, Mekke’yi merkeze aldığı anda batısına düşen bu bölgeye El-Mağrip diyor ve Mağrip İslam medeniyetinde çok önemli bir yer işgal ediyor.

Fotoğraf: Anibal Trejo
Kairouine Camii
Minaresi, Fas

Afrika’nın Kuzey Ucu

Fas, Afrika’nın Kuzey ucunda, Arap ve Berberi’lerin ağırlıkta olduğu, aynı zamanda İslam coğrafyasında ve tarihinde önemli yeri olan bir ülke. Ülkenin ismi Arapça’da El-Mağrip, yani “Batı”. İngilizce (ve diğer birçok dilde) Marakeş şehrinden hareketle “Morocco” olarak geçiyor. Türkçe’deki kullanımı ise, Fez kentinden geliyor, biz ülkeye diğer önemli şehirlerinden biri olan Fez’den hareketle Türkçe’ye yakınlştırılmış bir söyleyişle Fas diyoruz.

Popüler kültürde Fas, en büyük şehri olan Kazablanka’yla biliniyor. Sinema tarihinin klasikleri arasında yer alan ve tüm zamanların en iyi filmlerinden birisi olarak kabul edilen, aynı isimle çekilmiş film sayesinde, Kazablanka’nın ünü neredeyse ülkenin önüne geçmiş durumda. Marakeş, Fez ve Kazablanka’dan sonra en bilinen diğer bir şehri ise başkenti Rabat. Rabat, Atlas Okyanusu kıyısında, ülkenin kültürünü aşağı yukarı yansıtan büyük şehirlerinden birisi.

Hangi Batı?

Bazı cümleler vardır, minnetini ödeyemezsiniz. Başta alıntıladığım Nuri Pakdil'in cümlesi de benim için bu cümlelerden birisidir. Her okuduğumda hayıflanırım, "bu cümleyi ben kurmaliydim!" derim.

Yola çıkmadan önce, yeni baskısını aldığım ve bir süredir okunacaklar sırasında bekleyen Pakdil'in **"Batı Notları"**nı da aldım yanıma. **Batı Notları, Pakdil'in ilk kitabı. Kitap Pakdil'in ilk yurt dışı seyahati izlenimlerinden oluşuyor** ve Pakdil'in Batı medeniyeti ve İslam medeniyeti üzerine düşüncelerini, tespitlerini, eleştiri ve önerilerini topladığı, iki medeniyeti bir nevi karşılaştırdığı, Avrupa'da karşılaştığı Mağripililerle ettiği muhabbetleri not ettiği yazılardan oluşuyor. Batı Notları, İyi Türkçe'nin arzı endam ettiği bir kitaptır. Nuri Pakdil'i yatılı yıllarımda okumuştum, Batı Notları ilk okuduğum kitabıydı. Pakdil'e başlamak için iyi bir tercihtir. Aradan geçen zamanda Nuri Pakdil'den ve kitaptan aklımda kalan ve beni "çarpan" tespit, başta alıntıladığım cümle ve kitabın başında uçağın kalktığı anda düşüncelerini kağıda döktüğü yerdir. Beni çarpmıştı çünkü uçak havalandığında aşağıda sınırların olmadığı tespitini, o satırları okuduktan yıllar sonra ilk yurt dışı seyahatimde birebir hissetmiş, tecrübe etmiş ve Pakdil'in cümlelerine bir kez daha hayran kalmıştım.

Elimde Batı Notları, uçak havalandı. Batı'ya doğru gidiyordum fakat bu "batı" bizim bildiğimiz "batı" değildi. Avrupamerkezci (eurocentric) bakış açısı zihnimizi öylesine şekillendirmiş ki, "batı"nın tanımı, bir coğrafi tanım olmaktan çıkıp, Avrupa'yla özdeşleşmiş, hatta sadece coğrafi olarak değil, kültürel, siyasi ve birçok açıdan Avrupa eşittir batı durumuna gelmiş. Halbuki, Avrupa'ya değil ama "Batı"ya gidiyordum. Fas ziyaretim, zihnimdeki oluşmuş bu kalıbın kırılmasını, "batı" meselesi dahil birçok şeyi yeniden düşünmemi sağladı.

Tabakhaneler
Fas

Kraliyet Şehirleri
Fas

Batı Notları, İyi Türkçe'nin arzı endam ettiği bir kitaptır. Nuri Pakdil'i yatılı yıllarımda okumuştum, Batı Notları ilk okuduğum kitabıydı. Pakdil'e başlamak için iyi bir tercihtir. Aradan geçen zamanda **Nuri Pakdil**'den ve kitaptan aklımda kalan ve beni "çarpan" tespit, başta alıntıladığım cümle ve kitabın başında uçağın kalktığı anda düşüncelerini kağıda döktüğü yerdir.

Endülüs'ün Karşı Yakası: El-Mağrip

Fas, aralarında Cezayir, Moritanya, Tunus ve Libya'nın da bulunduğu "Mağrip" bölgesinin en önemli ülkesi. Mağrip Arapça'da Batı demek. İslam coğrafyası, Mekke'yi merkeze aldığından batısına düşen bu bölgeye El-Mağrip diyor ve Mağrip İslam medeniyetinde çok önemli bir yer işgal ediyor.

Tarık bin Ziyad'ın Akdeniz ile Atlas Okyanusunu birleştiren, sonrasında ismiyle anılan Cebel-i Tarık Boğazı aşır karşı yakaya geçmesiyle başlayan ve İslam medeniyetinin zirvelerinden birini oluşturan Endülüs medeniyetine köprü vazifesi gören topraklar burası. İbn-i Haldun'u yetiştiren coğrafya.

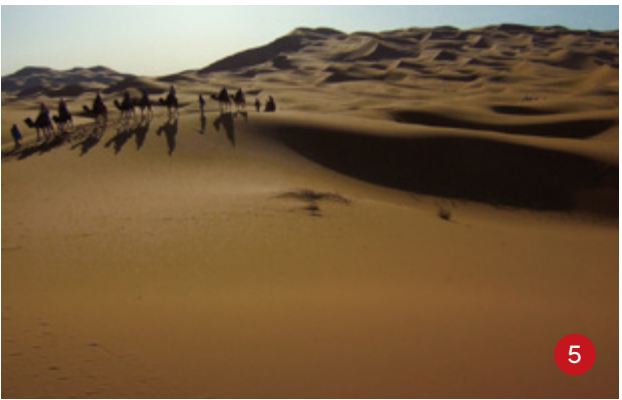
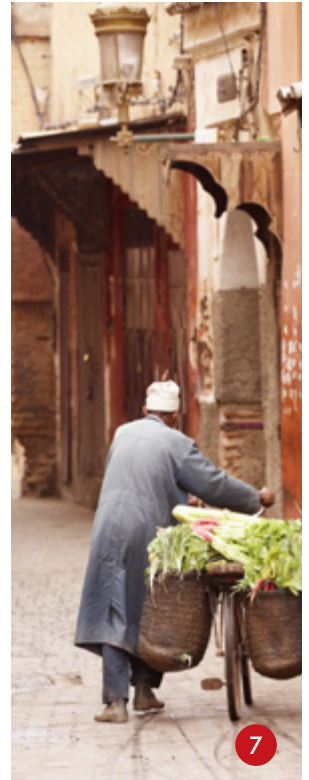
Yola çıkmadan önce nedir ne değildir diye hakkında bir şeyler okumaya oturdüğüm Mağrip'in pek öyle birkaç günlük bir okuma ile bitecek ve anlaşılacak gibi olmadığını anladığımda yola çıkmak için sabırsızlanmışım. Batı'yı aydınlatan ışığın vaktiyle Doğu'dan taşındığı coğrafyayı dolaşırken, insanlığın ortak medeniyetine o büyük katkılardan sonra, şimdiki "irtibatsız" durumun ortaya çıkardığı paradoks, kafamı allak bullak eden şeylerden biriydi. "İrtibatsızlık"tan kasdım, iletişim ve ulaşımın artık sesten hızlı olduğu bir dönemde, Mağrip medeniyetine dair bilginimizin ve o coğrafyayla irtibatımızın zayıflığı... Endülüs, Mağrip'e oranla daha çok bilinir fakat Endülüs'ün karşı yakası, Endülüs'e köprü vazifesi gören Mağrip'i o kadar bilmeyiz. Nitekim yolum düşene kadar ben de çok aşına değildim.

Rabat'ta dolaşırken "yabancı bir coğrafya"da olduğum hissine kapılmadım, hatta kimi dükkanlarda beni Faslı zannedip Arapça konuşanlar oldu. Yabancılık sayılmaz belki ama bana farklı gelen şeyleri not ettiğimde fark ettim ki, Türkiye'de batı illeri ile doğu illeri arasında gördüğüm farklılıklardan daha fazla değil. Akraba bir medeniyetten uzak kaldığımız, uzun zamandır görmediğim bir akraba ile karşılaşmış hissiyle dolaştım. Bu derece aşına gelen bir coğrafya ve kültüre uzak kalmış olmamız, son yüzyılın ve artık belki miadını dolduran "ulus-devlet" paradigmasının eseri diye düşündüm, zira imparatorluklar veya "ulus-üstü devletler" çağında sınırlar arasındaki geçişkenlik şimdiki kadar katı mıydı; sanmıyorum.

"İrtibatsızlık"tan kasdım, iletişim ve ulaşımın artık sesten hızlı olduğu bir dönemde, Mağrip medeniyetine dair bilginimizin ve o coğrafyayla irtibatımızın zayıflığı... endülüs, **Mağrip'e oranla daha çok bilinir fakat Endülüs'ün karşı yakası**, Endülüs'e köprü vazifesi gören Mağrip'i o kadar bilmeyiz. Nitekim yolum düşene kadar ben de çok aşına değildim.

Fotoğraf: Rudolf Tepfenhart
Rabat Ehl Fas Camii

- 1) Berberilerin halı ve kilim dokumaları turistlerin de ilgi odağı oluyor.
- 2) Marakeş'teki Baharatçıların sergisi rengarenk bir görüntü ortaya koyuyor.
- 3) Ait Ben Haddou'daki Berberi Evleri
- 4) Ahşap atölyelerin çoğunlukta olduğu Antik Pazar.
- 5) Tam 11 Afrika ülkesini içine alan Sahra Çölü
- 6) Evlerin ve sokakların iç içe geçtiği bir şehir: Fez
- 7) Marakeş'te bisikletiyle sebzelerini taşıyan bir seyyar satıcı
- 8) Palmiye ağaçlarının gölgesindeki şehir: Kazablanka

Mavi dar sokaklar ve birbirine yaslanan beyaz evlerin olduğu mahallelerde envai çeşit renk cümbüşü var. Kahverenginin her tonu **kapı, pencere ve pervazlar, evlerin önünde ve sokakta rengarenk saksıları ve çiçekleri** çok yabancı olmadığımız “mahalle kültürü”nün başka bir versiyonunu tasvir ediyor.

“Renkli” Bir İslam Coğrafyası

Fas için “renklerin ülkesi” deniyor. Rabat’ın “eski şehir” olarak bilinen Medina bölgesi, bu tanımın karşılığı gibi... Mavi ve beyaz boyalı evlerin olduğu bölge birçok meşhur fotoğraf karesiyle Fas’ın sembolleri şeklinde. Mavi beyaz boyalı sokakları dolaşırken dikkatimi çeken şeylerden birisi de kapılardı. Her evin kapısı ayrı bir dünya, kapının arkası bambaşka dünya... Kapılardaki işçilik de pek yabancı gelmedi, eski anadolu evlerinin cümle kapısı dediğimiz bahçeden evin avlusuna ana giriş kapılarına benzeyen ve aşağı yukarı aynı fonksiyonu icra eden kapılarda da tanıdık şeyler vardı.

Mavi dar sokaklar ve birbirine yaslanan beyaz evlerin olduğu mahallelerde envai çeşit renk cümbüşü var. Kahverenginin her tonu kapı, pencere ve pervazlar, evlerin önünde ve sokakta rengarenk saksıları ve çiçekleri çok yabancı olmadığımız “mahalle kültürü”nün başka bir versiyonunu tasvir ediyor.

Tüm bu renkler içinde coğrafyanın bir İslam coğrafyası olduğu hissini alıyorsunuz. Mahremiyeti ve birlikteliği, dayanışmayı aynı mekanda barındıran İslam şehirlerine özgü bahçeli evler, İslam şehirlerine özgür mimari yapılar ve günlük yaşamdaki fark ettiğiniz akışın bizim günlük yaşamımızın ritmine benze-yişi; en önemlisi “tanıdık bir yer”de dolaşıyor olma hissi, farklı renklerin hakim olduğu bir İslam coğrafyasında olduğunuzu hissettiriyor.

Renk Paletinin Diğer Renkleri: Frankafon Kültür, Berberi ve Arap Kültürü

Rabat’ın başkent olması, 1912’de Fransız himayesiyle başlıyor. Arap ve Berberi kültürü üzerindeki Fransız etkisi enteresan bir durum ortaya çıkarmış. Ülke bir Arap ülkesi görünümünde değil, bir şeylerin farklı olduğunu çabuk anlıyorsunuz. Berberi kültürüne dair çok tanıklığımız yok ama Arap kültüründen farklılıkları Berberi kültürüne yoruyorum. Fakat bu topraklardan Fransızların geçtiği, belki de hâlâ bir şekilde oralarda oldukları ülke topraklarına ayak basar basmaz hissettiğiniz şeylerden birisi oluyor. Kazablanka V. Muhammed Havaalanına indikten sonra, toplantının olacağı otele gitmek için bulduğum şoförle, Kazablanka’dan Rabat’a kadar süren bir buçuk saatlik yolculuk esnasında muhabbetimiz toplam iki cümle oldu. Ben şoföre “İngilizce biliyor musunuz?” diye sordum, hayır cevabı verdi, o da bana “Fransızca veya arapça biliyor musunuz?” diye sordu, bu defa da ben hayır cevabı verdim ve o kadar tanıdık gelen bu coğrafyada aramızda ortak bir dil bulamadık. Benim için ilginç bir tecrübeydi, ilk defa İngilizce’nin geçer akçe olmadığı bir ülkede olmak enteresan bir duyuydu. Zihnimdeki yıllardır varolan ve bu seyahatte kırılan algılardan birisi de “İngilizce’nin dünyadaki hakimiyeti” algısı oldu.

Nüfus: 32 milyon

Yüzölçümü: 446.550 km²

Başkent: Rabat

Önemli Şehirleri:

Kazablanka,
Muhammediye,
Marakeş, Salé, Skhirat,
Fes

Resmi diller: Arapça
(90,57%), Berberi
(28,07%)

Her gittiğim yerin yerel gazetelerine bakarım. Yerel gündemi merak ederim. Dilini anlamasam da, gazetelerin tasarımına, yerleşimine bakmak için bile olsa birkaç tanesini alıncelerim. Birçok yerde yerel İngilizce gazeteler var fakat Rabat'ta yerel İngilizce bir gazete bulamadım. Gazeteler Arapça ve Fransızca.

“Yarım Kalmış Heybetli Mabet”

Gittiğim yerlerde şehri en az bir defa mutlaka yalnız dolaşırım. Şehrin sosyal hayatına karışmaya, parklarında, tren garında, kafelerinde vakit geçiririm. “Gezilmesi-görülmesi gereken yerler” listelerini dikkate almadan, o “meşhur yerler”i günlük hayatın içinde meşhurluklarını dikkate almadan keşfetmeyi severim. Rabat'ta da ilk gün tren garına, şehir içindeki birkaç camiye, Bank El-Mağrip'in ve Postahane'nin olduğu meydanda dolaşım. Camilerin coğrafyaya özgü kare sütun şeklindeki mimarisi, camilerin büyüklüğü çok dikkatimi çekmişti. Cami mimarisi açısından da kafamda meğer bir şablon varmış, klasik kubbeli ve ince silindirik minareli mimariyi sanki tek tarz gibi kodlamışım meğer, bu algım da Fas'ta kırıldı. Aslında farklı mimarileri olan camiler görmüş-tüm fakat bu denemeleri istisna olarak düşünmüştüm, Rabat'ta camilerin neredeyse tümünün benzer bir mimari görünüşü ve benim alıştığım yaygın cami mimarisinden farklı oluşu mesele üzerine daha derin düşünmek gerektiği hissini verdi.

Uzun bir Fransız idaresi döneminin ardından, öncülük ettiği mücadele ile Kral V. Muhammed'in bağımsızlığını kazandırdığı ülke, halen monarşiyle yönetiliyor. Kral V. Muhammed'in mezarı, Rabat'ın simgelerinden birisi olan Hasan Kulesi'nin yanındaki alanda bulunuyor. Hasan Kulesi denen yapı, Muvahhidler döneminde Rabat'ı defa başkent yapan Yakup El-Mansur tarafından “en büyük cami” projesinin, El-Mansur'un ölümüyle yarım kalmış minaresi... Minarenin gerisindeki geniş alanda yapılması planlanan büyük caminin yarım kalmış sütunları var.

Mağrip medeniyeti üzerine okumaya devam ettikçe fark ediyorum ki, Hasan Kulesi çok sembolik bir yapı; büyük bir iddia ve yarım kalmış bir mabet: Endülüs'e giden fetih gemileri için askeri bir liman olarak tasarlanan ve adı buradan gelen, “kale” manasına gelen Rabat'ın Atlas Okyanusu kıyısında, karşı kıyıdaki büyük medeniyete bakıyor.

“Gökyüzü Ülkesi”

Okyanus kıyısında bir çöl nasıl olabilir? Rabat'ı gördükten sonra bu soruya “çok çok etkileyici olabilir” şeklinde cevap veriyorum. Sivas'ta doğup büyüyen, Ankara'da yaşayan ve İstanbul'u adım adım gezmiş biri olarak, dağ-tepe görmeye çok alışmışız. Düzlük dediğim yer bir bir şekilde dağların arasında kalan ve tabiri caizse “gökyüzünü daraltan” şehirler olduğunu düşünmeye başladım. Bu hissi veren ise, Rabat kalesinin önünde, Atlas Okyanusu kıyısında güneşin batışını izlerken bir saat içinde envai çeşit renge bürünen gökyüzü oldu. Gökyüzünü hiç bu kadar “geniş” görmemiştım, hatta gökyüzünün bu kadar geniş olduğunu bilmiyordum diyeyim. Kocaman bir gökyüzünün altında, müthiş bir ferahlık hissettim ve bırakın dağları, artık binaların daralttığı gökyüzümüzü düşününce, Rabat'tan hafızamda bu geniş gökyüzünün kalacağını güneşi Atlas Okyanusunun kocaman dalgalarıyla uğurlarken anladım. Sahildeki deniz fenerinin yakınında, güneşin Endülüs'e doğru gittiği o gün her şey çok heybetliydi.

Kazablanka “beyaz ev” demek, Rabat “kale”, Marakeş ise “tanrının toprakları”... Bu isimleri aklımda tutarak yola çıktığımda, bütün hepsinin çok isabetli isimlendirmeler olduğuna birkaç gün içinde kani oldum. Ben de kendimce bir isim verdim bu ülkeye ve “Gökyüzü Ülkesi” dedim. Nuri Pakdil'den ödünç aldığım cümle ile ayrıldım Fas'tan, dört başı bayındır bir ülkedir gökyüzü ve gökyüzünün en geniş olduğu yer herhalde Mağrip'tir. ■

Kimi haşlıyor, kimi pişiriyor,
kimi demleyerek pirince bir zarafet katıyor

Farklı coğrafyaların ortak yemeği:

PİLAV

Yazı: Habibe Yıldız

Bilinen o ki; **Uzakdoğu mutfağında haşlanmış haliyle sevilen pirinç Anadolu'ya geldiğinde çoktan pilav halini almıştır.** Nitekim Sanskritçe pirinç anlamına gelen 'pul' sözü Fars ülkesinde 'pirinç aşı' anlamına gelen 'pulav'a dönüşmüş, bu kelime Anadolu ağzında yumuşayarak 'pilav' zarafetine bürünmüştür.

Sadece Türk mutfağında değil bütün Doğu ve Ortadoğu'da ziyafet sofralarının vazgeçilmezi olan pilav, malzeme çeşitliliği, pişirme tarzı ve sunum farklılığıyla aslında başlı başına bir gastronomi alanıdır. Öylesine yaygındır ki ev mutfağında başköşede olduğu kadar, hazır yemek sektöründe, hatta fast food'da bile kendine yer edinmiştir. Asya mutfağının ana yemeğini teşkil eden pilavın Türk mutfak kültürüne girişi çok eski tarihlere dayanıyorsa da görünen o ki atalarımızın pirinç pilavıyla tanışıklığı sanıldığı kadar eski değildir.

Bir nevi tencere ekmeğidir pilav... Malzemenin su içinde pişirilmesi sonucunda elde edilen lapanın pilavın ilk şekli olduğunu kabul edebiliriz. Türk mutfağında asli şeklini büyük ölçüde muhafaza eden keşkek, bu formun atasıdır belki. Temel malzemesi buğday yahut darı olan keşkek, zamanla malzemenin çeşitlenmesi, pirincin kullanılmaya başlanması ile mutfaklardaki mutena köşesini pilava bırakmış olmalı. Son aşamada taneleri sayılabilir olduğu ölçüde güzel kabul edilen pilav bu topraklarda en az beş yüz yıllık bir gelişim süreci yaşamıştır. Bu sürecin her aşaması farklı lezzetler olarak hâlihazırda mutfak kültürümüzde yaşatılmaktadır.

Uzakdoğu mutfaklarında pirinç, haşlama suretiyle hazırlanıyor

Pirinç, anavatanı olan Güney Asya'nın sulak alanlarında en az beş bin yıl önce ziraatı yapılır hale gelip, elden ele Çin'e taşınmış ve bu kalabalık ülkenin yaşam sebebi olmuştur. Suyu içilen, unu ile ekmek yapılan, tatlısı yapılan pirinç en çok suda pişir-

rilmek yöntemi ile tüketiliyordu. Tercih edilen bu pişirme tekniği bizim bildiğimiz pilav şekli ile alakalı değildi. Pirinç suda haşlanır ve süzülerek alınırdı. Pişirilme oranına göre farklı yemeklerde kullanılır ve farklı adlar alırdı. Günümüzde Uzakdoğu mutfaklarında pirinç, haşlama suretiyle hazırlanmaktadır.

Tarihin tozlu sayfalarında pirinç izlerine rastlamak...

Pirincin Hindistan'ın batısına doğru yaptığı yolculuk daha yavaş gerçekleşmiş olmalı. Çünkü ne İran, ne Arap, ne Romalı-lara ait kadim yazılı eserlerde pirincin izine rastlayamıyoruz. İbn-i Batuta XIV. yüzyılın ilk yarısında gezip gördüğü ülkeleri anlatırken onların yemek kültürüne ilişkin notlar da sunuyor satır aralarında. Ziyaret ettiği Hindistan'da sultanının pirinç pilavı yediğini ondan öğreniyoruz. Bu şaşılacak durum değil, zira Hindistan pirincin anavatanıdır. Fakat Anadolu'da o yıllarda pirinç kullanıldığından emin değiliz. Kimi araştırmacılar yemek kültürü tarihimizi anlatan eserlerde yer alan 'Dane' ve 'Muza'fer' adlı yemeklerin pirinç ile yapıldığı, 'dane' adlı yemeğin pilav, muza'fer'in de zerde olduğunu kabul ediyorlar. Bu durumda Selçuklular çağında bu tahılın tanınıyor olduğu sonucunu çıkarabiliriz.

Pirinç Anadolu'ya Türklerle birlikte girmiş, bir süre tarımı yapılamasa da tanınmış olmalı. Zira çok eski çağlardan beri pirinci tanıyıp bilen Orta Asya kavimleri ile eskisinden daha canlı bir münasebet söz konusudur bu çağlarda. Yesevi dervişlerinin çayı Çin ülkesinden alıp Anadolu ve Balkanlara taşıdığını ka-

Ekmeği öpüp başına koyan Türk insanı pirinci buğdayın asaletlisi olarak kabul etmiş, yetiştirilmesindeki zahmet dolayısıyla belki, belki rengi ak olduğu için cennet taamı kabul etmiştir. Pirincin bir tek tanesinin bile ziyan edilmemesi yönünde bir gelenek oluşturulmuştur.

bul etmek bu beyaz ve kutlu tahılın da dervişlerin ceplerinde, heybelerinde dolaştığını akla getirmektedir. Nitekim Kaşgarlılar için pirinç eskiden beri mutfağın en önemli malzemesidir. Çin ve Hindistan'la bağlantılı olan Türk halklarının pirincin tarımını yapmayı bilmesi de pirinci tanıdıkları sonucuna varmak zor değildir. Tarımını yapmak kolay değildir pirincin. Su içinde, sulak arazide yetiştirilmesi gerekir, toprağa yerleşik olmayı zorunlu kılar, sivrisinekle ve bataklıkla birlikte yaşamaya alışmayı gerektirir. Bu sebeple Anadolu'da tarımının yapılması çok sonraki dönemlere kalır.

'Napolililerin makarnası, Arapların kuskusu, İspanyolların puchero'su gibi Türklerin mukaddes yemeği'

Bilinen o ki Uzakdoğu mutfağında haşlanmış haliyle sevilen pirinç Anadolu'ya geldiğinde çoktan pilav halini almıştır. Nitekim Sanskritçe pirinç anlamına gelen 'pul' sözü Fars ülkesinde 'pirinç aşı' anlamına gelen 'pulav'a dönüşmüş, bu kelime Anadolu ağzında yumuşayarak 'pilav' zarafetine bürünmüştür. Bu zarafet, pirinç su ilişkisini de normatif hale getirmiş, 'iki su bir pirinç' formülü ile kısık ateş zemininde pilav hazırlanmıştır. Bu gelişimin ardından pilav Türk mutfağında öylesine kabul görmüştür

"İçi et ve sebze ile çeşnilendirilmiş pilava Anadolu'da Acem pilavı denirken ne hikmetse Acem ülkesinde ise İstanbul pilavı denmektedir."

ki yolu Türkiye'ye düşen seyyahlar pilav yemeden geçmemiş, onun Türk mutfağının en gözde yemeği olduğunu kaydetmiştir. Edmondo de Amicis, pilavı 'Napolililerin makarnası, Arapların kuskusu, İspanyolların puchero'su gibi Türklerin mukaddes yemeği' olarak tanımlamıştır.

'Mukaddes' sıfatı abartılı değildir. Ekmeği öpüp başına koyan Türk insanı pirinci buğdayın asaletlisi olarak kabul etmiş, yetiştirilmesindeki zahmet dolayısıyla belki, belki rengi ak olduğu için cennet taamı kabul etmiştir. Pirincin bir tek tanesinin bile ziyan edilmemesi yönünde bir gelenek oluşturulmuştur.

Türk pirinçten önce buğdaydan elde edilen çeşitli ürünlerle pilav yapmayı biliyordu. Bu tarzın Türkler Anadolu'ya gelmeden önce Anadolu'da pişirilen bir yemek çeşidi olduğunu kabul edebiliriz. Çünkü buğdayın farklı şekillerde kırılması ile elde edilen bulgur kadim Anadolu kültürlerine ait bir gıda maddesidir. Nitekim Anadolu'dan doğuya gittikçe bulgura ilişkin bilgi azalır. Asya içlerinde tanınmaz. Anadolu'da ise büyüklüğüne göre farklı adlar alır, farklı yemeklerde kullanılır. Anadolu'da pilavın asıl malzemesi hala bulgurdur. Bu malzeme ile Anadolu'da yüze yakın pilav çeşidi yapılır. Pirinç ise daha özel bir pilav, daha seçkin bir lezzet olarak kabul edilir. Osmanlı saray mutfağında bulgur bulunmazdı. Çanakkale Savaşı sırasında ordunun içinde bulunduğu mahrumiyet dolayısıyla saray mutfağına bulgur girdiği ve padişah önüne çıkartıldığı aktarılır. Osmanlı ordusu da asker tayininde pirinç olmasını önemserdi. Taşradan toplanan asker için pirinç her zaman tercih edilen bir malzeme idi.

Gelelim pirincin pilav adıyla büründüğü farklı şekillere...

İran'da pilav hala büyük ölçüde haşlama usulü ile yapılmaktadır. Tane tane olmasına özen gösterilir, yağı daha sonra isteğe bağlı ölçüde ama mutlaka tereyağı olarak içine karıştırılır. Yağının fazlalığı ölçüsünde zengin kabul edilir. Kullanılan pirinç de Anadolu pirincinden farklı olarak uzun tanelidir.

Anadolu'da ise pilav sadece demleme usulü ile hazırlanmaktadır. Genellikle sade tercih edilir, et suyunda yapılmış olması, tereyağı olması yeterli vasıf kabul edilir. Yanında kırmızı et yahut tavuk eti ile servis edilecek olursa ziyafete dönüşür. İç et ve sebze ile çeşnilendirilmiş pilava Anadolu'da Acem pilavı denirken ne hikmetse Acem ülkesinde ise İstanbul pilavı denmektedir.

Pilav çok farklı şekilde çeşnilendirilir. Orta Asya'da bol yağlı kuzu eti, soğan ve havuçla hazırlanan pilav tüm halklarca bilinmekle birlikte 'Özbek pilavı' olarak tanınır. Bu şekilde hazırlanan pilav Osmanlı mutfağında 'Buhara pilavı' olarak ad-

landırılır. Yine İstanbul mutfağında havuç ve bol soğanla hazırlanan bir başka çeşnili pilav vardır ki Özbek pilavından farkı etsiz olmasıdır.

Osmanlı saray mutfağının vazgeçilmezi...

Uygur mutfağında etli ve sebzeli pilav bilinmekle birlikte ayvalı pilav tercih edilir. Kimi zaman et ve ayva aynı anda çeşni olur pilava. Ayva ile hazırlanan pilav çok özel bir tad oluşturur. Osmanlı saray mutfağında tanınan bu lezzet günümüzde unutulmuştur.

Kafkasya'da pirinç, havuç ve şekerle hazırlanan hafif tatlı bir pilav çeşidi yaygındır. Bu pilavın Orta Asya sürgünü yıllarında Asya halklarından öğrenildiği ileri sürülmekle birlikte Asya'da Kafkasya'da olduğu kadar yaygın değildir.

Balkanların birçok yerinde beyaz tavuk etli bol naneli pilava Selanik pilavı denmektedir. Pirinç bu bölgeye Osmanlı tarafından tanıtıldığı için pirinç pilavı her şekliyle Türk mutfağına ait kabul edilmektedir.

İstanbul'da iç pilavın birçok şekli olmakla birlikte en yaygın olanı, kuzu ciğeri, kuzu böbreği, antep fıstığı, kuru üzüm, yenibahar ve tereyağı ile yapıldı. Küçükbaş hayvanın karın yağı (gömlek tabir edilir) içerisine sarılan malzeme çok prestijli misafirlere ikram edilirdi. İç çam fıstığı, kuru üzüm, fındık, yer fıstığı gibi yemişlerle hazırlanan iç pilav kimi zaman tavuk, kaz, ördek gibi kümes hayvanlarının içinde, kimi zaman bal kabağı içinde servis edilirdi. Bu zahmetli tatlar, alelacele yaşamaya odaklanmış modern insanın sabrını zorladığı için aşama aşama kalkmıştır sofralarımızdan. Çarçabuk hazırlanan yemek çeşitleri arttıkça yapımı emek isteyen yemekler unutulmuştur.

Bununla birlikte Türk mutfağında pilav hâlâ farklı şekillerde hazırlanmakta, zahmetten kaçılmamaktadır. Birçok yöre en bilinen mahsulü ile harmanlar pilavı. Karadeniz'de hamsi ile Marmara ve Ege kıyılarında midye ve istiridye gibi deniz ürünleriyle, iç Anadolu'da nohut ve bakla ile, Kastamonu'da mantar ile, güneyde patlıcan, kabak, bamya, karnabahar gibi sebzelerle hazırlanır.

Halihazırda Türkiye'nin her yerinde düğün, cenaze, mevlit, doğum gibi anlamlı günlerde mutlaka pilav ikram edilir. Esnaf lokantalarının tamamında mutlaka pilav seçeneği bulunur. Ramazan sofraları davetler pilavsız düşünülemez. Bu sebeple pilav hâlâ Türk mutfağının temel öğelerinden biri olarak sofraların baş köşesinde durmaktadır. ■

SEHİR PANORAMA

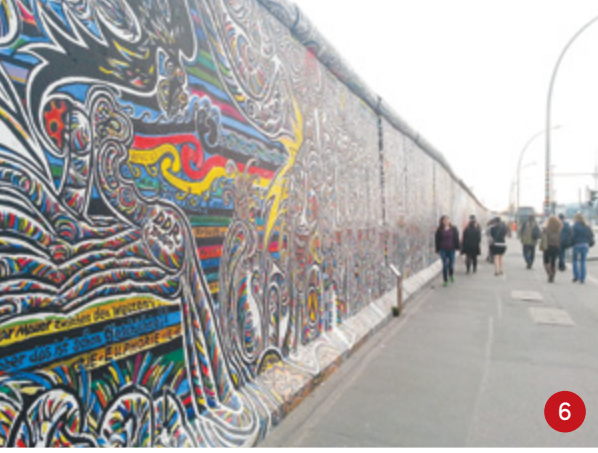
Yazı ve Fotoğraflar: Mesut Hastürk, Hakan Yazanel

Berlin'deyiz

Almanya'nın başkenti ve en büyük şehri olan Berlin, yurt dışında yaşayan Türkiye kökenli vatandaşlarımızın da en yoğun olarak bulundukları şehirlerin başında geliyor. 3,5 milyonluk nüfusuyla Almanya'nın en kalabalık şehri olan Berlin, 1961 yılında başlayan göçle birlikte bugün 200 binden fazla vatandaşımıza da ev sahipliği yapıyor.

Berlin'de yarım asırdan fazla bir süreyi geride bırakan vatandaşlarımız, şehrin ekonomik, kültür ve sosyal hayatının ayrılmaz bir parçası olmuş durumda.

6

11

8

7

9

10

5

1) Şenlik, 7'den 70'e İnsanları Buluşturuyor

Sivil toplum kuruluşlarımız tarafından düzenlenen açık hava festivalleri ve şenlikleri yurt dışında yaşayan vatandaşlarımıza eğlenceli zaman geçirmek adına güzel bir alternatif sunuyor.

2) Berlin İslam Koleji'nde Türkçe Zamanı

Büyük çoğunluğunu Türk öğrencilerin oluşturduğu Berlin İslam Koleji'nde Türkçe dersi zamanı. 8 yıldır burada görev yapan Türkçe öğretmeni Burhan Dündar, öğrencilerin ve velilerin Türkçe derslerine olan ilgilerinin her geçen gün daha da arttığını ifade ediyor.

3) Küçük İstanbul ya da Kreuzberg Merkezi

Nam-ı diğer Küçük İstanbul, yani Kreuzberg. Berlin'de yaşayan vatandaşlarımız için bir merkez anlamı taşıyan bu yer fotoğrafta görülen tabela ve afişle daha bir anlam kazanıyor.

4) Berlin'de bir Ayakkabı Boyacısı

Ahmet Çimen, Berlin'in en tanınmış alışveriş merkezlerinden Europa Center'da ayakkabı boyayarak geçimini sağlıyor.

5) Berlin Televizyon Kulesi'nin Gölgesinde Futbol Turnuvası

Bir Türk firmasının düzenlediği halı saha futbol turnuvasının finali Alexanderplatz Meydanı'nda yapıldı. Gençlerin ter döktüğü turnuvanın dışında da renkli görüntüler vardı.

6) Berlin Duvarı

Uzun yıllar bir kavganın sembolü olarak görülen Berlin Duvarı, bugün grafiti sanatçıları için büyük bir tuval niteliği taşıyor.

7) Döner Fuarı'ndan Döner Manzaraları

İlk kez Berlin'de düzenlenen Döner Fuarı'ndan bir kare. Birazdan "döner yeme yarışması" başlayacak. Türkler kadar Alman yarışmacılar da hayli iddialı görünüyor.

8) Türkçe Güzel Okuma Yarışması

Türkiye Cumhuriyeti Berlin Başkonsolosluğu tarafından gerçekleştirilen Türkçe Güzel Okuma Yarışması Finali bu mutluluk pozuyla sona eriyor.

9) Türkiye – Almanya Dostluğu

Bir Almanya – Türkiye maçı öncesi. Bayraklar çekilmiş, arabalar süslenmiş.

10) Berlin'de 23 Nisan Coşkusu

23 Nisan etkinlikleri Berlin'de her yıl kutlanıyor. Berlin'in tarihi meydanlarından olan Brandenburg Kapısı önünde gerçekleştirilen kutlamalara kentin kozmopolit yapısına uygun olarak farklı milletlerden çocuklar katılıyor.

11) Berlin'de 1 Mayıs etkinlikleri Kreuzberg'de festival havasında yapılıyor. Eğlencenin yanı sıra festivaller aynı zamanda bir kazanç kapısına dönüşüyor.

Lübnan'daki Giritli Türkler

✍ Yazı: Dr. Ali Bekraki

Kaynak: 1987 by Underwood &
Underwood
Hanya Limanı, Girit

Sönmeyen umutlar ve dinmeyen heyecan!

Bugün Yunanistan sınırları içerisinde yer alan Girit, Akdeniz'in en büyük beşinci adası konumunda. Kadim bir geçmişe sahip olmasının yanı sıra coğrafi güzellikleriyle de ilgi odağı olmuş bir ada burası. Ancak tüm bu güzelliklerinin yanı sıra acıklı hatıraları da saklıyor bu ada. Bu yazıda sizi biraz geçmişe götürmek, adanın çok da bilinmeyen tarihinde bir yolculuğa çıkarmak istiyoruz. Vatanlarından uzak bir hayat sürmek zorunda kalan Müslüman Giritlilerin göç hikâyesi.

Dergimizin bu sayısındaki göç anıları bölümünde Giritli Müslümanların hikâyesine yer verdik. Lübnan'da yaşayan ve aslen bir Giritli olan Dr. Ali Bekraki anlattı bizlere. Babasının ve dedesinin Girit'e ve göçe dair naklettikleri hikâyelerde büyüyen Bekraki, o günleri, o anları yaşıyor gibi adeta. En iyisi bu hikâyeyi onun ağzından dinlemek.

"Girit adasında 1898 yılına kadar kısmen de olsa huzur içinde yaşıyorduk diyebilirim. Evet, halk arasında zaman zaman kargaşalar ve kavgalar oluyordu ancak her şeye rağmen kendi evlerimizde ve çiftliklerimizde mutluyduk.

Ama kırsal bölgelerde yaşayan Müslüman halklar Rumlar tarafından büyük zulümlere maruz kalıyor, Müslüman Giritlilerin göç hikâyesinin başlaması da yaşanan bu zulümler neticesinde oluyordu. Köylerde ve dağlarda bulunan Müslümanlar, malını mülkünü bırakıp canını kurtarmak pahasına şehirlere akın akın göç etmeye başlamışlardı.

Bizim ailemiz ise, Kandiye'ye bağlı olan ve büyük kalesi ile tanınan İnadiye Mahallesinde yaşıyordu. Dedelerimiz Hamit Ağa ve Psira Hasan, Girit'in her tarafına ticaret yapıyor ve geçimlerini bu şekilde sürdürüyorlardı. Onlar hayatlarındaki en büyük mutluluğu bugün Furteca olarak bilinen İnadiye Mahallesinde buluyorlardı. Ta ki adanın her yerinde Müslümanların kanı oluk

oluk akmaya başlayıncaya kadar. Müslümanların can güvenliğinin tamamen kaybolması ile beraber Girit toprağı artık onlara dar gelmeye başlamıştı.

Müslüman Giritlilerin gözleri Osmanlı askerine bakıyordu

Müslümanlar her yerde katlediliyorlardı. Akan kanların bir şekilde durdurulması gerekiyordu artık. Osmanlı yönetimi adadaki Müslümanlardan tek sorumlu taraf idi. Müslüman Giritlilerin gözleri Osmanlı askerine bakıyordu ve onlardan yardım bekliyorlardı. Ama büyük devletlerin oyunu yavaş yavaş istenen hedefe yaklaşmakta idi. Bu da adada Müslüman Türk kesimi tamamen ortadan kaldırmak ve bir şekilde yok etmekten başka bir şey değildi.

Direnebildiğimiz kadar direndik

İşte göçün ikinci aşaması başlamak üzere idi. Müslüman ahali adadan ayrılmalı ve güvenli bir Osmanlı toprağına doğru gidip yerleştirilmeliydi. Bizim dedemizin ve onun babasının göçü epey gizli tutulmuştu. Nedenine gelince, Hamit Ağa Bekraki, Kandiye'deki İngiliz Konsolosunun yakılarak öldürülmesinden sorumlu tutulanlardan biri idi. İngilizler Osmanlı yöneticilerine onu teslim almak istediklerini iletmışlerdi. Gerçek niyetleri onu darağacında asmaktı. Yıllardır adadaki Osmanlının varlığını savunan böyle bir baba yiğidin sonu elbette bu şekilde olmamalıydı. Osmanlı yöneticileri de böyle düşünmüş olacaklar ki, onu gizli bir şekilde ailesiyle birlikte sahte bir isim ve lakap vererek Trablus Şam'a doğru göndermişlerdi. Rahmetli babamın övüne övüne defalarca bana anlattığı bir hikâyeydi bu. Ve sanki bu hikâyeyi Bekraki ailesinin kaderini değiştiren ve de

Osmanlı idaresinde Girit Adası ve Giritli Müslümanlar Konferansı

120 yıl sonra Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı'nın desteğiyle Trablus'ta Ulinnoha Derneği tarafından gerçekleştirilen bir konferans yapıldı. Ortadoğu'da bir ilk sayılan bu konferans gerek yerel halk bazında gerekse Giritliler arasında büyük bir ilgi gördü. Bu konferansın en güzel yanı Giritli Muhacirlerin torunlarının yüzlerindeki gülümsemeyi ve sevinci gözlerinde görmektir. Bu kadar zaman geçmesine rağmen bizi hâlâ hatırlayanlar var diyorlardı. Türkiye bizi unutmadı diyorlardı. Yıllardır yalnız kaldık. Kimse dertlerimizi dinlemedi ve bize derman olmadı. Bu kadar zamandan sonra arkamızda Türkiye'yi görmek bize güç verdi diyorlardı. Biz artık yalnız değiliz demek ki cümleleri dökülüyordu dillerinden.

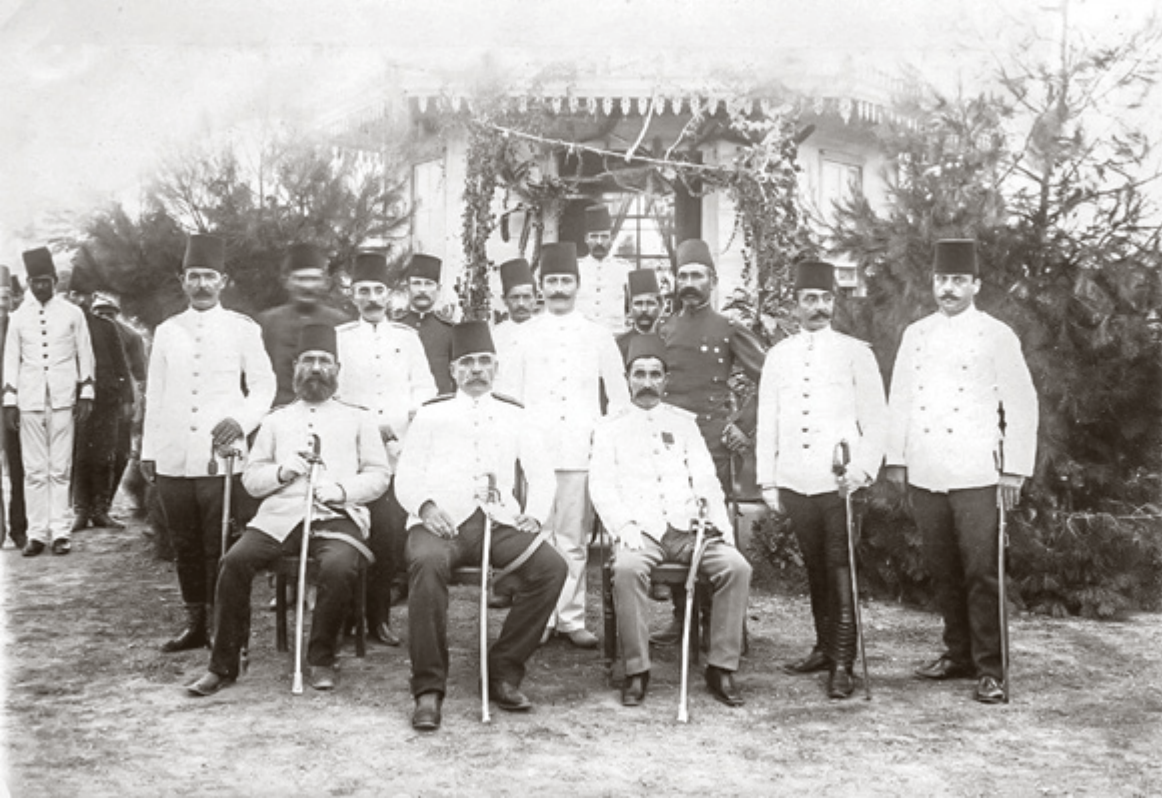
Bundan sonra ne olacak diyordu herkes. Gördük ki insanımızın yüreğinde bir hasret ve bir özlem vardı. Bize düşen görevin ve mesuliyetin ne kadar büyük olduğunu gördük aslında. Bu toplumun çok şeye ihtiyacı vardır. Bir araya gelmeye ihtiyacı var evvela. Kenetlenmeye ve bir arada olmaya ihtiyacı var.

Büyük salonda Lübnan bayraklarının yanında Türk bayraklarının da dalgalanması, Türkiye'den birbirinden de-

ğerli misafirlerin programa katılmış olmaları oldukça değerliydi bizler için. Lübnan'da yaşayan Giritli Türklerin torunları bu tablo karşısında büyük bir bahtiyarlık yaşadılar.

Ulinnoha Derneği Başkanı olarak hem benim adıma hem de Lübnan'da yaşayan Giritli Türkler adına bu projenin gerçekleştirilmesinde katkısı olan herkese büyük şükranlarımızı ve minnettarlığımızı sunmak isteriz.

Osmanlı askerinin gidişi ile yaralar sanki yeniden açılmış, bütün acılar alevlenmiş gibiydi. Girit adasından getirilen bu insanlar için göç; asıl o gün başlamıştı.

Giritliliğimizin ve dahi Osmanlılığımızın en önemli kanıtı olarak görüyordu.

“Bizimkiler hakiki Osmanlı beyleri idi” derdi rahmetli babam. Adada Osmanlı toprağı olarak uzun yıllar kalmasında büyük rol oynamışlardı. Ne zaman ki böyle bir hedefin gerçekleştirilemeyeceğini anlaşıncı, Osmanlı can sağlığını korumuş ve asla gâvurlara teslim etmemişti.

Giritliler Trablus Şam’da

İşte bu şekilde göç hikâyemizin diğer bölümü Trablus Şam’da başlamış oluyordu. Bu memlekette Osmanlı bizlere geniş araziler, evler, atlar verdi ve tarımcılık için gereken neyse hazır bulduk. Girit adasındayken de toprakla meşgul olan büyük dedemiz Abdülhamit, Osmanlı sayesinde yeni topraklara sahip olmuştu. Böylece, Hamidiye köyünde ve Trablus şehrinde yaşayan Giritlilerin her türlü ihtiyaçlarını karşılayabiliyordu ve çeşitli isteklerine medet oluyordu Hamit Ağa.

Çok geçmemişti ki, Birinci Dünya Savaşı patlak verdi.

1918 yılında savaşın kaybedilişiyle beraber, Giritliler bir kez daha gözlerinden ve hafızalarından düşmemiş olan Osmanlı askerinin bölgeden çekilişini görmüş oldu. Yaralar sanki yeniden açılmış, bütün acılar alevlenmiş ve Girit adasından

Vatanlarından Uzakta
yaşamak zorunda bırakılan Giritli Müslümanlar...

1920 yılında Büyük Lübnan Cumhuriyeti ilan ediliyor, Trablus şehri ve ona bağlı ilçe ve köyler yeni kurulmuş Lübnan Cumhuriyetine ilhak ediliyordu. Çizilen yeni harita, Muhacir Giritlilerin oturdukları bölgeyi bıçak gibi ortadan kesip ikiye ayırmıştı. Artık aynı aile fertleri iki ayrı vatandaşlığa bağlanmak zorunda kalmışlardı. Büyük Güney Lübnan nehrinin kuzeyinde kalan Giritliler Suriye vatandaşı olurken, bu nehrin güneyinde kalanlar ise Lübnanlı olmak zorunda kalmışlardı. Ailelerin hemen hemen hepsi bölünmüştü.

getirilen bu insanlar, hamileri olan Osmanlı askerinin ortadan kaybolması ile beraber, asıl yalnızlık hissini tatmaya başlamıştı. Gerçek şu ki; göç asıl o gün başlamıştı.

Ortadoğu'nun hâkimiyeti artık Osmanlının değil, Fransa ve İngiltere'nin elindeydi. Nitekim 1920 yılında Fransız Generali Goru tarafından Büyük Lübnan Cumhuriyeti ilan ediliyor, Trablus şehri ve ona bağlı ilçe ve köyler yeni kurulmuş Lübnan Cumhuriyetine ilhak ediliyordu. Çizilen yeni harita, Muhacir Giritlilerin oturdukları bölgeyi bıçak gibi ortadan kesip ikiye ayırmıştı. Artık aynı aile fertleri iki ayrı vatandaşlığa bağlanmak zorunda kalmışlardı. Büyük Güney Lübnan nehrinin kuzeyinde kalan Giritliler Suriye vatandaşı olurken, bu nehrin güneyinde kalanlar ise Lübnanlı olmak zorunda kalmışlardı. Ailelerin hemen hemen hepsi bölünmüştü. Lübnan'da kalan bir Giritlinin halası veya teyzesi Suriye'de kalıyordu ya da bu durumun tam tersine de çok sık rastlanıyordu. Ve basit bir aile ziyareti yapmak için sınır kapılarından geçmek zorunda kalıyordu zavallı Giritli aileler. Bunca zahmete katlanıp bir sürü belge ve evrak temin etmeliydi bu talihsiz insanlar. Ailemizden örnek verecek olursam, rahmetli dedem Ali Bekraki Lübnan vatandaşı olmuş iken, hanımı ise ninem Halide Ralaki Suriye vatandaşı oldu. Bu vesileyle, şimdiye kadar bizim babaannemizden miras ka-

Vatanlarından ayrı düşen
Giritli Müslümanlar endişe ve korku
dolu gözlerle bakıyorlar.

lan topraklarımız Suriye sınırları içerisinde bulunmaktadır. Normal şartlar altında bir Lübnanlının Suriye’de toprak sahibi olması doğal bir şey değildir elbette, o yüzden ufak bir işlem gerçekleştirmek için bile olmadık işlere ve bürokratik zorluluklara mecbur kalıyordu insanlar. Sultan II. Abdülhamit’in Muhacir Giritlilere armağanı olarak verilen bu araziler bu gibi sebeplerle zaman içerisinde birer yük olmaya başlamıştı. Bazı Giritli aileler yaşadıkları bu sıkıntıdan ve çaresizlikten kurtulmak amacıyla değerli arazilerini beş kuruş karşılığına satmayı kabul etmişlerdi. Değerleri parayla kıyaslanmayacak kadar kıymetli bu miras böyle yok olmaya mecbur oldu. Rahmetli babama gelince, çektiği bütün maddi zorluklara rağmen hiçbir zaman toprak satmadı. Vefat etmeden önce de hepimize vasiyet etmişti: “Sultan Hamit’in armağanına sahip çıkın ve asla elinizden çıkarmayın.”

Rahmetli babaannemiz Mustafa Ağanın kızı Halide Ralaki ise Hamidiye köyünde yazlık olarak kullandığı eski taş evini hiçbir zaman satmamamızı emretmişti. Bir vasiyeti olarak da evi restore edip Hamidiye’de ve Trablus’ta yaşayan Giritlilerin vakıf evi olarak kullanılmasını önermişti. Yeter ki Sultanın ailemize bağış ettiği konutu kaybetmeyelim diyordu. Bir gün gelir bu ev bölgeye getirilen Muhacir Giritlilerin tarihini anlatacak canlı bir eser haline gelir diyordu rahmetli.

Dönelim Muhacir Giritlilerin kaderine. Büyük Lübnan Cumhuriyeti kurulduktan 55 yıl sonra iç savaş baş göstermiş ve taş üzerinde taş bırakmamıştı. 15 yıl süren bu savaş geride 150 bine yakın ölü, 200 bin yaralı ve 17 bini aşan kayıp insan bırakmıştı. Lübnan’daki hayat şartlarına henüz ayak uydurmaya çalışan Muhacirlerin ikinci nesli, kendilerini yine bir iç savaşın ortasında bulmuşlardı. Çok emin sözlerle diyebilirim ki, bizimkiler hiç bir şekilde bu kirli iç kargaşalarda yer almamış, savaşa katılmamışlardır.

Giritliler dünyanın her yerinde

Lübnan topraklarına ciddi bir bağ kuramayan bu insanların çoğu, sürekli olarak bir arayış içerisindeydiler. Amaçları ise savaştan kurtulup başka bir ülkede huzur bulmaktı. Böylece Lübnan Giritlilerinin dünyanın her yerine gerçekleştirecekleri bir göç faslı daha başlamış oluyordu. Bugün Amerika Birleşik Devletleri’nde Lübnan Giritlileri var, Kabalakiler, Muradakiler var. Hollanda’nın adalarında El-Muhacir ailesi var, Afrika’nın değişik ülkelerinde Kamzolakiler, Manasakiler, Kapsalakiler de var. Körfez ülkelerinde ise sayamayacağımız kadar fazla aileler bulunmakta. Avustralya’da bile Bekrakiler, Osmanakiler, Kasabakiler, Bedvakiler var. Böylece Müslüman Giritli Muhacirlerin her yeni nesli başka topraklara ve bambaşka vatandaşlığa geçiyor, apayrı bir dil ve kültür öğreniyor, yeni memleketlerde adapte olmaya çalışıyorlar.

Bu burukluk ne zaman bitecek?

Ne kadar acıdır bizim hikâyemiz. Ana toprak Girit adasından ayrıldıktan sonra hiç bir yere hiç bir şehre sığamamıştır insanımız. Görülen o ki, Muhacirler daha çok ülke gezecek, daha çok yer değiştirecek, ama Girit’ten başka bir vatan bulamayacaktır belki. Kaybolan Girit’i bulamadıktan sonra bu arayış daha ne kadar sürecek? Başka hangi ülkeye gidecek bu insanlar? İçlerindeki burukluk ve yabancılık hissini ne zaman bitirebilecekler?” ■

STK'ların Kapasitelerin Geliştirilmesi

STK'LAR İÇİN DİNAMİZM VE YENİLENME SÜRECİ

✍️ Yazı: **Mustafa Ertürk**

Sivil toplum kuruluşlarının etkinliğinin en belirgin biçimde görüldüğü alanların başında toplumsal, kültürel ve daha önemlisi siyasal alanlar gelmektedir. Çeşitli düzeylerde siyasi karar alma mekanizmalarına etki etme ve yasama süreçlerinin belirli aşamalarına müdahil olma tavrı sivil toplum kuruluşlarının en önemli işlevi olarak rahatlıkla tanımlanmakta ve bu işlevin maksimum verimlilik çerçevesinde nasıl geliştirileceğine ilişkin çalışmalar yürütülmektedir.

Sivil toplum alanı, kavramsal anlamda uzun bir maziye sahip olsa da bugün anladığımız sivil toplum ve sivil toplum kuruluşu kavramının ve genel itibarıyla işleyiş kültürünün oluşması oldukça yenidir. Kapasite gelişimine ilişkin çalışmaların ve literatürün oldukça sınırlı sayıda yayınlanmış olması nedeniyle kapasite geliştirme kavramı konusunda yapılacak çalışmalar konunun içeriğini ve kapsamını anlatması bakımından oldukça önemlidir.

Sivil toplum kuruluşlarının etkinliğinin en belirgin biçimde görüldüğü alanların başında toplumsal, kültürel ve daha önemlisi siyasal alanlar gelmektedir. Çeşitli düzeylerde siyasi karar alma mekanizmalarına etki etme ve yasama süreçlerinin belirli aşamalarına müdahil olma tavrı sivil toplum kuruluşlarının en önemli işlevi olarak rahatlıkla tanımlanmakta ve bu işlevin maksimum verimlilik çerçevesinde nasıl geliştirileceğine ilişkin çalışmalar yürütülmektedir.

Sivil toplum ve sivil toplum kuruluşlarının toplumsal, kültürel ve siyasal alanda ulusal ve uluslararası gündemde hızla artan rolü ile bağlantılı olarak nitelikli sivil toplum ve sivil toplum yönetimi kavramları da önem kazanmıştır. Nitelikli sivil toplum ve bilimsel standartlar, kurumsal bütünlük ve profesyonellik çerçevesinde işleyen sivil toplum kuruluşu kavramları yepyeni bir alanı ortaya çıkarmıştır. Yeni oluşan bu alanda, iyi bir STK yönetim ve işleyişi için uluslararası alanda kabul görmüş çeşitli metot ve yöntemler konu edilmektedir. Bu metot ve yöntemlerin “sivil toplum kuruluşları kapasite gelişimi” kavramsallaştırması altında ele alındığı görülmektedir.

Kapasite ve Kapasite Gelişimi

Günümüzde uluslararası kuruluşlar ve çeşitli ülkelerin kamu ve özel kuruluşları tarafından Avrupa'dan Afrika'ya, Balkanlar'dan Güney Amerika'ya kadar hemen hemen tüm dünya coğrafyasında her türden sivil toplum kuruluşu ile kapasite geliştirme çalışmaları

“Sivil toplum kuruluşunun kapasitesi hiçbir zaman bir tamamlanmışlıkla ifade edilemez; sürekli olarak yenilenme, içinde bulunulan mevcut durumdan daha “gelişmiş” hedef bir duruma doğru hareket halinde olmayı ima eder.”

yürütüldüğü dikkate alınırsa konunun önemi daha da iyi anlaşılmış olacaktır. Kapasite ve kapasite gelişimi kavramlarının sivil toplum kuruluşları için yeni kavramlar olması nedeniyle birbirleriyle karıştırıldığı oldukça sık gözlemlenmektedir. Öncelikli olarak kapasite ve kapasite gelişim/geliştirme kavramlarının tanımı ve farklılıklarının ortaya konması başlangıç olarak yerinde bir hareket noktası olacaktır.

Kapasite, bir kişi, kuruluş veya sistemin tüm fonksiyonlarını belirli standartlar çerçevesinde amaçladığı doğrultuda icra edebilmesi ve hedeflerine etkin ve etkili bir şekilde ulaşabilme ve

sürdürülebilirlik becerisi olarak özetlenebilir. Kapasite gelişimi ise çeşitli düzeylerdeki farklı boyutları içerir ve durağan bir durumdan ziyade dinamik bir sürece işaret eder.

Kapasite gelişimi dar anlamıyla çeşitli araçlar yoluyla bilgi ve becerinin artırılması olarak tanımlanabilir. Bununla birlikte günümüzdeki kapasite geliştirme tanımlarının ve aktivitelerinin neredeyse tamamı stratejik yönetimin temel kavramlarına dayanmaktadır. Bu çerçevede Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı ve Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Teşkilatı tarafından yapılan tanımlar temel alınabilir;

Kapasite gelişimi birey, grup organizasyon ve kuruluşlar ve toplumların;

1. temel fonksiyonları yerine getirme, problemleri çözme ve hedeflere ulaşma,
2. kendi gelişim ihtiyaç gerekliliklerini anlamak ve geniş bir düzlemde ve sürdürülebilir bir tarzda bu ihtiyaçlarla baş edebilme becerilerinin geliştirilmesine ilişkin süreçtir. ■

“Kuruluşunuzun mevcut kapasitesi ve geliştirilebilir alanları çalışan, gönüllü ve yöneticilerle müzakere etmek kuruluşunuzun ihtiyaçları konusunda ufuk açıcı kazanımlar sağlayacaktır.”

Göçmen Türk Veliler için VELİ AKADEMİSİ

✍️ Yazı: Erhan Şengül

“Göçmen Türk Veliler İçin Veli Akademisi Projesi”nin ana hedefi, Türkiye kökenli velileri, Alman eğitim sisteminin yapısı, işleyişi ve beklentileri konularında bilgilendirmek, veli hakları ve okulda veli çalışmalarına aktif katılma temeline teşvik etmek.

İyi bir gelecek için başarılı öğrenciler kadar bilinçli ve eğitilmiş veliler de şart

Uzmanlara göre; öğrencinin okul başarı oranının yarısını, velilerin evde çocuklarıyla ev ödevlerini çalışmaları, onları değişik ders konularına ve sınavlara hazırlama aktiviteleri belirliyor. Buna ek olarak, Alman eğitim sistemi velilerden, sıkı ve düzenli bir şekilde öğretmenlerle-eğitmenlerle iletişim içinde olmalarını ve kendi çocuklarının başarılarını birebir takip etmelerini bekliyor. **Değişik bir eğitim sisteminden gelen Türkiye kökenli veliler ve bu bağlamda özellikle anneler eğitim sisteminin ve aktörlerinin bu yüksek beklentileri karşısında hayli zorlanıyor.**

Heidelberg Eğitim Bilimleri Üniversitesi (Pädagogische Hochschule Heidelberg) bünyesinde faaliyet gösteren Heidelberg Göç Araştırmaları ve Kültürlerarası Pedagoji Merkezi (Hei-MaT) ile Baden Türk Okul-Aile Birlikleri Dernekleri Federasyonu; Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı'nın mali desteğiyle 2013 yılı Aralık ayından itibaren "Göçmen Türk Veliler İçin Veli Akademisi Projesi"ni yürütmeye başladı.

Projenin amacı; Türkiye kökenli velileri Alman eğitim sisteminin yapısı, işleyişi ve beklentileri konularında bilgilendirmek, veli hakları ve okulda veli çalışmalarına aktif katılma temelinde kendilerini eğitmek.

Göçün 54. yılında Almanya'da Türkler

Almanya'da artık dördüncü nesil yetişiyor. Türkler, işçi olarak geldikleri bu ülkede artık birçok alanda faaliyet gösteriyorlar. Alman ekonomisine büyük katkıları olan iş adamları, eyalet ve ülke düzeyinde aktif rol alan siyasiler, sinema dünyasındaki Türk sanatçılar ve sporun öne çıkardığı başarılı gençler kendilerini kanıtlayarak günümüz Almanya'sının Türk toplumunu oluşturuyorlar.

Zamanla beklentileri, talepleri farklılaşan hedeflerini büyüten ve geliştiren Almanya'daki Türk toplumu, oluşturdukları sivil

Tanıtım, bilgilendirme ve eğitim seminerine veliler büyük ilgi gösterdi.

Proje ile Baden bölgesindeki Breisach, Buggingen, Bötzingen, Edingen – Neckarshausen, Freiburg, Gaggenau, Heidelberg, Karlsruhe, Kraichtal, Ladenburg, Lörrach, Mannheim, Schwetzingen, Waldkirch, Walldorf ve Wiesloch şehirlerinde **tanıtım, bilgilendirme ve eğitim seminerleri verildi.**

toplum kuruluşları aracılığıyla kendi geleceğini inşa etme noktasında önemli adımlar atıyor. Şüphesiz bu konuların başında da eğitim faaliyetleri geliyor. Bugün Federal Alman eğitim sisteminde yüzbinlerce Türkiye kökenli öğrenciler eğitim görüyor. Bu öğrencilerimizin başarılı olmaları noktasında onların bireysel gayretlerinin yanı sıra velilerin çocuklarını doğru yönlendirmeleri ve onların eğitimleri ile yakından ilgilenmeleri de büyük önem arz ediyor.

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın sosyal, ekonomik ve kültürel alanda başarılı olmaları için birçok alanda proje desteği sağlıyor. Bu doğrultuda gerçekleştirilen çalışmalardan biri de "Göçmen Veliler İçin Veli Akademisi ve Eğitim Malzemesi Geliştirilmesi Projesi". Bu proje ile de Baden bölgesinde yaşayan Türk veli-

lerin Almanya eğitim sistemi hakkında bilgilendirilmesi ve gerekli materyallerin hazırlanması hedeflendi.

- 3 Konferans
- 356 veli ile anket çalışması
- 111 Türk Dil ve Kültürü Öğretmeni ile anket çalışması
- 9.000 Türk Dil ve Kültürü eğitimi alan öğrenci ile anket çalışması

21 farklı dernekte toplam 593 veliye eğitim seminerleri

- Alman Eğitim Sisteminin Yapısı ve İşleyişi
- Okul Öncesi Eğitim
- Yüksek Öğretim
- İki Dilli Yetişmek ve Anadilinin Önemi
- Alman Eğitim Sisteminde Velilerin Yeri
- Alman Eğitim Sisteminde Meslek Okulu

Başarılı bir geleceğin anahtarı: Bilinçli ve Eğitimli Veliler

Günümüzde Alman eğitim sisteminde eğitimi sürdüren Türkiye kökenli öğrencilerin ve gençlerin yaklaşık beşte biri, okulu hiçbir diploma almadan terk ediyorlar. Bu, bilgi toplumu olan Almanya gibi bir ülkede, mutlak şekilde işsiz kalma anlamına geliyor; zira okul diploması olmayan gençlerin, meslek eğitimine başlama şansı hayli düşük olmaktadır.

Sözü edilen başarısızlığın ana nedenlerinin başında, eğitim sisteminin velilere yönelik çok büyük beklentilerinin olması ve onlara büyük yükümlülükler getirmesi anlamına geliyor.

Proje ile Baden bölgesindeki Breisach, Buggingen, Bötzingen, Edingen-Neckarhausen, Freiburg, Gaggenau, Heidelberg, Karlsruhe, Kraichtal, Ladenburg, Lörrach, Mannheim, Schwetzingen, Waldkirch, Walldorf ve Wiesloch şehirlerinde tanıtım, bilgilendirme ve eğitim seminerleri verildi

Proje kapsamında tanıtım, bilgilendirme ve eğitim seminerlerinde velilerle ağırlıklı olarak şu konular işlendi:

- Alman Eğitim Sisteminin Yapısı ve İşleyişi: Okul Öncesi Eğitim; İlk ve Ortaokul Eğitimi-Okul Modelleri
- Alman Eğitim Sisteminde Velilerin Yeri: Velilerin Hakları ve Sorumlulukları; Eğitim Sisteminde Veli Temsil Mercileri
- Veli-Çocuk Okuma Çalışmaları: Kitap Seçimi ve Okuma Alışkanlığını Geliştirme
- İki dillilik / Göçte Okul Öncesi ve Okul Sürecinde İki Dilli Yetişmek ve Anadilin Önemi;
- Alman Eğitim Sisteminde Okul-Meslek Okulu Bağlamı: Okul Diplomaları ve Meslek Eğitimine Geçiş; Meslek Seçiminin Püf Noktaları

Proje Aktiviteleri, Seminerler ve Konferanslar

Proje kapsamında, Baden bölgesindeki Breisach, Buggingen, Bötzingen, Edingen-Neckarhausen, Freiburg, Gaggenau, Heidelberg, Karlsruhe, Kraichtal, Ladenburg, Lörrach, Mannheim, Schwetzingen, Waldkirch, Walldorf ve Wiesloch şehirlerindeki Baden Türk Okul Aile Birlikleri Dernekleri Federasyonu'na bağlı Türk Okul Aile Birliği Derneklerinde ve Diyanet İşleri Türk İslam Birliği'ne (DİTİB) bağlı Baden bölgesinde bulunan de-

ğişik camilerde; Heidelberg ve Çevresi Alevi-Bektaşî Toplumu ve İslamisches Zentrum Freiburg e.V.'de tanıtım, bilgilendirme ve eğitim seminerleri verildi ve yoğun veli ilgisi ile karşılaşıldı.

Proje yöneticileri Baden bölgesinde Türkiyeli göçmenlerin yoğun olarak yaşadığı şehirlerde 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı şenliklerine katılıp, velilere "Veli Akademisi" projesini tanıtip, onları çalışmalar hakkında bilgilendirdi ve "veli hassasiyeti" oluşturdu.

Projenin seminerlere katılan velilerle sınırlı kalmaması için, Baden bölgesinde T.C. Karlsruhe Başkonsolosluğu bünyesinde görev yapan Türkçe ve Türk Kültürü dersi öğretmenleriyle de düzenli bilgilendirme seminerleri gerçekleştirildi ve bu seminerler esnasında, öğretmen-veli işbirliği konuları işlendi.

Proje Yayınları

Proje kapsamında Prof. Dr. Havva Engin tarafından hazırlanan üç kitapçık yayınladı:

- "Çocuğumu Okula Hazırlıyorum: Anadilin Önemi"
- "Çocuğumu Okula Hazırlıyorum: Okumanın Önemi"
- "Heidelberg Veli Akademisi - Veli El Kitabı"

Proje, Kasım 2014'te
düzenlenen ve yoğun katılımın
olduğu kapanış programıyla son
buldu.

**“Göçmen Türk Veliler
İçin Veli Akademisi
Projesi”** çerçevesinde
hazırlanan üç eğitim
kitapçığı da ilgili
seminerlerde velilere
buluşturuldu.

Kitapçıklar ücretsiz olarak T.C. Karlsruhe Başkonsolosluğu Eğitim Ataşeliği'ne bağlı Türkçe ve Türk Kültürü dersi öğretmenleri, Baden Türk Okul-Aile Birlikleri Dernekleri Federasyonu dernek üyeleri ve Heidelberg Göç Araştırmaları ve Kültürlerarası Pedagoji Merkezi (Hei-MaT) aracılığıyla velilere dağıtılıyor. Söz konusu kitapçıklara Almanya'nın değişik eyaletlerinde, Danimarka ve İsveç'te yaşayan Türkiye kökenli göçmenler ve onların oluşturduğu sivil toplum kuruluşları, cami cemaatleri tarafından büyük ilgi duyuluyor.

Ampirik Çalışmalar

“Göçmen Türk Veliler İçin Veli Akademisi Projesi” çerçevesinde ampirik çalışmalara da yer verildi. Bunlardan ilkin, T.C. Karlsruhe Başkonsolosluğu Eğitim Ataşeliği'ne bağlı Türkçe ve Türk Kültürü dersi öğretmenleriyle yapılan bir anket çalışması oluşturdu. İkinci bir anket çalışması, seminerlere katılan velilerle gerçekleştirildi. Üçüncü anket çalışması, Türkçe ve Türk Kültürü derslerine devam eden öğrencilere uygulandı. Şu anda değerlendirme aşamasında olan araştırmaların sonuçlarının, 2015 yılı sonunda kamuoyuyla paylaşılması planlandı.

Medya İlgisi

“Göçmen Türk Veliler İçin Veli Akademisi Projesi” Almanya içinde ve dışında medyanın yoğun ilgisiyle karşılaştı. Bu bağlamda, ana akım medyaya, yerel ölçekte ücretsiz olarak dağıtılan gazete ve dergilere, Türkiye'de ana akım medyadan Almanya'ya yönelik bölgesel haber yapan televizyonlara; yeni medyaya – internet haber sayfalarına konu oldu. Keza, Deutsche Welle Türkçe ile TRT Türkiye'nin Sesi Radyosu'nda geniş tanıtımı yapıldı.

Proje Almanya Dışından da Büyük İlgi Gördü

Başarıyla yürütülen “Göçmen Türk Veliler İçin Veli Akademisi Projesi” sadece Almanya'da değil diğer Avrupa ülkelerindeki sivil toplum kuruluşlarımız ve velilerimiz tarafından da ilgiyle karşılandı. Yapılan toplantılarda STK'lar arasında bilgi ve tecrübe paylaşımı yapılması imkanı ortaya çıktı.

Prof. Dr. Havva Engin, sivil toplum kuruluşlarından gelen talep üzerine 19-21.02.2015 tarihleri arasında Danimarka'nın Kopenhag, Farum, Hillerød, Nørrebro ile İsveç'in Malmö kentlerinde yaşayan Türkiye kökenli göçmen velilere yönelik bir dizi eğitim semineri verdi. Bu bağlamda, “Göçmen Türk Veliler İçin Veli Akademisi Projesi” kapsamındaki çalışmalarla bu çalışmalarda elde edilen tecrübeler, Danimarka ve İsveç'te yaşayan Türkiye kökenli göçmen velilerle paylaşıldı.

Almanya dışındaki eğitim seminerleri, Avrupa'nın değişik ülkelerinde yaşayan Türkiye kökenli göçmen veliler arasında eğitim konularına olan hassasiyeti arttırmaya ve onlara çocuklarına eğitim sürecinde nasıl aktif olabileceklerine dair önerileri içerdi. ■

Almanya Federal Anayasa Mahkemesi'nin Başörtüsü Kararı: BAŞÖRTÜSÜ YASAĞI, DİN ÖZGÜRLÜĞÜNE AYKIRI

Yazı: Fatih Nişancı

Almanya Federal Anayasa Mahkemesi 13.03.2015 tarihli basın açıklamasında 1 BvR 471/10 ve 1 BvR 1181/10 sayılı Başörtüsü Kararını açıklamıştır. Bu karar ile Anayasa mahkemesi Eyalet hükümetlerinin devlet okullarında başörtüsüyle öğretmenlik yapılmasını yasaklamalarının Anayasanın teminat altına aldığı 'din özgürlüğü'ne aykırılık teşkil ettiğine hükmetmiştir.

Almanya Federal Anayasa Mahkemesi ilgili kararını Almanya'nın Kuzey Ren Vestfalya (Nordrhein-Westfalen) Eyaletinin öğretmenlere başörtüsüyle derse katılmayı yasaklayan 'Okul Kanunu'nun Anayasayı ihlal ettiği gerekçesi ile Müslüman öğretmenlerin başvurusu üzerine vermiştir. Müslüman öğretmenler Anayasa Mahkemesine başvurularında, başörtüsünü dini inançları gereği taktıklarını dolayısıyla başörtüsünü engelleyen Eyalet yasalarının Anayasa'nın temel hak olarak teminat altına aldığı din özgürlüğünü kısıtladığını iddia etmişlerdir.

Federal Anayasa Mahkemesi başvuruyu haklı bulmuş ve Müslüman öğretmenlerin başörtüsü ya da bere ile derse katılma-

sını engelleyen düzenlemelerin din özgürlüğünü garanti altına alan Anayasa'ya aykırılık teşkil ettiğine hükmetmiştir. Mahkeme kararında, öğretmenler için başörtüsü yasağına gerekçe olarak gösterilen 'devletin tarafsızlığı' ve 'kamu barışını bozma'nın ancak "yeterince somut tehlike" olduğu durumlarda geçerli olabileceğini dolayısıyla sırf başörtüsü takmış olmanın devletin tarafsızlığını bozucu bir eylem olarak görülemeyeceğini ifade etmiştir.

Yüksek mahkeme kararında ayrıca Kuzey Ren Vestfalya Eyalet Kanununda Hristiyanlık dini sembollerine ayrıcalık tanıyan "Hristiyanlık ile Batı kültürü, eğitim değerleri ve gelenekleriyle ilgili sembollerin ayrıcalıklı olarak değerlendirilmemesi gerektiği" şeklindeki hükmünü Anayasa ile teminat altına alınan devletin tarafsızlığı ilkesini ihlal ettiği gerekçesi ile Anayasa'ya aykırı bulmuş ve dini sembolere dair düzenlemelerde bütün dini inançlara eşit davranılması gerektiğine hükmetmiştir. Mahkeme, devletin tarafsızlık adına 'laiklik propagandası' yapma hakkı olmadığına ve çoğulcu toplum anlayışının farklı

din ve inanç gruplarının birbirlerine 'tahammül yükümlülüğü' çerçevesinde yüzleşebilme ve bir arada var olabilmelerini gerektirdiğine hükmetmiştir.

Federal Anayasa Mahkemesinin 8 üyeden oluşan birinci dairesinde görüşülen 'öğretmenlerin başörtüsüyle derse katılabilme' davası 6 üyenin onayı ile kabul edilmiştir. İki üye ise karara itiraz şerhi koymuşlardır.

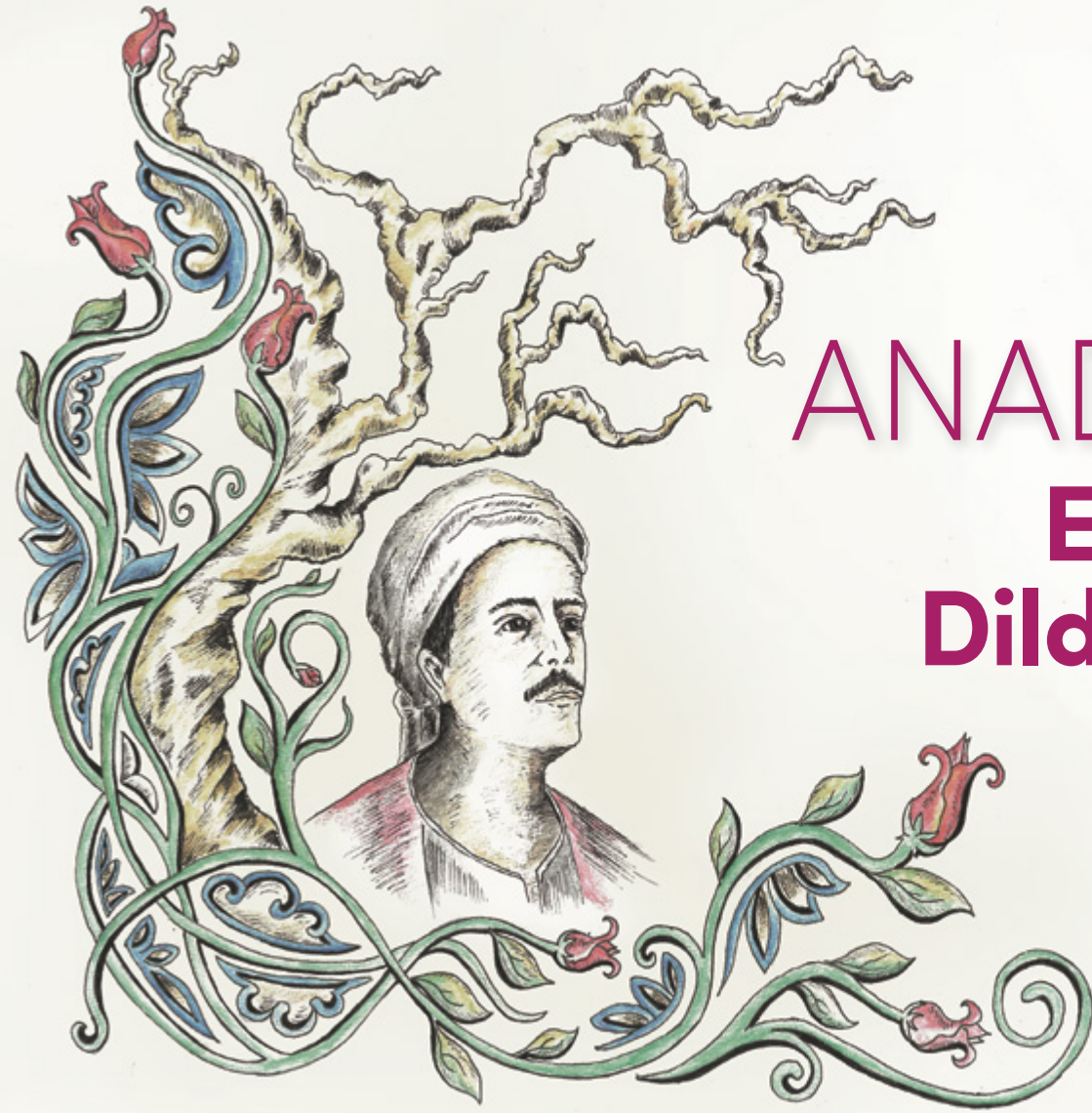
Değerlendirme:

- Almanya Federal Anayasa Mahkemesi kararları federal ve eyalet yasaları bakımından geçerli ve bağlayıcı niteliktedir.
- Bu bağlamda öğretmenlere başörtüsü yasağı getiren diğer eyaletler Baden-Württemberg, Bayern, Berlin, Bremen, Hessen eyaletleridir.
- Anayasa Mahkemesi yeni içtihadında, Eyaletlerin öğretmenlerin başörtüsü ile derse katılmalarını yasaklayamayacağına hükmederek esasen buna cevaz veren daha önceki içtihadını değiştirmektedir. Zira eyaletlerin devlet okullarında öğretmenlerin başörtüsü ile derse girmelerini yasaklayan kanunları Anayasa Mahkemesinin açıkça yönlendirmesinden sonra çıkarılmıştır.
- Anayasa Mahkemesi 2003 yılında verdiği kararla, başörtüsünü 'devletin tarafsızlığı'nı ihlal eden bir uygulama olarak değerlendirmiştir. Yüksek Mahkeme yeni içtihadında başörtüsüne serbestiyetin hukuki temeli olarak daha önce yasaklama gerekçesi olarak öne sürdüğü 'devletin tarafsızlığı' ilkesinden yola çıkması oldukça dikkat çekicidir. Bu anlamda Mahkemenin yeni içtihadı, Müslümanlara ait dini ve kültürel öğelerin kamusal alanda kabulü açısından önemli bir dönüşü göstermektedir.
- Anayasa Mahkemesi 2003 yılında vermiş olduğu kararda; başörtüsünü genel olarak din özgürlüğü kapsamında değerlendirmiş ancak devlet okullarında görev yapan öğretmenler bakımından durumun farklı olduğunu ifade etmişti. Söz konusu karar-

da Mahkeme, öğretmenlerin diğer meslek gruplarından farklı olarak eğitici kişiler olduğu ve çocuklara rol model olabilecek konumda oldukları dolayısıyla devleti temsil eden kişiler olarak çocukların karşısına başörtüsüyle çıkmanın dini bir sembol sayılacağını değerlendirmişti. Mahkeme ilgili kararında, kamu hizmeti veren öğretmenlerin başörtüsü ile öğrencilerin karşısına çıkmasının devletin tarafsızlığı ilkesine aykırılık teşkil edeceğini dolayısıyla farklı inanç ve düşünce gruplarından oluşan toplumda devletin tarafsızlığı ilkesini ve kamu barışını bozacak nitelikte dini bir sembol sayılabileceğini vurgulamıştı. Mahkeme 2003 tarihli kararında görüşünü belirttikten sonra, başörtüsünün 'ehemmiyetli konu prensibi' (Wesentlichkeitsprinzip) gereği idari ya da yargı kararıyla yasaklanamayacağını, ancak Eyaletlerin yasal düzenleme yapmaları halinde öğretmenlere başörtüsü ile derse katılma yasağı getirebileceğine hükmetmiştir. Anayasa Mahkemesinin bu kararı üzerine yukarıda sayılan eyaletler yasal düzenlemeler yaparak öğretmenlere devlet okullarında başörtüsü ile derse katılma yasağı getirmişlerdir.

- Anayasa Mahkemesi, başörtüsü ile ilgili daha önce kendi geliştirmiş olduğu 'kamu barışını bozma' ve 'devletin tarafsızlığını ihlal' kıstasını daha somut kriterlere bağlamış ve bu kıstasın ancak 'yeterli somut tehlike'nin varlığı durumunda kabul edilebileceğine hükmetmiştir.
- Almanya kamuoyunda İslam dininin en belirgin sembollerinden görülen başörtüsünün bu karar ile her alanda Anayasal teminat altına alınmış olması, İslam'ın Almanya'nın parçası olup olmadığı tartışmalarına Anayasa Mahkemesinin olumlu bir katkısı olarak değerlendirilebilir. Anayasa Mahkemesi içtihadıyla, Almanya'daki konumları sürekli tartışılan Müslümanları taşıdıkları dini öğeler itibarıyla kamusal barış ve çoğulculuk açısından bir tehdit unsuru olarak değil, toplumun diğer gruplarıyla eşit bir parçası olarak görmüş olmaktadır. ■

ANADOLU: Elde Dut, Dilde Yunus

Yazı: Kâmil Yeşil

İllüstrasyon: Tuğba Şakar

Edebiyat tarihçileri Dini-Tasavvufi Türk Şiirini, Hoca Ahmet Yesevi'nin Hikmet'leri ile başlatır. Hikmet'ler yapı ve söyleyiş bakımından Yunus Emre'nin İlahi'lerine benzer. O kadar ki

Yesevi'nin

Kaygum sinsin tün i küni

Minge sin ok gireksin sin

söyleyişi

Yunus Emre'de

Ben yanarım dün ü günü

Bana seni gerek seni haline gelir.

Bu şiirden hareketle şu sonuçlara varabiliriz: Türk edebiyatı tasavvufuyla başlamıştır; bir. Türk edebiyatı, "şiir"le başlamıştır, iki. Şairlerimiz aynı zamanda düşünce adamlarımız, kanaat önderlerimizdir, üç. Yunus Emre bütün bu alanlarda pirimizdir, bu da dört.

Menakıbnâmelerde geçer ki Yesevi Hazretleri, ocağından tutuşturduğu meş'ale diyebileceğimiz sopaları Anadolu'ya doğru fırlatır ve talebelerine bu meş'alelerin düştüğü yeri bulmalarını, orayı yurt edinmelerini ister. Dergah'ta yetişen bu talebeler böylece yollara düşer; Horasan'dan Anadolu'ya, Hindistan'dan Afrika'ya kadar geniş bir vatan coğrafyasına gelir, o meş'aleyi bulur ve meş'alenin düştüğü toprak parçasını vatan edinir.

Bu olay, gerçekte bir mecazdır. Bize denilmektedir ki Anadolu'da yanan İslam meş'alesini tutuşturan kişi Hoca Ahmet Yesevi'dir. Anadolu, Balkanlar (Rumeli), Hindistan ve Kuzey Afrika hep Horasan erenleri dediğimiz bu alp-erenler ile İslamlaşmıştır. Yanan, tutuşan bu meş'ale genel anlamıyla İslam, özel anlamıyla İslam tasavvufu meş'alesidir. Anadolu yüzyıllardır bu meş'alenin şulesinde ışımakta ve ısınmaktadır. Sönmeden elden ele dolaşan meş'ale budur.

Yunus Emre de Hoca Ahmed Yesevi'nin attığı meş'aleyi bulmak için yollara düşmüş ve onu Anadolu'da bulmuştur. Yunus sadece din ulumuz değildir; aynı zamanda dil ulumuzdur. O, Anadolu'nun Ahmed Yesevi'sidir. Gelmiş ve yaktığı meş'ale ile Anadolu'yu tutuşturmuştur. Hâlâ yanan meş'ale onun meş'alesidir. İlahilerine bakınız. Yüzyıllardır dergâhlarda, tekkelerde, zaviyelerde ilahi aşkı gönüllere o nakşetmektedir. Nakşetmek kelimesini atlamayınız. Çünkü Nakşibendilik'e işaretler. Yunus Emre'nin şiirlerinde bu kelime ile geçmese de biliyoruz ki Ahmed Yesevi hazretleri, Nakşibendi'dir ve bu tasavvufi çizgi, Yunus Emre başta olmak üzere Ebül Hasen Harakani Hazretleri ile Anadolu'da yol olmuştur.

İlahiler, Türk edebiyatının ilk dini-tasavvufi şiirleri olarak dilimizi, Türkçemizi kurarken aynı zamanda musikimizin de temeli olmuştur. Tekke'den dışarı çıkmış ve Anadolu'yu adeta bir tekke, bir dergah haline getirmiştir. Okuması yazması olmayan ninelerimizin dilinde bize "sarı çiçek" olup annemizin babamızın toprak olduğunu hâlâ o öğretmektedir. Ölüme yakın olan kişinin benzinin sarılığını çiçek dili ile kayda geçiren Yunus'tur.

*Sordum sarı çiçeğe
Sen beni bilir misin
Çiçek eydur derviş baba
Sen Yunus değil misin*

Derken hem keramet göstermekte, Süleyman Peygamber gibi çiçeklerin dilini anlamakta hem de kendisinin Anadolu'nun çiçeklerine kadar nüfuz ettiğini söylemektedir.

Şimdi anlıyoruz Yunus Emre'nin Anadolu'da on üç yerde neden makamı var. Şimdi anlıyoruz Yunus Emre niçin dinimizin, dilimizin ve musikimizin "ulu"sudur. Yunus olmasaydı ne yapardık

diye sorarım sık sık. Gerçekten ne yapardık? Bakınız Türk sanat musikisine. Yüzlerce bestenin güftesi Yunus'un sözleridir. Ben türküden daha çok hoşlanırım diyen için türküdür Yunus Emre. Hafif müzik, popüler müzik formatına girmiş, kendince gençlere seslenmeye devam etmektedir. Oratoryo olmuş Batı'ya gitmiştir.

Zamanı tayyederek, mekanı tayyederek yaşayan Yunus Emre son on yıldır enstitü hüviyetine girmiş, meşalesini Yunus Emre Enstitüsü olarak yakmaktadır Balkanlarda, Afrika'da, Avrupa'da.

Eğer tarihi bir çevrimden bahsedeceksek çevrimin tamamlandığını ve başladığımız yere geldiğimizi söyleyebiliriz. Bugün ülkemizde binlerce talebe var. Kafkasya'dan, Balkanlardan, Avrupa'dan, Afrika'dan gelmişler ve üniversitelerimizde her branşta burslu olarak okuyorlar. Tarihin bir zaman kesitinde Hoca Ahmed Yesevi'nin Anadolu'ya gönderdiği meş'aleyi yakmak ve tekrar ülkelerine göndermek görevi ile karşı karşıyayız. Bu bir vefa borcudur. Sosyalist devrimin zihinlere kazıdığı ateizme, materyalizme karşı yine Yunus dili ile verilmiş bir cevaptır bu. Yunus Emre, yurt dışı Türkler olgusunu, yurt içi Türkler kılan tılsımlı kişimizdir. Anadolu'yu yurt tutan Yunus, şimdi Anadolu'dan taşmakta ve dibine ışık vermektedir. Kim demiş mum dibine ışık vermez diye.

Derler ki Ahmed Yesevi hazretleri talebelerini Türkistan'dan Anadolu'ya gönderirken ellerine bir de dut ağacından bir dal vermiştir. Kara duttur bu. Demiştir ki bu dut ağacı ayakta olduğu müddetçe Anadolu bizim yani Türklerin olacaktır. Bundan dolayı Anadolu'da en çok ekilen ağaçtır dut. Biz dut Türkleriyiz. Yol kenarlarına dikkat ediniz. Nerde bir çeşme varsa, orada bir dut vardır. Onun gölgesinde oturur, dinleniriz. Yaprğını kuzularımız, bineklerimiz yer. Meyvesi ile yolcu karnını doyurur.

İçinde dut ağacı geçen yüzlerce köy, yerleşim yeri, türkü, mani... Ağaçların Yunus'udur dut.

Son söz olarak şöyle diyelim. Veya başa dönelim.

Anadolu hâlâ bizim. Elimizde dut, dilimizde Yunus. Gönümüzde de. ■

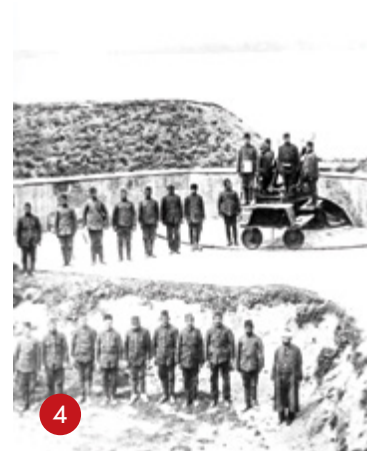
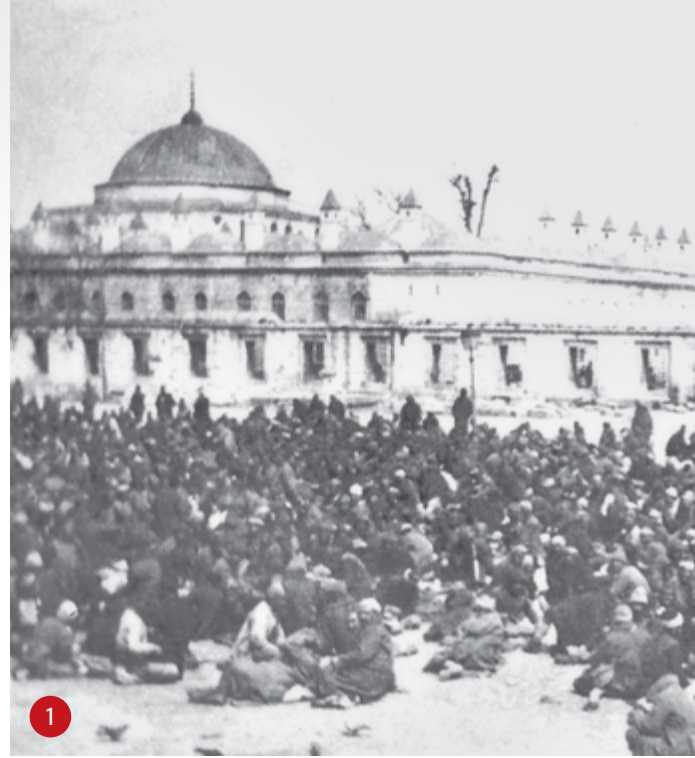
18 Mart

Çanakkale Zaferi'nin 100. Yılı

Çanakkale Şehitlerine

Asım'ın nesli...diyordum ya...nesilmiş gerçek:
İşte çiğnetmedi namusunu, çiğnetmeyecek.
Şüheda gövdesi, bir baksana, dağlar, taşlar...
O, rükû olmasa, dünyada eğilmez başlar,
Vurulup tertemiz alnından, uzanmış yatıyor,
Bir hilâl uğruna, ya Rab, ne güneşler batıyor!
Ey, bu topraklar için toprağa düşmüş asker!
Gökten ecdâd inerek öpse o pâk alnı değer.
Ne büyüsun ki kanın kurtarıyor tevhidi...
Bedr'in arslanları ancak, bu kadar şanlı idi.
Sana dar gelmeyecek makberi kimler kazsın?
'Gömelim gel seni tarihe' desem, sığmazsın.
Herc ü merc ettiğin edvâra da yetmez o kitâb...
Seni ancak ebediyetler eder istiâb.
'Bu, taşındır' diyerek Kâ'be'yi diksem başına;
Ruhumun vahyini duysam da geçirsem taşına;
Sonra gök kubbeyi alsam da, ridâ namıyla,
Kanayan lâhdine çeksem bütün ecrâmıyla;
Ebr-i nîsânî açık türbene çatsam da tavan,
Yedi kandilli Süreyyâ'yı uzatsam oradan;
Sen bu âvizenin altında, bürünmüş kanına,
Uzanırken, gece mehtâbı getirsem yanına,
Türbedârın gibi tâ fecre kadar bekletsem;
Gündüzün fecr ile âvizeni lebriz etsem;
Tüllenen mağribi, akşamları sarsam yarana...
Yine bir şey yapabildim diyemem hâtırana.
Sen ki, son ehl-i salibin kırarak savletini,
Şarkın en sevgili sultanı Selâhaddin'i,
Kılıç Arslan gibi iclâline ettin hayran...
Sen ki, İslâm'ı kuşatmış, boğuyorken hüsrân,
O demir çenberi göğsünde kırıp parçaladın;
Sen ki, rûhunla beraber gezer ecrâmı adın;
Sen ki, a'sâra gömülse taşacaksın...Heyhât,
Sana gelmez bu ufuklar, seni almaz bu cihât...
Ey şehid oğlu şehid, isteme benden makber,
Sana âğûşunu açmış duruyor Peygamber.

***Mehmet Akif Ersoy'un**
"Çanakkale Şehitlerine" şiirinden...

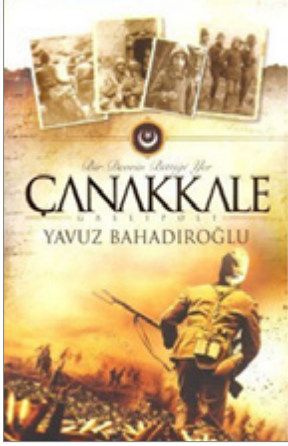

- 1) Çanakkale Savaşı'na katılmak üzere İstanbul'a gelen askerler, Sultanahmet Camisi avlusunda cepheye hareket edecekleri saati bekliyorlar.
- 2) Cuma namazından sonra zafer için Allah'a yakarış.
- 3) Çanakkale kahramanlarından Mehmet Çavuş.
- 4) Seddülbahir'deki Türk tabyasında topçu müfrezesi.
- 6) 14 Ekim 1915 günü Mustafa Kemal'in milletvekillerine savaş alanında bilgi verdiği geziden bir kare...
- 6) Kanlısirt'ta düşman şiperine dikilen gazi alay sancağı.
- 7) Çanakkale Boğazında Türk tabyası....
- 8) Fedakar Analarımız cephe'deki askerlerimize levazimat hazırlarken...
- 9) Çanakkale'de savaşan komutanlardan bir grup: Önde oturanlar (sağdan); Hulusi ve Nazmi Beyler, Ayaktakiler (sağdan); 3. Kor. K. Esat (Bülkat) Paşa, Anafartalar Grubu K. Kur. Alb. M. Kemal Bey, Rüştü Bey, Arkadakiler (sağdan); Güney Bölge K.İği danışmanı Kur. Alb. Kannengiesser Bey, soldan Bozyakalı Wilmer Bey, daha geride Kor. Kur. Bşk. Yb. Fahrettin (Org. Alray) Bey, kalpaklı şahıs Kur. Kemal (Ohri) Bey, yüzünün yarısı görülen Grup Kur. Bşk. İzzettin (Org. Çalışlar) Bey.
- 10) Şehitlerimiz için cenaze namazı kılınırken...

KİTAPLIK

Bir Devrin Bittiği Yer Çanakkale

Yavuz Bahadıroğlu

Etrafında ihtilafsız ittifak edebileceğimiz ortak değerleri öne çıkarmamızı gerektiren günler yaşıyoruz...

Tarih ortak değerlerimizden biridir...

Özellikle Çanakkale Zaferi, yakın tarih içindeki yeri bakımından, son derece anlamlıdır. Anlamlıdır, çünkü "Osmanlı bitti, bir daha dirilemeyecek şekilde yere serildi" denilen bir zamanda kazanılmıştır.

Mahiyeti itibarıyla bir diriliş cehdi, aynı zamanda da birlik-be-raberlik sembolüdür. Bu itibarla Çanakkale mücadelesini ka-zanan ruhu keşfetmeye ve kavramaya muhtacdır.

Hatırlayalım ki, Çanakkale Zaferi, Avrupa'nın "Hasta Adam" damgasını vurduğu bir milletin varlık mücadelesidir. Mücade-le kaybedilseydi her şey biter, o moral çöküntüsü içinde İstiklâl Savaşı bile verilemezdi. Ama kazanıldı. Tarihin yolu ve yönü değişti.

Bir millet ateşle imtihan olundu Çanakkale'de, tarihle hesap-laştı ve kendi varoluş tarihini yeniden yazdı.

Gelenek Sanat ve Medeniyet

Sadettin Ökten

Sâbitâ gam yeme kim her mihnet içinde lezzet Gökyüzü ebr-i feşân bağlasa bârân getirir. Her medeniyet anlayış, insanını kendi ufku ve dünyası içinde yetiştirir. Toplum, sanatıyla kendini ifade eder; hem halde var olmanın hem istikbalde devam etmenin yolu sanattan da geçer.

Gelenek, Sanat ve Medeniyet, zamanı, mekânı, hayatı ve insanı kendi medeniyet dairesinde anlamlandırmaktan uzaklaşan günümüz insanını, vahiy medeniyeti ile Batı medeniyetini doğru yorumlayıp içinde yaşadığı toplumun ihtiyacı olan sanatı üretmeye davet ediyor. Eski değerle-rinden vazgeçemeyen bir yandan da zihin ve gönül dün-yasında Batı'ya ait kavramların hayat bulduğu bizlere, bir araya gelmesi imkânsız görünen bu değerlerin sentezin-de ufuk açıyor.

Çocukluk yılları, "Bir ulu rüyayı görenlerin" dizi dibinde geçen Prof. Dr. Sadettin Ökten, kitap boyunca zarif üslû-buyla, "Ben kimim?" sorunsalına, "Kendi Gök Kubbemiz" altındaki, bağlı bulunduğumuz medeniyet tasavvurunun anlam katmanlarını aralayarak bir cevap bulmamıza rehberlik ediyor.

DÜNYA SANTRA NOKTASINDA BULUŞUYOR

FİNALER

ANKARA

14-19 MAYIS 2015

İLETİŞİM

turkiyeburslari.gov.tr
iletisim@turkiyeburslari.gov.tr
turkiyeburslari.gov.tr/dunyakupasi
0 (312) 218 40 65

facebook.com/turkiyeburslari

twitter.com/turkiyeburslari

instagram.com/turkiye_burslari

TÜRKİYE İÇİN VAR MISIN?

**08-31 Mayıs 2015 tarihleri arasında
sandığa gidelim.**

07 Haziran 2015 tarihine kadar Türkiye'deki gümrük kapılarında
oylarınızı kullanabilirsiniz